

15816

Szépirodalmi

Könyvtár

7.

Beniczkyné

A házasság

TITKA

3831

d. el. 9
558 m

OSZK

Széchényi Könyvtár

ME

SZÉPIRODALMI KÖNYVTÁR

A «MŰBARÁTOK KÖRE» VÉDNÖKSÉGE ALATT

III

A HÁZASSÁG TITKA

REGÉNY EGY KÖTETBEN

IRTA

BENICZKYNÉ-BAJZA LENKE

BUDAPEST

A «SZÉPIRODALMI KÖNYVTÁR» KIADÓHIVATALA

1890

SZÉPIRODALMI KÖNYVTÁR

MAGYAR IRODALOMTERJESZTŐ VÁLLALAT

SZABÁLYZATA.

1. Minden egyes megrendelő tagjául tekintetik a „Szépirodalmi könyvtár” című magyar irodalomterjesztő vállalatnak.

2. Minden tag, irodalom-pártolásának elismeréséül, remek díszoklevelet kap, mely minden magyar háznak büszkeségét fogja képezni.

3. Évi díj 10 frt.

4. Az évi díjért minden tagnak évenként legalább 12 kötet eredeti magyar mű küldetik, melyek csakis a „Szépirodalmi könyvtár”-ban jelennek meg.

5. Kétezeren felül jelentkező minden újabb 1000 tag után évenként két-kétetel több fog a megrendelőkhnek meghűldelni, ugr, hogy 10 forint évi díjért esetleg 15—20 kötet kerül kiadásra.

6. Minél több tag lesz, annál több kötet jelenik meg ugyanazon díjért.

7. Ezen kötetek egyenkint nem kaphatók.

8. A tagsági kötelezettség csak három évig tart, mely idő alatt a tagok csekély fizetésért egy gazdag tartalmú magyar szépirodalmi könyvtár birtokába jutnak.

9. A vállalat vezetésével Fekete József szerkesztő van megbizva, egy tizenkét tagból álló bíráló-bizottság közreműködése mellett. E bizottság elnöke gróf Esáky Albinné, tagjai: Beniczkyne B. Lenke, Fraknoi Vilmos püspök, Várad Antal, dr. Silberstein Ötvös Adolf, Szana Tamás, Ambrus Zoltán, Wohl Janka, dr. Kenedi Géza, Bartók Lajos, Hevesi József, Ábrányi Emil, Rákosi Viktor.

10. Az évi díjak egyszerre vagy félévenként fizetendők, legcélszerűbben postán a következő cím alatt:

„Szépirodalmi könyvtár” Budapest, VII., Dohány-utca

A
HÁZASSÁG TITKA

REGÉNY EGY KÖTETBEN

ÍRTA

BENICZKYNÉ-BAJZA LENKE

BUDAPEST

A „SZÉPIRODALMI KÖNYVTÁR” KIADÓ HIVATALA

1890

15816 / I.3

~~M. 3333 / 3.~~

ELSŐ FEJEZET.

Sötét komor idő volt. Nagy pelyhekben esett a hó. Mihály, az öreg komornyik, halkán nyitogatta fel az ablak tábláit és húzta fel a függönyöket, mialatt az inasok takarítani kezdtek a nagy teremben.

Mintegy nyolcz óra volt, de künt még egészen homályos. Lent a kapu előtti téren még az éjszakai lámpák égtek, miket oltogatni készült a portás, midőn robogó bérkocsi állt meg a palota előtt s abból fiatal, rendetlen öltözetű férfi ugrott ki: Szaniszló Elemér gróf, a palota tulajdonosa. Magas, karcsú fiatal ember volt, halvány átlátszó arczczal, fekete karikákkal szeggett szemekkel. Kabátjának gallérja felhúzva, kalapja mélyen szemére vágva, fáradtan, kimerülten, álmosan haladt fel a szőnyeggel bevont, virágokkal díszített lépcsőn, s a tágas előszobán, a nyitott szárnyas ajtón át a nagy terembe lépett.

— Nincs itt senki? — kérde, az őszhaju komornyikot meglátva.

— Most jön haza, gróf úr? — kérde az önkénytelen megrovó hangon.

— Csitt! Ha a grófné kérdezi, mikor jöttem meg, mondja, hogy egy vagy két óraker éjfélt után.

— Az lehetetlen, a grófné három óraker jött haza az estélyből Nelli comtessel s tudja, hogy méltóságod akkor még nem volt itthon.

— Hát mondja, hogy mindjárt utána érkeztem, — viszonzá türelmetlenül Szaniszló gróf. — De azt semmi esetre, hogy most jöttem.

Ezzel rohant a terem jobbfelől lévő ajtajához s eltűnt a függönyök között.

Felesleges aggodalom: gondolá Mihály. A grófné sohasem tudakozódik férje tetteiről, azon már rég túl van. Kár is volna vele törödni. Azután még mormogott valamit s az inasok után nézett, kik a takarítással voltak elfoglalva, többször megcsóválta öreg fejét, mintha nem tetszenének neki ezek a dolgok.

Alig hogy elkészültek a takarítással, s a szolgák egyike a kandallóba gyújtott volt, vendég lépett a terembe, ki elé Mihály élénk örömmel sietett.

— Isten hozta méltóságodat, — mondá, elvéve az érkező kalapját. — Mikor érkezett Budapestre?

— Ma a reggeli vonattal, Mihály. Siettem meglátogatni menyemet. Ébren van, felkelt már? Bejelenhet nála?

— A grófné későn jött haza. Estély volt az éjjel az angol consulnál; ott volt a méltóságos asszony Nelli comtessel.

— Még alszik a grófné?

— Nem hiszem. A méltósága korán kel. Azonnal bejelentem méltóságodat.

— Nem oly sietős, — vizonzá az idősebb Szaniszlóy gróf, mialatt a kandalló közelében helyet foglalt. — Beszéljen egy keveset az itt történt dolgokról. Hogy vannak, mit csinálnak? Régen nem kaptam senkitől se tudósítást.

A komornyik arcza észrevehetően elkomolyodott.

— Mulatnak, egészségesek, jól vannak, — mondá tartózkodva, mintha félne, hogy többet mond, mint akarná.

— Miksa gyakran fordul meg itt. Mi?

— Ő hű látogató bátyja házánál.

— Nagyon gyakran küldi a bokrétákat?

— Kettesével. Ő nagyon jó sógor.

— Jó sógor és bőkezü udvarló. Ilyenek vagyunk mindnyájan. Emlékszik, Mihály, mennyi szerelmes levelet és virágot hordott fiatal korunkban tőlem?

— Különösen a színházi öltözőkbe. De máshova is, gróf úr, a hova csak lehetett.

— Milyen savanyú képpel mondja ezt.

— Mert önkénytelen vissza kell gondolnom a múlt szomorú eseményeire is.

— Hagyjuk azt! Az ifjukor aranyos idejének emlékeit nem kell árnyakkal borítani; a mi korunkban, öreg, már úgy is csak az emlékekből élünk.

— Igaz.

— És Elemér? — kérdé most halkabban Izidor gróf.

— Ő még mindig a régi.

— Nem változott?

— Legkevesbbé sem.

— Nem használt neki a házasság?

— Bár soha se kötötte volna.

— Annyira el van szomorodva miatta, Mihály?

— Oh gróf úr, ha látná napról-napra itt ezt az életet! Ezt a szegény Romána grófnőt. Mit szenved ő! Valóban megesnék rajta a szive.

— Annyira törődik férjével?

— Hogyne, hisz . . . De nem beszélek. Nekem legjobb nem látni, nem tudni semmit.

— Nekem elmondhatja aggodalmát. Tudom, hogy nem mond többet, mint a mi való. Ki van most divatban?

— Egy színésznő, kinek házat vett, fogatot tart s úgy öltözteti, mint egy hercegasszonyt.

— Szép?

— Azt mondják. De semmi esetre sem szebb, mint a grófné, ki a mellett jó, mint az angyal, s ezt a két tulajdonságát *mások* is észreveszik.

— Mít mond, csak nem udvarol neki valaki?

— Senki.

— Látom, hogy nem őszinte, Mihály. Pedig ha fiam úgy él, mint mondja, alig lehetne rossz néven venni a grófnénak.

— Nem gróf úr. Romána grófné angyal, ki tűr, emésztí magát, de nem panaszkodik és észre sem veszi, hogy . . .

— Mít, mit kellene neki észrevenni?

— Hogy Udalrique herczeg mennyit jár ide.

— Udalrique herczeg? Ki az, nem ismerem.

— Udalrique Marius. Spanyol; az évad kezdete óta Budapesten időz s e palota mindennapos vendége.

— Fiatal?

— Soha sem láttam nála szebb férfit. Bocsánatot kérek, de Elemér gróf nem mérközhetik vele.

— Az izlés dolga. Látjuk mily szerencséje van Elemérnek a nőknél.

— Oh uram, azoknál a nőknél nem nehéz szerencsésnek lenni, a kik között Elemér gróf forog. Ott minden csak attól függ, hogy milyen árt fizet az udvarló.

— No, no, nem egészen áll így a dolog, — viszonzá önkéntelen zavarral az öreg Szaniszlóy.

— Megyek és megjelentem a grófnénak méltóságod ittlétét, — mondá lehangoltan az öreg szolgálta távozott.

Pár pillanat mulva azonban megnyitotta Romána grófné előtt az ajtót és a terembe vezeté.

— Mily meglepetés, kedves papa, — mondá Romána nyájasan, megölelve ipát és vendégét.

— Siettem hozzád, kit oly régen nem láttam. Ma reggel érkeztem a fővárosba, csak átöltözködtem s azonnal jöttem, hogy lássalak. Szép vagy, mint mindig, csak kissé halvány, tekinteted kimerült.

— A fáradtság és éjszakázás, — viszonzá észrevehető zavarral Romána, mialatt leültek. — Napról-napra mulatunk s ez kimeríti a testet, felizgatja az idegeket.

— Vigasztaljon a tudat, hogy nem tart soká. Nelli elröpül s akkor nem kell többé bállokba járnod.

Romána hallgatott.

— Tudod mi hozott engem a fővárosba, gyermekem?

— Sejttem.

— Mily különös hangon mondod ezt, mintha nem örülnél neki.

— Jövetelének örülök, de . . .

— Semmi de . . . Nem fogadok el kifogást. Miksa engem biztosított az »igen«-ről.

— Rosszul tette. Előbb velem kellett volna beszélnie.

— Csak nem ellenzed e házasságot?

— A leghatározottabban.

— Hogyan, és mi kifogásod Miksa ellen?

— Nehéz az okot megmondanom, és mégis kénytelen vagyok azt tenni. Nellit azért nem adom Miksához, mert ő Elemér fivére.

— Vagy mondd: mert az én fiam! — kiáltott fel keserűen Izidor gróf.

— Ezt nem mondtam.

— A vér theoriája! Nos jól van, te tartasz erre s az előítéletek ellen hiában küzdenék, de biztosítlak, hogy Miksa tökéletesen anyja fia s egy cseppet sem hasonlít Elemérhez.

— Ezt nem lehet tudni.

— Tett ő valaha olyat, a mi ellenedre volt?

— Soha! Szereti Nellit. Jó fiú, de Elemér is ilyen volt házasságunk előtt.

— Fájdalom, hogy ellent kell mondanom, de Elemér mindig állhatatlan és könnyelmű volt, e házasság által reméltem, hogy megváltoztatom.

— És az áldozatra nem gondolt, — mondá Romána önkénytelenül kitörve.

— Te oly szép, oly édes és jó voltál, hogy azt hittem, fiam hajlékony viasz lesz kezekben, aztán meg lázasan is szeretett!

— Épen úgy, a mint Miksa szereti *ma* növérémet.

— Ez egészen más. Miksa erős jellem.

— Nem, papa. Ebből a házasságból semmi sem lehet. Én legalább nem adom beleegyezésemet. Ha Nelli nagykorú lesz, tehet a mit akar!

— Ez utolsó szavad?

— A legutolsó.

— Szerencsétlenné akarsz tenni két embert, kik forrón szeretik egymást?

— Mindkettő fiatal, könnyen felejt. Jobb most, mint midőn már nem segíthetni többé rajtuk, ha szerencsétlenné váltak.

— Nem hittelek ily kemény szívűnek.

— A szenvedés megedzi a szívet, s nekem már nincs a jó iránt semmi reményem.

— Alig merem kérdezni: annyira elégedetlen vagy Elemérrel?

— Láthatja válaszból.

— Beszélek vele! Még pedig szigorúan.

— Hasztalan fáradság. Egy harminczkét éves férfit már nem lehet az atyai tekintély szavával megváltoz-

tatni. Ne nehezteljen, ha azt mondom: korábban kellett volna kezdeni . . .

— Meglehet, hogy igazad van, — viszonzá azonnal a gróf. — De a mi nőtelen embernél csak tréfa, az a házasnál komoly beszámítás alá esik és helytelen.

— Beszéljünk másról. Meddig marad közöttünk?

— Nem, nem, Romána, én nem akarok ettől a tárgytól eltérni. Nem fogadom el tagadó válaszodat.

— Én pedig nem adhatok mást, — mondá szomorúan Romána s halvány, szenvedő arcza kifejezé, hogy igazat mondott, meggyőződése szerint beszélt.

MÁSODIK FEJEZET.

Mintegy félóra mulva Elemér lépett a terembe. Arcza halvány, beesett volt, tekintetén az álmatlan éjszakák félreismerhetetlen nyomaival; erőltetett vidámsággal köszönté nejét és atyját, ki akarata ellenére a szokottnál hidegebb volt iránta.

— Mily meglepetés, — kiáltá Elemér, keresztbe ülve le egyik székre, mintha lovagolna. — Tudtam, hogy jönni fog ma, de nem reméltem, hogy ily korán láthatom az éjszakai utazás után.

— Fontos ügy hozott.

— Tudom.

— Pedig e miatt bármeddig maradhattam volna.

— Mit mond, atyám? kérdé meglepetve a hang keserűségétől Elemér.

— Kosarat kaptam. Miksa minden felebbezés lehetőségére nélkül el van utasítva.

Elemér gróf bámulva tekintett majd nejére, majd bátyjára.

— Nem értem, — mondá aztán bizonytalan hangon. — De hát mi kifogás van ellene?

— Egyszerűen az, hogy a te fivéred.

Elemér erőltetve nevetett.

— Hisz erről nem tehet, — mondá vidámságot erőszakolva magára.

Romána türelmetlen mozdulatot tett s örvendve vagy inkább megkönnyebbülve tekintett a szőnyegajtó felé, melyen inas lépett be. De arcza elkomorult, midőn az jelenté, hogy Miksa gróf kérdezteti, vajjon a grófné elfogadja-e?

— Természetesen, — viszonzá erőltetve. A következő pillanatban megjelent Miksa, feszült, de vidám kifejezéssel szép vonásain. Románához sietett, kezét csókolt neki, de annak komoly kifejezésű arcza eltörlé ajkairól a mosolyt.

— Nem jó hírt kell mondanom, — kezdé Szaniszlóy, megszorítva fia kezét.

— Tagadó válasz? — kérdé elhalványodva az ifjú.

— Az, Miksa, — vágott közbe szelid békítő hangon Romána. — Ne neheztelj reám. Nem tehettem másként, Nelli nem csak nővérem, de gyámleányom, kinek jólétét, jövőjét, boldogságát az én kezeimbe tette le haldokló atyánk. Gondoskodni Nelliről, meggyőződéseim szerint, nekem szent kötelességem s azért ez a házasság lehetetlen!

— És az ok? — kérdé megdöbbenve Miksa.

— *Én* vagyok! — kiáltott fel gúnyos nevetéssel Elemér.

— Te! Romána bizonyára azt hiszi, hogy én, mint

férj, hozzád lehetnék hasonló. Oh mily igazságtalan föltevés, én és te? Hogy lehet ilyet gondolni!

— Köszönöm a bókot, — mondá Elemér, észrevehető izgatottsággal és nehezteléssel.

— Magad kerested s magad vagy az oka, hogy így vélekedik mindenki rólad. Ki-ki azt kapja, a mit megérdemel. De engem hozzád hasonlítani! — kiáltott fel a legnagyobb haraggal Miksa, izgatottan járkálva föl és alá a terem szőnyegén.

— Ej mit, ez túlzás mindnyájatok részéről, — mondá Elemér gróf. — Mi rosszat teszek én, hogy ily megrovó hangon beszéltek rólam? Víg vagyok, szeretek mulatni, mint minden fiatal ember. Ez az egész. Majd ha megöregszem, vezekelni fogok vétkeimért.

Románának kínos volt ez a beszéd tárgy. Elhagyta helyét és ipához fordult.

— Velünk reggelizik, papa, nemde? másfél óra múlva lesz a reggeli.

Az öreg Szaniszló gróf meghajtá magát s Romána elhagyta a termet.

— Hallott valaki ily méltatlanságot? — kiáltott fel keserűen Miksa.

— Mondd inkább bolondot! — folytatá Elemér.

— Mi ennek tulajdonképen az oka? — kérde az öreg gróf, idősebb fiához fordulva.

— Nem lehet Romána elkeseredését rossz néven venni, — viszonzá Miksa, — a mit Elemér tesz, az meghalad minden határt.

Elemér gúnyosan vont a vállait.

— A keserűség beszél belőled, — mondá nevetve.

Szaniszlóy gróf szigorú kifejezést erőltetett arczára, titkon pedig azt gondolá: az én fiam . . .

— Miféle váddal léphet fel ellened Romána? — kérde.

— A mivel az asszonyok mind felléphetnének, ha több eszük nem volna, mint neki, — mondá kicsinylőleg Elemér.

— És nem kárpótolnák magukat. Szégyen, gyalázat így élni házas embernek, mint te teszed — mondá Miksa.

— Ohó! — szólt közbe az öreg gróf. — A dolog úgy látszik komoly.

— Nagyon komoly, atyám, higgye el. Elemér nyilvánosan szeretőt tart. Palotát vett neki, fogatot állított össze számára, mely vetélkedik Románáéval. Az egész világ beszél az összeköttetésről s Romána ezt ép úgy tudja, mint én s mint mindenki Budapesten.

— Ez már nem helyes. Az ily dolgot titokban kell tenni.

— Szép tanács! — mondá kitörve Miksa.

— Ha már teszi az ember, *legalább* titokban tegye, így akartam mondani.

— De ne tegye! — kiáltá hevesen Miksa. — Elemér alig öt éve vette nőül Románát szerelemből. Mi változott azóta?

— Öt év! — mondá Elemér gúnyosan. — Majd meglátjuk, hogy fogsz beszélni, ha öt éves házas léssz.

— Úgy, a hogy most; de nehezen leszek. Nelli vagy senki, s ha öt meg nem kapom, örökre nőtlen maradok.

— Csendesülj, Miksa, — mondá az öreg Szaniszlóy gróf. — Végre is Nelli árva, önálló természettel bir, s ha eléri teljes korát, Romána nem parancsolhat neki.

— Csakhogy ő nővére ellenére nem menne férjhez, — megegyezésével, vagy sehogy.

— Azt majd meglátjuk, — veté oda Elemér.

— Te akarsz reá hatni? — kérdé gúnyosan Miksa.

— Már fontosabb dolgokban is hallgatott ő reám.

Mindketten, atya és fiú, meglepetve néztek Elemérre, ki ezt oly meggyőződéssel mondta ki, mely minden kételkedést kizárt.

— Mindig nagy szavak, titokszerűség és jó reményesség. Ebből áll életed, — mondá kicsinylőleg Miksa.

— Kivánom, hogy össze ne rogyjon fölötted az a tető, melynek oszlopaít a legnagyobb könnyelműséggel rendited már évek óta.

— Mit akarsz ezzel mondani, Miksa? — kérdé meglepetve az öreg gróf.

— Nem kevesebbet, atyám, mint hogy Elemér ilyen életmód mellett a legrövidebb idő alatt vagyonilag és erkölcsileg tönkre megy. Váltói elárasztják a pénzpiacot. Hitele nincs. Házasesetének legbensőbb titkai pellengérré vannak állítva és nem egy fiatal férfi vetette ki hálóját nejére, kit elhanyagol, s kit a legelvetemültebb hölgyekkel helyettesít.

— Elég, elég, ennek már fele is sok! — mondá nevetve Elemér. — Felcsaptál erkölcsbirónak? kimélj meg jóvendőléseiddel, biztosítlak, hogy nem fognak beteljesülni és hogy nem veszem hasznukat.

— Fájdalom, elég szomorú!

— Hogy állnak pénzvviszonyaid? — kérdé Szaniszló gróf észrevehető nyugtalansággal. — Igaz az, a mit Miksa mond?

— Vannak váltóim, mint mindenkinek, de távol sem oly sok, mint ő hiszi.

— Szerelmi kalandjaidba nincs beleszólásom, de pazarlásaidhoz igen. Nődnek nincs vagyona, az én birtokaim túl vannak terhelve adósságokkal, azt tudod. Románát biztosítva kívánom látni, s ma még beszélek erről ügyvédünkkel.

— Ne fáraszsa magát, atyám. Biztosítom, hogy nincs arra szükség. Pár napra mulatni jött a fővárosba s ilyen unalmas dolgokkal foglalkoznék?

— Ez az egyik, — folytatá alig hallgatva fiára Szaniszló. — A másik pedig az, szeretném látni kik udvarolnak nődek?

— Azt majd meglátja, ha pár napig itt lesz, — mondá hévvel Miksa gróf. — A vaknak is észre kell azt venni, csak Elemér nem látja a veszélyt, vagy nem akarja látni.

— És Romána?

— Ő szent, megközelíthetetlen... De oly hatalmas Elemér vetélytársa s oly veszélyes, hogy ki tudja mi fog következni, és utóvégre nem is lehetne csodálkozni.

— De hát ki az az ellenállhatatlan ember?

— Udalrique herczeg, — jelenté a belépő komornyik, s a vendég megjelent az ajtószőnyeg függönyei között-

— Ez az, — sугá atyjának Miksa, mialatt Elemér

a legnyájasabban sietett vendége fogadására — azután bemutatá atyjának.

— Szép férfi — mormogá műértő szemmel Szaniszló — ez olyan, a ki veszedelmes lehet a nőknek.

— Még pedig a tisztességes nőknek — viszonzá halkan Miksa. — Nem úgy mint Elemér, ki babérjait a balerinák s ilyféle hölgyeknél aratja.

— A grófné szives volt engem reggelire hívni — mondá a herczeg azon bájjal, mely nemzetének egyik főjellemvonása.

— Romána azonnal itt lesz, — viszonzá Elemér.
— Pár perczre távozott.

— Korábban jöttem, mert az Aurélia grófnénál tartott fölolvásásról érkezem, s ez rövidebb ideig tartott mint gondolám, azt hittem, hogy Romána grófnét is ott találom.

— Nem mehettem el, — mondá a belépő háziasszony, ki az utolsó szavakat hallá s a herczeget üdvözlé. — Hogy sikerült a felolvasás?

— Nagyon érdekes volt és tárgyilagos, — viszonzá mosolyogva Udalrique.

— Miről szólt! — kérdé Szaniszló.

— A házasságról.

— Kimerített tárgy, — mondá Elemér.

— Ellenkezőleg, gróf, ezt sohasem lehet kimeríteni, és fontos, mert ezen alapszik a nemzetek jövője — mondá a herczeg.

— Hogy hogy . . . a házasságon?

— Minden bizonynyal. Ez az alapja a társadalomnak, a családnak és államnak és ez utóbbi erkölcsi

fejlődésének. Szóval bentfoglaltatik e kérdésben minden, a mi biztosítékot nyújt a nemzetek virágzására és fejlődésére.

— Valóban? — kérdé gúnyosan Elemér.

— Azt hiszem, ezt sem én, sem senki nem vonhatja kétségbe.

— És mire alapítja ez állítását, herczeg?

— Egyszerűen arra, hogy a mely országban meglazul a házasság szent köteléke, ott korcs lesz az ivadék, elfajzik a tiszta erény fogalma. A rossz házasság nem képes erőteljes lelkű és érzelmű utódokat nevelni, s a nemzet kárára korcs szülöttek, korcs fogalmú emberek lesznek hivatva annak sorsát intézni.

— Még soha sem hallottam férfit így beszélni, — mondá csodálkozva Szaniszlóy, önkénytelen pillantással menyére, kinek arczán helyeslés, öröm és diadal látszott.

— Engedjük meg, hogy teljesen igaza van önnek, — mondá az öreg Szaniszlóy, kissé kényelmetlenül érezve magát a herczeg átható komoly tekintete alatt. — De most az a kérdés, mit ért ön jó házasság alatt?

— A házasság egységét — mondá Udalrique helyett gyorsan Romána. — A férjnek a nővei való szolidaritását. Kölcsönösnek és közösnek kell abban lenni mindennek, hogy jó lehessen. Közös az öröme, bának, bizalomnak és vagyonnak. Semmiből sem szabad egymást kizárni s az első titok, az első bizalmatlanság, vagy hazug szó, kiindulási pontja minden rossznak és jaj azon házasságnak, mely ámitáson és tettetésen alapszik.

Pár perczig néma csend állt be a teremben, majdnem megdöbbenés látszott az arcokon. Mindenki érezte, hogy ezen szavak nem pusztán általánosságban vannak mondva, hanem mélyebb értelemmel és jelentőséggel bírnak, mint talán azt maga a beszélő elárulni akarta volna.

— *Ez a jó házasság titka* — folytatá hévvel a grófné, — és még valami más . . . a munka, mely nem engedi, hogy könnyelmű gondolatok verjenek gyökeret lelkünkben, mely nem hagy időt a rosszra és . . . azután még egy más . . . folytatá akadozva, — mi erős összekötő kapcsolatot képez, s tovább folytatja és sokszorosan erősíti a szövetséget, a benső egységet . . .

— Mi az, mi az? — kiálták majdnem egyszerre a férfiak s meglepve tekintének az ajtóra, melyen halhalkan, nesztelenül egy érdekesen karcsú ifjú hölgy lépett be, kisdud fucskát vezetve kezén.

— Ez! kiáltá Romána a gyermekre mutatva, ki nagy kék szemével, érdekléssel tekintett a jelenlevőkre. Ez a kapocs, mely a házasságot oly bensően összeköti s mely a szerelem folytatása örök időkre.

A belépő fiatal nő zavarral süté le szemét a reá tapadó tekintetek előtt, de kellemes mosoly váltá fel arcán a zavart, midőn Romána hozzá sietve, megölelé őt és fiát.

— Aszlaghy Amália zárdabeli barátnőm, — mondá, a fiatal hölgyet bemutatva ipának. — Szaniszló gróf ipam. A herceget ismered és Miksát is, Amália. És most tedd le kalapodat

— Lajost is magammal hoztam, — mondá mentegedtőzve Amália, — mert azt hittem hogy . . .

— Egyedül vagyok, nemde? s fiad nem fog generozni? — viszonzá Romána. — Jól tetted, Nelli is örülni fog neki, ki épen itt jön.

Ifjú leány lépett ki a belső szobákból, de arcza nem mutatott örvendő kifejezést s még akkor sem derült fel, midőn a kis fiú hozzá futva, karjaiba veté magát.

Az urak mindnyájan hozzá siettek s üdvözölték őt, ki egy hosszú szomorú pillantást váltott Miksával, azután szó nélkül foglalt helyett Aszlaghyné közelében s a kis fiúval játszott.

— Milyen híreid vannak férjedről? — kérde Romána vendégétől.

— Azt írja, hogy beteges, de csak másfél év múlva jön haza . . . viszonzá elnyomott sohajtással a kérdezett.

— Ez hosszú idő, — mondá a herczeg.

— Amália férje hajóskapitány a tengeren, — mondá ipának Romána.

— És beteges? Igy nem alkalmas neki ez a pálya, mely erős elfoglaltsággal és fáradsággal jár.

— Midőn ezt a pályát választotta, erőteljes ifjú ember volt. Pólában ismerkedtünk meg és esküvőnk után másfél évig szárazföldön volt, de azóta többnyire távol van tőlem.

E perczen az inas lépett be s Elemérnek névjegyet adott át.

— Nem fogadom — viszonzá bosszúsan az ifjabb Szaniszlóy. — Mondd, hogy vendégeim vannak.

— Mondtam, de nem engedi magát elutasítani.

Elemér egy pillanatig habozott. Azután lomha, fáradt mozdulattal hagyta el helyét s szobájába ment, az inastól kísérvé.

Majdnem mindnyájan utána néztek. A herczeg arczán önkénytelen gúnyos mosoly röpült végig, míg Miksa vonásai keserű bosszankodást fejeztek ki.

— Nehány szóm volna hozzád Romána, — mondá halkan Aszlaghyné barátnőjének.

— Azonnal kívánsz beszélni velem?

— A dolog komoly, — viszonzá az, elfogult hangon.

— Menjünk a mellékszobába.

— Csak néhány perczre, nem sok időt vesz igénybe a mit közleni kívánok, de nem tűr halasztást.

A két hölgy felemelkedett helyéről.

— Azonnal itt leszek, — mondá a grófné vendégeinek — addig Nelinek adom át önöket.

— Nelli nem lesz nagyon jó háziasszony — mondá kétértelműen az öreg Szaniszlóy.

— Megteszem a mi tőlem telik, bár Románát nem volnék képes pótolni, — viszonzá erőltetett mosolylyal.

A két nő a mellékszobába lépett, mely Romána boudoirja volt, falai és bútorzata heliotrop színű se-lyemmel bevonva, eleganciája által kellemes hatást tett.

— Foglalj helyet, Amália, és mondd el, mit kívánsz, — kezdé szokott nyájas modorában Romána.

— Nagy kellemetlenséggel terhellek, tudom, pedig Isten látja, hogy minden bajtól szeretnék megóvni, de ezt lehetetlen volna elhallgatnom.

A grófné észrevehetően elhalványodott.

— Ismét rossz! Beszélj, hozzá vagyok már szokva.

— Ime tekintsd meg e váltót.

— Elemér és Nelli neve állanak rajta.

— Nellié? De hát miként jutott az ő neve e váltóra?

— Férjed iratta vele alá, úgy látszik tudtodon kívül.

Gyanítám. A pénzt nagybátyám adta férjednek, s ezen váltó lejárt és ő be akarja férjedet perelni, mert nem fizet.

— Hogyan, nagybátyád, Killjén báró? Hogy adhattott ő pénzt Nelli nevére, ki kiskorú?

— Fájdalom, mint tudod, nagybátyám mindenféle ügygyel foglalkozik, akár tiszta akár nem, mely pénzt hozhat konyhájára. Fájdalom, hogy már idáig jutott.

— De Nelli. Megfoghatatlan! — kiáltá a legnagyobb felindulással Romána. — Ezt nem hittem volna róla.

— Oh Romána, ez még nem a legrosszabb, a mitől én félek.

— Még más is van? Beszélj gyorsan.

— Attól tartok, hogy ez az aláírás hamisított.

— Nem, nem, ez lehetetlen! Isten óvjon ettől.

Azonnal meg fogják tudni.

Kétségbeesetten közeledett a nagyterembe vezető ajtóhoz s kissé fölnyitva azt, nővére nevét kiáltá, ki azonnal megjelent.

— Nelli! — mondá Romána elfojtott hangon, gyorsan szedett lélegzettel, — ismered ezt az írást? Te irtad ide a nevedet?

— Én, — viszonzá az, a legnagyobb nyugalommal. — Elemér kért, hogy tegyem s én nem találtam abban semmi rosszat.

— Tudatlan és meggondolatlan gyermek, — mondá kitorve, de láthatólag megkönnyebbülve Romána. — Miért nem mondtad ezt meg nekem?

— Mert Elemér kért, hogy hallgassak.

— Tudod, mi a jelentősége annak a papirosnak, melyre nevedet irtad?

— Elemér pénzt kapott rá, mire, mint mondá, akkor égető szüksége volt s mit mielőbb kifizetni ígért annak, kitől fölvette.

— Most az a váltó lejárt, Elemér nem tudja kifizetni. Be] akarják őt és téged perelni, ha ki nem fizetjük.

— Hát fizesd ki, Romána, az én pénzemből, hisz én gazdag vagyok s te, mint gyámom, ezt megteheted.

— Te épen oly könnyelmű vagy, mint Elemér; oh Nelli, ezt nem érdemeltem tőled.

— De hát mi rosszat tettem? Segíteni kellett Eleméren s ezt oly könnyen tehettem. Nem tudtam volna megtagadni tőle.

— Igérd meg, hogy nem fogod többé tenni.

— Igérem, de . . .

— Nos, miért akadsz el?

— Ez nem az egyedüli, mit aláírtam.

A két nő rémült felkiáltást hallatott e nyilatkozatra.

— Nem az egyedüli? — kérdé Amália.

— Mennyin áll még neved, te szerencsétlen meggondolatlan? — hebegte az ijedtségtől Romána.

— Nem tudom.

A grófné szemeibe könnyek tolultak s kétségbeesetten hanyatlott egyik karszékbé.

— Hát oly nagy baj ez? — kérde megdöbbenve a leány, ki maga is közel volt a siráshoz.

— Hogy mily nagy baj, azt most még ki sem lehet számítani, — viszonzá halk reszkető hangon Amália.

Pár pillanatnyi csend állt be.

Nelli nagyon szeretett volna a nagy terembe menekülni s örvendő arcczal látta a szőnyeg között a kis Lajos aranyfürtös fejét föltünni.

— A váltó ma este még, vagy legkésőbb holnap reggel ki lesz fizetve, — mondá Romána, visszaadva azt barátnőjének.

— Hat ezer forint sok pénz, — mondá ez sohajtva, — s ha pár napig nem szerezhethéd meg, nagybátyám várni fog.

— Köszönöm, Amália, de Killjén bárótól én nem fogadhatok el semmit.

— Nem adta-e jó akaratának jelét most is? — kérde mentegető hangon Amália, — midőn kért, hogy tudatnám veled ez ügyet, mielőtt a törvényes lépéseket megindítja.

— Mert gyanítá, hogy így könnyebben jut pénzéhez.

— Fájdalom ez valószínű, de mindamellett biztosítalak, hogy . . .

— Ne vesztegeds a szót, kedves Amáliám. A pénz holnap nálad lesz. Tudasd ezt a báróval.

E nyilatkozat után nem volt mit felelni. A kapitányné búcsút vett és kis fiával távozott a nélkül, hogy a nagy terembe visszament volna.

HARMADIK FEJEZET.

Ezalatt az urak élénk társalgást folytattak és Szaniszló gróf mindinkább meggyőződött Miksa azon állításának helyes voltáról, hogy Udalrique herceg veszedelmes vetélytárs lehetne, ha Romána jelleme nem volna biztosíték a veszély ellen.

Midőn a háziasszony és nővére visszatértek, mindnyájuknak feltűnt a grófné levertsége s azon erőltetett nyugalom, melylyel a társalgást újra fölvette és folytatta.

— Önnek valami kellemetlensége volt, grófné, — mondá halkán Udalrique, a nélkül, hogy a többiek hallhatták volna.

— Semmi.

— Ismerem vonásait, tekintetének minden változását s látom, hogy távolléte alatt oly dolog történt, a mely elvette nyugalomát.

— Biztosítom, hogy nem. Azonban pár nap óta nem jól érzem magamat. A sok bál, éjszakázás kifárasztott, innét van arczomon az a kifejezés, melyből ön gyanuját meríté.

A herczeg arcán látszott, hogy nem volt meggyőződve e szavak igazságáról.

Rövid ideig tartó társalgás után, mely alatt Miksa és Nelli félre vonulva beszélgettek, mint látszott reájuk nézve fontos dologról, Elemér lépett a terembe, kísérve egy idegen férfi által, kit atyja előtt Killjén bárónak mutatott be, s kinek láttára Romána önkéntelenül felugrott helyéről, halálsápadt lett és az új vendég köszöntését nem viszonzta.

Elemér a legnagyobb zavarban volt azon fogadtatás miatt, melyben vendégét az egész társaság részesíté.

A herczeg egyszerűen hátat fordított neki, Miksa úgy tett, mintha nem látná, Szaniszlóy gróf tájékoztatlan lévén, pár bizonytalan kérdést intézett hozzá, melyekre az a legnagyobb nyugalommal válaszolt, kihívó gúnyos pillantásokat vetve a társaságra.

— Meddig fogja ezt még túrni Romána? — kérdé halkán a herczeg.

— A meddig élek! — viszonzá az leverten.

— És nem akar rajta segíteni?

— Nem tudok.

— Csak egy kis akaraterő; tudja, hogy én segélyére leszek. Határozza el magát.

— Ne kísértsen! Nem szabad önnek így beszélnie hozzám.

— Jó. Várni fogok. Mindez még nem elég önnek? Mit remél? Nem volna szabad így megalázni magát.

— Várni és túrni! Ez kötelességem s lesz hozzá erőm, — mondá szomorú hangon, de erős elhatározással Romána.

— Tálalva van! — jelentette, az ajtó szárnyait feltárva, a komornyik. Udalrique karját nyújtá Románának, Miksa Nellit vezeté, Szaniszlóy gróf pedig gyorsan követé őket, míg Elemér hátra maradt Killjén báróval.

— Még mindig van kedve itt reggelizni? — kérde Elemér tőle.

— Több, mint valaha.

— De ezen fogadtatás után?

— A küzdelem csak gyávákat riaszt el, a bátor mindig felveszi a keztyűt.

Elemér lesütött fejjel kullogott be vele az ebédlőbe. Ott azonban különös dolog történt.

Egy teritékkel kevesebb volt, mint a mennyi a vendég, s így Killjén bárónak nem volt helye.

Elemér zavarral tekintett nejeére, ki élénken társalgot szomszédjaival, Szaniszlóy gróf és Udalrique herczeggel, s nem látszott őket észrevenni.

Az egész asztalnál ülő társaság ellenszenve látható volt a hivatlan vendég iránt, ki a legnagyobb nyugalommal várta, hogy mi fog történni.

A cselédség nem mozdult. Az öreg komornyik mozdulatlanul állt úrnője széke mögött, az inasok, mintha észre sem vennék a teriték hiányát.

Néhány kínos pillanat mult el, Elemér grófnak nem volt bátorsága a helyzetet élesebbé tenni s óráját gyorsan elővéve felkiáltott:

— Most jut eszembe, hogy nem reggelizhetek itthon. Légyottot adtam Gyulának a klubban. Menjünk, Killjén, ott fogunk reggelizni. Menjünk. Egészen megfeledkez-

tem erről s engedelmet kérek, vendégeimtől távozásomért.

Ezzel könnyedén meghajtván magát, kezét a báró karjába ölté, ki annyira meg volt lepetve, hogy mielőtt még magához térhetett volna, az előszobában találta magát, hol Elemér fölvéve téli kabátját, társát is az öltözködésre serkenté.

— Hisz ez formális kiutasítás! — kiáltá dühhel Killjén.

— Nem egészen, — viszonzá nevetve Elemér. — De ne gondoljon vele. A klubban jó reggelit eszünk, pezsgővel könnyítve haragunkon, külömben is előre figyelmeztettem önt a következményekre.

— De hát ilyen úr ön a házánál? — mondá Killjén, társa után kullogva — hogy így mernek önnel bánni?

— Tudja, hogy a nőkön nem lehet kifogni. Romána önt nem akarta vendégének s én nem kényszeríthettem arra.

— Ezt meg fogják bánni mindannyian! — kiáltá tehetetlen dühében a báró. — Nem ismernek még engem, de lesz majd alkalmuk megismerni.

— Ne dühöngjön, most már úgy is hasztalan. A harag elronthatná étvágyát.

— Korántsem, az jobb mint valaha. Valóságos farkas-éhséget érzek, de szomjat is a bosszúra és megtorlásra.

— Nem először történik ez önnel, kedves báró.

— Sértegetni akar? Még ön is?

— Nem, nem, csak vigasztalni. Menjünk gyorsabban, mert átkozott hideg van.

És mentek gyorsan. Komor, ködös idő volt, éles szél verte a havat szemökbe, de Elemér örült e zord, mogorva időnek, mert kevésbé volt valószínű, hogy ismerősökkel találkozék, kik megláthatnák őt Killjén báró társágában a mi nem lett volna nagyon épületes dolog reá nézve.

— Tudja mit, Killjén, egy jó gondolatom támadt. Menjünk Valentinehez. Ő remélem szivesebben lát, mint Romána grófné, — mondá egy perczre megállva Elemér.

— Menjünk, a hová akarja! Nekem most mindegy. Csak már reggelizhessem. Vigyen el az ördög, ha valaha ilyen történt velem, de rettegjenek, ez megtorlást követel. És én bolond még ma is . . .

— Hívja párbajra Udalrique herczeget, — mondá nevetve Elemér.

— Ő csak vendég volt, mint én, a hibás egyedül ön, hogy ez történhetett rajtam.

— Velem akar verekedni?

— Eszemben sincs. A párbaj csak olyanoknak való, kik unalmukban nem tudnak mit csinálni. Van nekem más eszközöm arra, hogy visszafizessem a rajtam elkövetett sérelmet.

— Ne fenyegetődzék, mert még megijeszt. De ime egy robogó üres bérkocsi. Ülünk bele, mert átkozott hideg van, — mondá nevetve Elemér s beleültek a kocsiba és Valentine lakására hajtottak.

A Szaniszlóy palotában reggeliző társaság ezalatt nem különös jókedvben, de látszólag elég derülten költé el a reggelit.

Senki egyetlen szóval sem említé a történeteket. Mindnyájan sokkal jobb nevelésben részesültek, sem-hogy valami megjegyzést tettek volna, halk csendes hangon folyt a társalgás. Visszatérve a nagyterembe Nelli egyik sarokba ült le, kisdud asztal mellé és Miksával sakkozott, míg a többiek a kandaló közelében foglalva helyet, a herczeg hazájáról, Spanyolországról beszélgettek.

— Mihez kezdjek én most, Nelli, — kérdé halkan Miksa, — miután kosarat kaptam?

— Ez nem lehet Románának utolsó szava.

— Sőt azt hiszem lemondhatunk minden reményről addig, míg ön nem lesz nagykorú s szabadon rendelkezhetik tettei fölött.

— Sohasem mennék férjhez nővérem akarata ellenére, — mondá a leányka.

— Akkor nem szeret, ha ily hidegen lemond.

— Hogyan szomoríthatnám meg Románát, ki nekem második anyám s ki ellen már úgy is nagyot vétettem.

— Ön, Nelli, Romána ellen. Mit?

— Oh azt alig merem elmondani.

— Beszélje el, kérem. Nem lehet az valami fontos dolog, — mondá nyugtalanul Miksa.

— Váltót írtam alá Elemér számára, ki azt ígérte, hogy nemsokára visszafizeti a pénzt, mit arra kapni fog.

— Mit? — kérdé elfojtott dühvel Miksa, hogy a többiek meg ne hallják. — És ezt előttem is titokban tartotta?

— Elemér kért, hogy ne szóljak senkinek róla s én megígértem.

Miksa nem felelt. De arcza szégyen- és haragpírban égett, minduntalan eltéveszté a játékot, mi társnőjét nyugtalanságba hozta.

— Oly nagy bűn volt az, a mit tettem? — kérde majdnem síró hangon. — Ön egészen megzavarodott miatta, Miksa.

— Bűn nem, de könnyelműség, Nelli. Inkább Elemér, mint az ön részéről, ki nem tudhatta megmérni cselekedetének horderejét.

E rövid, gyorsan váltott párbeszéd után Miksa mulatsága el volt rontva. Akarata ellenére is érteni kezdé sógornője tagadó válaszának jogosultságát s természetesnek kellett találnia, hogy az nem óhajtja a rokonság szorosabbra való fűzését egy oly családdal, melynek Elemér egyik tagja, kit neki a szerencsétlen sors férjül adott s kinek oldalánál mi minden vár még reá, azt kiszámítani nem, csak gyanítani lehetett.

— De én nem vagyok sem hozzá, sem atyámhoz hasonló, gondolá keserűen Miksa. De ezt állítani könnyű, azonban hol a kezesség? Be kell bizonyítanom és be is fogom, a Nelli által aláírt váltót pedig atyámnak ki kell fizetnie, ezt a terhet nem róhatjuk Nelli vagyonára.

És e gondolatok s tünődések közben folytonosan hamis húzásokat tett. A leányka rémülten látta, hogy társa oda sem figyel és ez nem csak bántotta, de bosszantotta is, mert minden szerelmes bir ösztönszerűleg azon sejtelemmel, hogy a szórakozottság majdnem egyértelmű az elhidegüléssel s ő ez utóbbinak tulajdonítá Miksa viseletét.

Három óra felé a herczeg búcsúzott a társaságtól, Romána szobáiba vonult, Nelli igen rossz kedvben távozott, Miksa és az öreg Szaniszlóy egyedül maradván, mindazt megbeszélték, a mi a nap folyamán történt s a mi Miksát a legmagasabb fokig felizgatta, míg az öreg gróf Elemért mentetegetni igyekezett.

Végre együtt hagyták el a szép kis palotát, mely Romána tulajdona volt s melyet az öreg Szaniszlóy gróf adott neki jegyajándékba esküvője napján.

Lehaladva a lépcsőn, az öreg portás lépett ki szobájából, egykori ura, az öreg gróf üdvözlétére.

— Ha Elemér gróf hazajön, mondja neki, hogy ebédre visszajövök, — mondá Szaniszlóy.

A portás meghajtá magát, de arczára kétértelmű kifejezés ült.

— Értette mit mondtam? — kérdé tőle a gróf, kinek ez a kifejezés feltűnt.

— Szolgálatára, gróf úr, de nem tudom, megmondhatom-e üzenetét, mert Elemér gróf csak reggel felé szokott hazajönni.

Szaniszlóy bosszúsán hagyta el a házat.

— Ez már mégis egy kicsit erős dolog, a mit Elemér művel, — mondá önkénytelenül kitorve fia ellen. — Hisz többé-kevésbé mindnyájan átértük az ilyeneket, de egy kissé mégis csak respektáltuk a nyilvánosságot.

— Hát még ha mindent tudna! — gondoló Miksa, de nem akarta őt a váltó történetével izgatni és másnapra halasztotta annak elmondását.

NEGYEDIK FEJEZET.

A következő napon Aszlaghy hajóskapitányné kézimunkával elfoglalva ült egyszerűen, de ízléssel bútorozott lakásának egyik szobájában, kis fia nem messze tőle olvasott.

— Ha nagy leszek, — mondá a fiucska — én is a tengerre megyek atyámmal.

— És engem itt hagysz? — kérdé önkénytelen sóhajtással Amália.

— Mama is velünk jön. Itt e könyvben egy tengerész története van leírva, ki egész családját magával vitte.

— Az csak a könyvben van így. Gyermekekese, a tengerészeknek nem szabad családjokat magokkal vinni.

— Papa megteheti, ha akarja.

— Senki sem tehet kötelessége és utasítása ellen. Jegyezd meg ezt magadnak fiam.

E perczben csengetés verte fel a halk beszélgetés csöndjét s nemsokára Szaniszlóy grófné lépett a szobába.

Amália örömmel sietett elébe, de vendége arcának halványságától és szenvedő kifejezésétől visszahökken.

— Ime, Amália, elhoztam a pénzt, — kezdé a grófné egy közel álló székbe ereszkedve, miután a kis Lajost megölelte, ki nyájasan simult hozzá.

— Ily hamar, hisz é sietségre nem volt szükség, Romána.

— Sőt azok után, a mik tegnap történtek nálam, nem jöhetett az elég gyorsan.

— Mi történt?

Romána néhány szóval elmondá a történeteket, mit társnője aggodalmas arczzal hallgatott végig.

— Most a váltót szeretném visszakapni, — végzé beszédét, — még pedig mielőbb.

— Az nincs nálam, de nagybátyám itt e házban lakik s azonnal elkéretem tőle.

— Nem fogja ő azt maga elhozni? — kérdé ijedten a grófné. — Képzelheti, hogy nem szeretnék vele találkozni.

— Azt hiszem, attól ő is őrizkedik, ámbár nála minden lehetséges; bosszúálló természetét ismerem.

— Menj kérlek és tudasd vele, hogy a pénz itt van, csak a váltó hiányzik, hogy az ügy be legyen fejezve. Vagy vidd el neki a pénzt.

— Képzelem, mily nehezedre esett ez összeg megszerzése ily hirtelen, alig 12 óra alatt.

— Félek, hogy ez nem az egyedüli, melyre szükségem van. Tudod, hogy Nelli tegnap félelmes vallo-
mást tett s ez folytonosan rettegésben tart.

— És mennyi lehet még a Nelli által aláirt összeg? mit tett ez a meggondolatlan gyermek?

— Több váltóürlapot irt alá Elemérnek, az összegekről persze nincs fogalma s így én sem tudhattam

meg tőle, mennyi pénzzel vagyunk engagirozva ez ügyben.

— Meglehet, hogy tönkre tette egész vagyónát.

— Sajátját nem, mert ő kiskorú. Gyámságom alatt áll, de nekem kell ama váltókat kifizetni, részint azért, hogy a botrányt elkerüljük, másrészt pedig, hogy ő ne károsodjék.

— Te? — kiáltott fel csodálkozva Amália. — És miért nem Elemér vagy ipad, ha férjed nem tud fizetni?

— Mert Elemér már előre arra számíthatott, hogy e váltókat nem ő fogja beváltani, miután neki nincs pénze. Ipam vagyona a legvégsőig meg van terhelve adósságokkal, ő éppen oly könnyelmű, mint fia. Én pedig az árvaszéktől nem kapnék nagyobb összeget Nelli vagyónából alapos ok nélkül, de különben sem nyulnék ahhoz ilyen célra. Azt, hogy nekem vagyonom nincs, tudod, mert Nelli anyjától örökölte vagyónát, ki nem volt az én anyám is s így csak egy módon segíthetek magamon, ha eladom a palotát, melyben lakunk s mely kizárólagos tulajdonom.

A kapitányné rémültében összecsapta kezeit.

— Minő gondolat! Eladni házat. Mit fogsz kezdeni, hová mégy? Ez már igazán túlzás! Ezt nem teheted!

— Oh, Amália, hidd el, nekem már az sem esik rosszul. Oly boldogtalan vagyok, hogy a legrosszabb eseménynél mindig azt kérdem: mi jön még rosszabb? s ha Nellit férjhez adtam, elvonulok a világtól, talán az élettől, bár vallásosabb vagyok, semhogy öngyilkos lehetnék.

— Nem, Romána, ilyen eszméssel nem szabad foglalkoznod, — mondá megijedve Amália, — te, ki magad vagy a női tökély, szép, szellemdús, jó mint az angyal s hiba nélkül, hogy végezhetnéd ily módon az életet. Neked még nagyon boldognak kell lenned.

— Hol van és mi a boldogság? Én csak elégedett szeretnék lenni. Nem zaklattatni, nem pirulni, mint most, minden lépten-nyomon férjem miatt. Nekem már nincs reményem, csak egy kötelességem van, melyet teljesítenem kell s ez: nővérem sorsának biztosítása.

— És még sem akarod Miksához adni. Nelli panaszkodott nekem. Ime nézd e sorokat, ma kaptam tőle, kért, hogy tolmácsoljam előtted kérését.

— Nem, ezerszer nem. Ebbe a családba, mely tönkre tette életem boldogságát. Mi biztosítékot nyújthatna az a vér, mely féktelen, könnyelmű, kiszámíthatatlan s mely Miksa ereiben is csörgedez. Nellinek már választottam férjet, és ha tervem, reményem sikerül, boldog asszony leend belőle.

— És ki az, megmondhatod?

— Udalrique Marius. Ez az az ember, ki nejét boldoggá tudja és fogja tenni. Hozzá hasonlót még nem ismertem.

— A herczeg? — kérdé meglepetve Amália. — Meggondoltad, mit akarsz tenni s mily hasztalanul fáradozol a dologban?

— Mi kifogásod ellene? És miért hiszed, hogy fáradozásom hasztalan?

— A herczeg téged szeret!

— Ki mondja azt?

— Én, ki jól ismerem őt. Másfél évet töltött férjem hajóján s gyakran eljön hozzám, hogy rólad beszélhessen. Minden szava a leglázásabb szerelmet, a legnagyobb elragadtatást árulja el irántad, azt mondja, hogy sohasem lesz neje más, mint te; a mit az ő ajka kiejt, azt nem lehet kétségbe vonni, és bocsáss meg, Romána, ha azt kell mondanom, hogy te is szereted.

A fiatal nő szomorúan tekintett reá.

— Épen azért kell Nelli férjének lennie, mert meg vagyok győződve, hogy hozzá hasonló férfi nincs, ki nejét oly boldoggá tegye. Mi célja velem, ki férjes nő vagyok!

— De erre a herczeg rábirhatatlan. Nellit alig veszi észre, s ha szereted és így vélekedel róla, miért ne lehetnél te a neje?

— Én, a férjes asszony?

— Ő vár addig, míg szabad léssz, s oly házasság kötelékét felbontani, mint a tied, nem volna nehéz.

— Nem, Amália, erre nem is gondolok. Irtózom a botránytól. Aztán az én életem már semmire sem való, fáradt és mindenre képtelen vagyok. Udalriquenek ifjú, reményteljes, derült és pezsgő élet kell, oly nő, ki boldoggá tehesse, ő azt megérdemli!

— Az tesz bennünket boldoggá, a kit szeretünk s ő csak értted lelkesül.

— Ne kísérts, Amália. Önmagam ellen is védekez-nem kell. Ez a lázas, rakoncátlan sziv követeli a jogait. Boldogságért, melegségért, szerelemért esdekkel, mitől meg van fosztva. Alig bírom lecsendesíteni, és

te, a helyett hogy segítenél erőhöz jutnom, megzavarsz, s nyugalmam ellen dolgozol . . .

— Mert boldognak óhajtalak látni. És hogy remélheted Nelli boldogságát ott, hol szive ellenére kényszerítéd reá a házasságot.

— Udalrique herczeg nejévé kell lennie! Ez határozott szándékom.

— Nem vagy-e most szokásod ellenére önző? — kérdé majdnem szemrehányóan a kapitányné.

— Önző én? Nem értelek.

— Nem-e főczéled e házasság létrejöttével, hogy magadtól távoztasd el a veszélyt?

— Hogy teheted ezt fel rólam? — kérdé észrehetelőleg megdöbbenve, megzavarodva Romána.

— Én attól tartok, gyakran a nagy világosságtól nem látjuk a sötétséget, s te, ki a herczegnek csak fényoldalait tekintéd, vak vagy azon szomorú jövővel szemben, mit nővérednek alkotnál, ráerőltetve őt Udalriquera.

A grófné mereven tekintett maga elé s nem felelt. Mély gondolatokba merülve ült helyén, mint ki új világításban látja a helyzetet, melynek eddig csak egy oldalát tekinté.

— Nem, nem, — mondá felugorva helyéről. — Ez az egyedüli megoldás.

— Úgy ne beszéljünk róla. Megyek és elhozatom a váltót.

— Nem, itt hagyom nálad a pénzt, fizesd ki nagybátyádnak és tépd össze.

— Már menni akarsz?

— Sehol sincs nyugtom. Meg kell örülnöm ebben a lelki harcban, czélnélküli küzdelemben. Rettegek önmagamtól, perczről-perczre készen kell lennem új és új keserűsége, szegényre, megaláztatásra, melylyel Elemér elhalmozza házaséletünket. Kerülöm az emberek tekintetét, melylyel megjelenésemet fogadják, gyűlölöm a szánakozó pillantásokat, melyek azt látszanak mondani: szegény asszony!

— Hát tudod, hogy Elemér? . . .

— Hogy ne tudnám, hisz nem egyszer robogott el mellettem a férjem pénzén fényesen kiállított fogat, melyen *együtt* mentek, s nem egy ékszert, vagy öltözéket küldtek hozzám tévedésből az üzletekből, melyet Elemér *nem* az én számomra rendelt. Oh, Amália, milyen élet ez!

Romána lázas siettséggel húzta magára felöltönyét, melyet röviddel ez előtt letett s menni akart, midőn a szobaleány kitárta az ajtót és Udalrique herczeg lépett a szobába.

— Ön itt grófné? mily szerencsés véletlen — mondá, miután a nőket üdvözölte.

— Épen menni akarok, — viszonzá nyugalmat erőltetve Romána a lázas izgatottság után, melyben az egész idő alatt volt.

— De marad még pár perczig, nemde? Kérem, ne menjen. Oly ritkán láthatom így egyedül. Mindig a társaság zajában találkozunk, hol alig lehet alkalom néhány igazán őszinte szót cserélni, hol minden csak tettetés.

— Igaza van, — mondá helyére visszaülve a grófné. —

Nekem is van néhány komoly szóm önhöz s most a legjobb alkalom azokat elmondanom.

A herczeg arcán örömtelt kifejezés röpiült át, letette kalapját s a háziasszonyhoz fordult.

— Férjétől ma reggel levelet kaptam, asszonyom, és ezt akartam önnel közleni, ez hozott e szokatlan időben ide.

— Férjemtől? — kérdé megdöbbenve Amália.

— Semmi ijedtségre nincsen ok. Ime a levél, azt írja, hogy a legközelebbi napokban már megérkezik, talán már ma s kér, hogy tudassam ezt önnel. Képzheti, mennyire siettem az örömhírral.

→ Köszönöm herczeg, — mondá melegen a kapitányné. — Ön mindig jó volt irántam, s azt hiszem természetében van, hogy nem is tudna más lenni. Örül ha örömet okozhat.

Udalrique mosolyogva adta át a levelet.

— És most megyek, — mondá Amália társnőjének, — elvégzem azt a dolgot s azonnal visszatérek.

A herczeg hálás pillantással kísérte távozását, azután a grófné közelében foglalt helyet.

Pár percnyi csend állt be, Romána habozni látszott, hogy kezdje el beszédét s mikép közölje a fontos dolgot, mit társával közölni akart.

Kivül nagy sűrű pelyhekben esett a hó, s a szél meg-megzörgeté az ablakokat, mintha a meleg szobába akarna betörni, hol a szivek lángolása fényessé tette a szoba homályát, s elfelejteté a kívül uralkodó homályt.

— Szóljon, beszéljen Romána, — kezdé a herczeg, társnője habozását látva. — Rendelkezzék velem.

Tudja, hogy életem az öné, boldogságomat lábaihoz tettem, tiporja el, vagy emeljen magához, nekem az élet, a halál — boldogság az ön kezéből! Ezt tudja, cselekedjék tetszése szerint?

— És ha én ezt az életet kérném, nem a magam, hanem egy *más* számára.

— Megtagadnám kívánságát! Meghalhatok a kiért kívánja, de élnem csak önért lehet.

— Elbátortalanít, — mondá halkán Romána. — Igy nem merek semmit sem szólni. Én nem vehetem hasznát életének, szerelmének, de odaadhatnám azt annak, kit jobban szeretek önmagamnál.

— Nővére? Róla van szó? Mit akar, hogy érte tegyek?

— Vegye öt nőül.

Mintha tördöfés érte volna, úgy riadt vissza e szavaktól Udalrique. Bámulva, csalódva függeszté szemeit társnőjére, ki szemlesütve ült előtte. Mintha nem hallott volna jól, vagy nem tudná fölfogni a szavak értelmét, jelentőségét, úgy ült Romána előtt, ki ilyet kívánhatott tőle, azok után, miket ő mondott neki egy pillanat előtt.

— Nem értem, — mondá aztán halkán fájdalmasan. — Mit kíván? Házasságot ajánl egy mással, ön? Ez valóban kegyetlenség...

— Nem akart az lenni! Esküszöm, hogy ítéletem és érzelmeim szerint a legjobbat óhajtom önnek, azért kívánom önt nővérem férjeül s hozzám mint rokont csatolni.

— És szive? Nem szól a szíve ez ajánlathoz semmit? Nem lázad fel e kívánság ellen? Ez nagy csalódás

reám nézve... Hogy milyen nagy, azt nem volnék képes szavakkal kifejezni. De ha ismer, eltalálhatja, sőt éreznie kell!

— Neheztel reám?

— Tudja, hogy az lehetetlen, de hiába mondanám, hogy nem okozott fájdalmat.

— Visszautasítja ajánlatomat?

— Még pedig a leghatározottabban! Önnek nincs fogalma a szerelemről, az én szerelmemről, ha ilyen tételezhet föl rólam, ha ilyen kívánhat.

Romána a földre szegezé tekintetét, s leirhatatlan boldogság látszott vonásain; belsejében hiába küzdött ellene, birtokába vette az egész lényét s kiült arczára, hogy hirdesse azt, a mit érzett s mit eltitkolni nem volt ereje.

Udalrique herczeg emberismerő volt, tudott az arczokból, szemek tekintetéből olvasni, s percz alatt Romána lábainál volt.

— Ne akarjon megölni, — mondá lázas szerelemmel, — engem és önmagát. Hisz nem vét senki és semmi ellen, ha kimondja, hogy szeret. Azt a szerződést és szövetséget, melyet az oltárnál kötött, az egyik fél rég felbontotta már s így megszűnt az önre nézve is kötelezővé lenni. Nincs többé kötelessége férje iránt, ki megszűnt önt szeretni s bátran kiejtheti azt az édes szót, mely mindkettőnket boldoggá teend.

E perczben fölnyilt az ajtó s Elemér gróf és Killjén báró léptek a küszöbre.

— Rosszkor jövünk, — mondá gúnyos mosolylyal Killjén.

— Sőt a legjobbkor! — kiáltott dühtől reszkető hangon Elemér, nejéhez közeledve. De csakhamar lehütötte dühét annak a nyugalma, melylyel őt fogadá.

A herczeg elhagyta helyét, vonásain majdnem öröm látszott, midőn Szaniszlóy grófot megpillantá.

— Mi dolga itt, asszonyom, ebben az órában a herczeggel egyedül? — kérde Elemér, ki igen jól érezte, hogy helyzetében ez a kérdés jogosulatlan és nevetséges.

— Miért kérdezi? — mondá Romána hidegen. — Tudom, hogy nem érdekli önt, s azért nem is felelek reá.

Elhagyta helyét és az ajtó felé ment.

— Megálljon! — kiáltott reá, férifiúságában megsértve Elemér. — Kivánom, hogy feleljen, ez előtt az úr előtt, s Killjénre mutatott, ki azzal vádolja önt, hogy szerelmi légyottja van itt a herczeggel.

— E vádra nincs mit felelnem. Ezt az urat nem ismerem! Ha ön hisz neki, cselekedjék tetszése szerint. A való megítélését önre bízom...

Büszkén hagyta el a szobát, s Elemér nem merte visszatartóztatni, de midőn becsukódott utána az ajtó, a herczeghez fordult s dühvel kiáltott reá: Feleljen ön, mi mondani valója volt nőmnek *térden állva?*

— Majd segédeinek felelek, önnel nincs mit beszélnem.

— Botrányt akar?

— Tegyen belátása szerint, én szolgálatára állok. Elemér reszketett dühében.

A mellékszobából e perczben Aszlaghy kapitány és neje léptek ki s megálltak a küszöbön.

— Hol van Romána? — kérdé rémulten Amália.

A kapitány haraggal fordult Killjénhez.

— Mit merészelt ön tenni? Mert hogy itt történt valami az ön cselszövénye folytán, azt könnyű eltalálni. Feleljen!

— Killjén tudatta velem, hogy nőmet itt találok a herczeggel, — mondá Elemér.

— Nekem pedig ma név nélküli levelet írt, — viszonzá Killjén, — hogy a grófné ide jön, s én veszélyt sejtve ránézve, követtem ide, hogy ez embertől megóvjam.

Amália haragot pillantást vetett reá, mit az nevetve s vállvonítva viszonzott.

— Megtiltom, hogy e házba belépjen többé, — mondá a kapitány Killjénnek. — Takarodjék.

— Majd ha nekem tetszeni fog. Én itt hugomnál vagyok, s ő még soha sem tett látogatásom ellen kifogást.

— Távozzék, bátyám! — mondá Amália hidegen.

— Menjünk, — mondá Elemérnek Killjén.

— Segédeim a nap folyamán fölkeresik önt, — kiáltá Elemér a herczegnek, ki helyeslőleg intett fejével s mosolyogva nézett utána, midőn az társától követte távozott.

ÖTÖDIK FEJEZET.

Néhány hét mulva e történetek után Romána nap-pali szobájában ült ügyvédjével, hosszú, komoly beszé-
det folytatván egymással.

— A szerződés tehát már alá van írva? — kérde Romána.

— Tökéletesen rendben van minden, grófné, csak a tényleges átadás van még hátra.

— Az holnap meg fog történni, de most még arra kérem, tudassa ezt férjemmel.

— A gróf úr nem tudja, hogy e palota el van adva? — kérde megdöbbenve az ügyvéd.

— Nem. Tudom, hogy ellenezte volna, s miután meg kellett történni, nem akartam nehezíteni a dolgot azzal, hogy férjemmel az eladást közlöm.

— De hisz akkor ez nagyon is kellemetlen meglepetés lesz reá nézve.

— Ha az okot megtudja, nem tehet ellene kifogást, sőt örülni fog, hogy a váltók többé nem terhelik.

Romána önkéntelen gúnynyal ejté ki e szavakat.

— És én mondjam meg ezt neki?

— Kérem.

— Ha parancsolja grófné, megteszem; de meg kell vallanom, hogy ez nehéz feladat.

— Adja át neki a százezer forintnál nagyobb összegre menő váltókat; mondja, hogy e palota árából lettek azok kifizetve. Ez megnyugtatólag fog hatni reá.

— Az első perczen nagyon fel lesz indulva.

— Még egyet kérek: ki a vevő?

— A palota átvételéig ismeretlen kíván maradni a gróf előtt.

— Különös. Valamely ismerősöm talán, a ki azt hiszi, hogy nehezemre esik a tudat, hogy házam az ő birtokában van?

— Valószínűleg ez az ok.

— Pedig csalódik. Boldog vagyok, hogy ily gyorsan sikerült szándékomat teljesítve látnom s tudni azt, hogy nővérem vagyona egy krajczárral sem károsodott.

— De az illető ezt nem tudja, csak azt sejti, hogy kényszerítő körülmények parancsolták az eladást.

— Igen, ezt hiheti és igaza is van. Mennyi maradt meg számomra az összegből?

— Húszezer forint.

— Kevés, de mégis valami. Pár hónap mulva a vételár már nem lett volna elég az adósságok kifizetésére.

— Tartani lehetett tőle.

— Ma megnézem azon lakást, mit kegyed szives volt számomra bérelni, s holnap Nellivel együtt oda hordozkodom.

Márton ügyvéd szeretett volna valamit kérdezni, de gyenge köhécseléssel elfojtá szavait s elhagyta helyét.

— Tehát lesz szives a gróffal tudatni a mire kértem?

— Parancsa szerint. Azonnal megyek.

Meghajtá magát és ment, hogy Elemér grófnál bejelentesse magát.

Mialatt ez a boudoirban történt, Elemér épen készőlőben volt elhagyni a palotát, s a nagytermen át az előszoba felé haladt. Keze föl volt kötve, arcza sápadt, rossz kedvű volt és gondolatokba mélyedve tette kezét az ajtó kilincsére, mely ugyanazon pillanatban kívülről felpattant s az öreg komornyik állt vele szemben a küszöbön.

— Épen méltóságodhoz akartam menni, — kezdé Mihály látható felindulásban. — Az az úr, báró vagy mi, már megint itt van.

— Killjén! Ide mert jönni? Dobják ki. — Kiáltott föl dühvel a gróf.

E perczben Killjén a komornyik háta mögött megjelent s az utolsó szavakat hallá.

— Fontos ujságot hozok, — mondá nevetve, — a feketék eladók.

— Menjen a pokolba! — kiáltá, de már sokkal csendesebb hangon Elemér. — Hogy bátorkodott ide jönni azok után, a mik történtek.

A báró vállat vont e csodálatos kérdésre.

— Hát csak nem haragudhatik az ember egymásra örökké, — mondá gúnyos szenvedélylyel, — jövetelemet mentse ki az az önre nézve kellemes hír, hogy a feketéket most olcsó áron megveheti.

— Csakugyan eladók?

— Féláron, készpénz fizetés mellett.

A komornyik látván, hogy már minden rendben van, visszahuzódott, egyedül hagyva őket.

— De nekem nincs pénzem, — mondá izgatott hangon a gróf.

— Ezzel ne törődjék. Én kifizetem az értük járó árt, csak tudni akartam, kívánja-e még a lovakat megvenni?

— Hogyne. Mennyit alkudtam már rájuk. De hát hogy szánta magát a lovak eladására Alfréd?

— Megbukott. Tegnap éjjel hatvanezer forintot vesztett becsületszóra, s ma minden lova eladó.

— Szegény fiú! Sajnálom, de ez előrelátható volt; nagyon is bőven költött.

— Nagyon bőven, — mondá Killjén gúnyosan.

— Most már eladók a lovak. Ön kifizeti az árukat, de még egy nagy kérdés van. Hova vezettessem őket?

— Hova? — kérdé nevetve Killjén. — Hát ide az istállóba.

— Nem, nem, ide nem lehet. Nőm úgyis neheztel az ilyféle költekezésért, melyre állítása szerint nincs szükség, ennek a vételnek előtte titokban kell maradnia.

— Különös! Hát nem ura ön pénzének s nem oda teheti a pénzét, a hova akarja?

— De ura volnék, ha volna pénzem. Azonban ön tudja, hogy nincs, s ha nem vágytam volna már oly régóta e pár lóra, nem is venném meg őket.

— Hát álltassa Valentine istállójába.

— Még csak az kellene, az a kis bestia huszon-
négy óra alatt eladná s ruhákat venne rajtuk.

— Igy hát le kell rólok mondania.

— Ezt nem teszem. Hozassa őket ide, majd gondolok ki valami mesét. Hogy Alfréd helyet kért nálam lovai számára, vagy . . . Isten tudja mit fogok mondani. Nálam a legjobb eszmék mindig a körülmények közvetlen hatása alatt születnek. Csak legyenek itt minél előbb.

— Ugy-e, hogy kár lett volna kidobadni engem,
— kérdé nevetve Killjén.

— No tudja, a mit a multkor tett, az a legszelidebb kifejezéssel élve is alávalóság volt, — mondá új haragra lobbanva Elemér gróf. — Még most is szenvednem kell miatta. Átkozott sokáig gyógyul kezemen a seb!

— Lovagias tett volt! Most már nem panaszkodhatik férje közönye miatt Romána grófnő.

— Azt nem is tette soha. Bár inkább lármázva veszekednék, mint az a néma kicsinylő pillantás, mit olykor reám lövel. Az bosszant, ingerel s ily hatás alatt követem el a legbolondabb stikliket.

— Elkövetné ön azokat a nélkül is, gróf úr. Legyen nyugodt, a kicsinylő pillantás legkevésbé sincs hatással tetteire.

— Biztosítom, hogy . . .

— Menjünk. Látom, hogy útban volt, midőn jöttem. El akart menni.

— Igen, menni akartam, olvassa el ezt az imper-
tinens levelet.

Killjén átvette a nyujtott papirost, átfutotta a rajta levő néhány sort, mely így hangzott:

»Kedves Mókus!

»Ezennel tudatom veled, hogy holnap, vagy meglehet még ma, Tóni báróval pár hónapra külföldre utazom. Páris, Nizza és különösen Monte-Carló útunk célja. Ne búsulj nagyon utánam, kedves Mókusom, nemsokára visszatér hozzád kis

Valentined.«

— Az ördögbe! — kiáltott fel Killjén. — Ez rövid, de érthető. Itt hagyja önt a faképnél, azért a göthös báróért.

— De több pénze van, mint nekem, — viszonzá keserűen Elemér.— Azonban megyek hozzá és megmosdatom a fejét . . .

— Tehát menjünk. Ennél a jelenetnél szeretnék jelen lenni.

— Csak jöjjön, legyen tanúja, milyen szigorú leszek iránta, mert ez már valóban szemtelenség. Ez az asszony túl megy minden határon.

— Képzelem, miket fog neki mondani.

— Nem hiszi, hogy goromba leszek?

— Azt nem meri tenni.

— Az igaz, — mondá nevetve Elemér. — Ha rám néz azokkal a nagy tündöklő szemeivel . . . meg vagyok bűvölve.

— No lássa, gróf úr! Valentinének szemeiben rejlik az a hatalom, mit hajdan Holofernes hajában hordott.

Elemér felnyitá a nagy szárnyas ajtót, hogy kimenjenek, midőn oldalt szobájából egy inas lépett be és utána sietett.

— Mi kell már ismét? — kiáltá türelmetlenül a gróf.

— Az ügyvéd úr kíván méltóságoddal sürgős dologban beszélni. Ott bent várakozik.

— Ez az unalmas ember, vigye el az ördög.

— Mit mondjak neki?

— Várjon itt rám Killjén pár perczig, azonnal lerázom őt nyakamról, — mondá Elemér. — De el ne menjen, mert ott, a hova menni akarunk, önben rejlik minden bátorságom.

— Jó, jó, majd megvárom itt, — viszonzá nevetve a báró, mialatt Elemér gróf inasától kísérve szobáiba ment.

Alig állt pár perczig az egyik ablaknál várakozva Killjén, — midőn Romána grófnő lépett a terembe, de megpillantva őt, visszafordult.

— Miért kerül, grófné? — kérdé feléje sietve s mélyen meghajtván magát.

— Hogy merészelt ide jönni?

— Dolgom volt férjével, kire most várnom kell, mig elvégzi dolgát az ügyvéddel.

Romána szobája ajtaja felé haladt.

— Megálljon kérem, grófné. Egy titkot akarok mondani, mely érdekelni fogja. Tudja, ki vette meg e palotát?

— Ön tudja, hogy el van adva? — kérdé önkénytelen megállva élénk meglepetéssel Romána.

— Udalrique herczeg a vevő, s ma reggel óta önök az ő házában laknak.

— Udalrique herczeg? — kérdé megdöbbenve Romána. — Lehetetlen!

— Jól vagyok értesülve. Nem különös véletlen ez? azaz ha annak lehet nevezni — mondá kétértelmű mosolylyal Killjén. Romána megállt előtte, komoly, vizsgálódó szemekkel nézte végig.

— Mondja meg nekem, báró Killjén, kit gyűlöl ön tulajdonképen kettőnk közül, engem vagy Elemért?

— Régen óhajtottam az ön ajkairól ezt a kérdést, grófné, — viszonzá sötét pírral borított arczczal Killjén. — Vártam, mert óhajtottam arra megfelelni. Szerencsére, grófnő, eltalálta s most elmondhatom, hogy Elemér az, kit lelkem egész mélyéből gyűlölök s hogy vesztére esküdtem, és ma közelebb vagyok célomhoz, mint valaha!

— És szabad tudnom, miért gyűlöli őt? — kérdé borzadálylyal Romána.

— Elmondom. Együtt voltunk iskolatársak. Mindketten jóhangzású, előkelő névvel birtunk. Ő sohasem tanult, örökösen könnyelmű dolgokon, léha időtöltésen járt az esze, én szorgalmas, igyekvő, kitűnő tanuló voltam . . . Időközben atyám vagyonilag tönkre ment s nekem anyyim sem maradt, hogy tanulmányaimat folytathattam volna; tizennyolcz éves koromban kenyérkereset után kellett látnom. Ön nem tudja grófné, hogy mit jelent ez! Egy elkényeztetett, kényelemben, jólétben, vagyonos házban nevededett fiúnak, kinek nagy és sok igénye, előkelő szokásai vannak s olyan barátjai, kik csak akkor ragaszkodnak hozzájuk és előzékenyek, ha nem szorulunk rájuk . . .

Elhagyva az iskolát, mindent megpróbáltam, hogy tisztességesen megélhessek. Kerestem munkát, pártfogást, azokhoz fordultam, kik egykor csodálták atyám házánál a tehetséges fiút s nagy jövőt jósolva, igéretekkel, ajándékokkal halmaztak el, ha majd valamely pályára lépek . . . Értették alatta a sportot és ehhez hasonlót. De, hogy igazán reájok szorulhatnék egykor, arra természetesen senki sem gondolt. Hidegen fogadtak, hidegen bántak velem mindenütt és Elemér leghidegebb lett mindannyi között, pedig egykor nagyon jó barátok voltunk . . .

Kegyed akkor zárdában volt, grófnő, Amáliával együtt s én nővérem leányát látogatni mentem, hogy elpanaszoljam neki sorsom rosszra fordultát és itt láttam először önt, ki a szépség, tökély, jóság és szívnemesség eszményképe volt mindenki előtt és előttem.

Romána meglepetve tekintett reá s önkéntelen szobája felé hátrált a lángoló tekintet elől.

— Tekintetem fellángolt az ön látásánál, — folytatá Killjén, — és féktelen természetem egész szenvedélyével lelkesültem önért. Ez a proletár, kinek egyetlen fillérje sem volt, merte szemét önhöz emelni, álmodozni, ábrándozni önről, mint a hogy csak egy húsz éves fiú teheti, ki még soha sem szeretett s kinek szíve először ébredt szerelemre!

Évek múltak, Amália elhagyta a kolostort, többé nem láthattam önt, de nem szüntem meg szeretni. Az ön képe volt, mely sötét hideg szobám szomorúságát felderíté, az ön képe, mely sokáig visszatartott

arról a lejtős útról, melyre később sodortatám, midőn megtudtam, hogy ön, képzeletem eszményképe, ennek a léha fráternek a neje lett.

— Válogassa meg kérem szavait, ön elfelejti, hogy kivel beszél . . .

— Most tudja grófné, kit gyűlölök kettőjük közül, bár sokat nem mondtam el, a mi bizonyítéka volna állításaimnak. Bosszút, megtorlást esküdtem a társadalom ellen, mely engem odataszított, a hol ma vagyok s grófnő bizonyára nem fog csodálkozni, ha mindazok ellen kikelek, kiknek hatalmában állt volna engem megmenteni . . .

Romána szomorú szánalommal tekintett reá.

— Végig hallgattam önt, mert kíváncsi voltam megtudni azon rendszeres üldözés okát, melylyel engem és a hozzám tartozókat illeti. Most tudom! Köszönöm, hogy őszinte s nyílt volt, s csak azt az egyet akarom még megjegyezni, hogy a ki nem bír a rosszra hajlammal, azt sem hidegség, sem pedig megpróbáltatás nem vezeti a mocsárba, melyből többé nincs szabadulás.

E szavak után Romána emelt fővel, büszke tartással hagyta el a termet, hol Killjén fájdalmas pillantással nézett utána.

— Könnyű azt mondani, ha mindennap terített asztalhoz ülünk és új ruhában járunk! — kiáltá. — Hány ember volna aljas gaz, ha nem bársony bölcsőben ringatták volna! És mi jutalma van az erénynek rongyos öltözetben? Nem hisznek neki. Én megpróbáltam, de így jobban érzem magamat, s dolgo-

zom azok romlásán, kik csak azért jobbak nálamnál, mert nem volt alkalmuk a rosszra.

Elővette óráját s rápillantott. Ugy látszik, Elemérnek sok dolga akadt ügyvédjével, gondolá s kalapját vette. De e perczben megnyílt az ajtó s Elemér lépett ki azon, feltűnően dúlt halvány arczczal.

— Hallott valaha ilyet, Killjén! — kiáltá haraggal.
— Romána eladta ezt a palotát s már holnap ki kell abból mennünk.

— Ezt ön csak most tudta meg? — kérdé nevetve a báró.

— Hát ön már tudja?

— Mielőtt még a szerződést aláírták.

— És mit tart a dologról?

— A grófné kényszerítve volt az eladásra, különben nem tette volna.

— Kényszerítve? Micsoda beszéd! Ki kényszeríthette erre? Fejem fölött eladni a házat, melyet én adtam neki!

— Ugy tudom, az öreg gróftól kapta jegyajándékba e palotát.

— Az mindegy. A házat nem volt joga titokban eladni s ezt azonnal meg is mondom neki.

— Várjon egy kicsit, gróf úr, hát most hova vigyük a feketéket, ha ugyan még van kedve azokat megvenni.

— Hogy ne volna! Bolondság lenne elszalasztani ezt a jó vételt. Menjen csak, fizesse ki az árukat s vigyék Valentine istállójába, egy óra mulva ott leszek.

— De ha Valentine elutazik, hisz erről értesíti önt levelében.

— Csak hogy előbb agyonlövöm csábitóját, ki elég szemtelen; hogy szeretőmet akarja tőlem elszöktetni.

— És ha ő löné önt föbe?

— Ej, ki gondolna arra! Menjen és vegye meg a lovakat.

Killjén nevetve hajtá meg magát, helyeslőleg intett fejével, magában pedig ezt gondolá: Van eszem, hogy pénzemet ne reszkirozzam, a mit te már sohasem tudnál visszafizetni.

És sietve hagyta el a szobát.

Elemér újult dühvel ment neje boudoirjába, kit számadások átnézésével elfoglalva talált.

— Miféle dolog ez a ház eladása? — kérdé dühösen tőle. — Hogy merészelted ezt tenni tudtomon kívül?

Romána nyugodtan nyujtá ki kezét egy csomó papiros után, mely mellette hevert íróasztalán.

— Itt van, a mire kellett a palota ára, ezért adtam el azt, — mondá, erőt véve felindulásán, melyet e goromba hangon kiejtett szemrehányás keltett benesejében. Elemér belepillantott a csomagba s arcát sötét pír önté el. A Nelli aláírásával ellátott váltók voltak.

— Ezt kellett kifizetnem, — folytatá Romána. — Mert Nelli vagyonának egy krajczár hijával sem szabad lenni, s nekem már pénzem nem volt, hogy a váltókat kifizessem.

— Kifizettem volna én!

— Te? — kérdé a megvetés oly hangján Romána, mely Elemért a legnagyobb keserőséggel tölté el.

— Most hova megyünk lakni? — kérde az előbinél sokkal csendesebb hangon.

— Már vétettem egy kis lakást a külvárosban számomra. Oda te valószínűleg nem jössz, de nagyobb, díszesebb nem telik s én ott fogok Nellivel lakni.

— Elválás akar ez lenni?

— Nem! Hisz válásunk már régen megtörtént, — mondá kitörve Romána. — A körülmények kényszerítettek erre, s ha kedved van e nélkülözést és szegénységet megosztani velünk, jöhetsz, hely lesz ott a te számodra is.

— Valóban? Mily nagy kegy! mondá Elemér. — És olyan ostobának tartasz, hogy elhiszem, miként nélkülözni fogtok, midőn Nellinek húszezer forintnál több jövedelme van?

— Az a Nellié és nem a mienk.

— Nem fogok kimenni e palotából! Semmisnek nyilvánítom ezt az adásvételi szerződést. A nő nem adhat el semmit férje megegyezése nélkül, én erről nem tudtam semmit, gyalázatosan meg vagyok csalva, kijátszva és ezt nem tűröm.

Romána szelid tekintettel nézett reá.

— Gondold meg, Elemér, mit beszélsz. Gondolj a becsületre, tisztességre. Nekünk nem szabad a más pénzéből élnünk. Még pár emberen kívül senki sem tudja e váltók történetét. De gondold meg, ha a világ megtudná, hogy nővérem, ez a tudatlan gyermek, általunk pusztult ki vagyonából, mi lenne akkor? A mi ma még csak könnyelműségnek látszik, nemsokára becstelenség volna.

— Ismét erkölcsi prédikációk!

— Csak az igazság megvilágítása. Tudod, hogy házasetünk nem volt egyéb a viszály, zürzavar, titkolódzás és csalás folytonosságánál részedről, míg az én részem a türés és néma szenvedés volt. Soha egy szemrehányással, egy panaszszóval nem illettek, de most már így nem tarthatott tovább. A húrok túlságig feszítve, elszakadtak. Tenni kellett, gyorsan, érelyesen, hogy az ár össze ne csapjon fejünk fölött, s nem volt más mentség, mint a mit tettem.

— Asszonyi okoskodás. Mindent a legfeketébb színben látni, mindent túlfeszíteni!

— De hát mit tehettem volna?

— A segély leggyakrabban onnét jön, honnét legkevésbé várjuk . . .

— Ez nagyon bizonytalan remény s a könnyelműek okoskodása. Nekünk sem várnunk, sem remélünk nem lehetett. Te nem törődöl dolgainkkal s így nekem kellett tenni és segíteni, míg lehetett.

— Egy szó mint száz, én nem megyek ki e házból.

— De az már el van adva.

— Kinek? Visszaveszem tőle.

— Udalrique herczeg vette meg.

— A herczeg? — kiáltá fellobbanva Elemér. — De hát miféle szerepet játszik nálunk ez az idegen ember? Ez nem pusztá véletlen dolog, ezt te és ő együtt rendeztétek, de szavamra mondom, rosszúl számítottatok!

— Erre alig kellene válaszolnom. De megteszem, s így mint te, szavamra mondom, hogy csak félóra

előtt tudtam meg, hogy Udalrique a vevő, s hogy neki adtam el házamat.

— Ez nem igaz!

— Nem szoktam hazudni, bár lett volna alkalmam megtanulni.

— Cézálás akar ez lenni?

— Nem, de úgy látszik, találva érzed magadat. Mindegy, ezen rég túl vagyunk. Hagyjuk a multak keserőségeit, én kész vagyok mindent elfelejteni, ha megváltoztatod életmódodat. Megosztod velem azt a sorsot, melyet nem én készítettem számunkra, de melyet némán, panasz nélkül fogok tűrni; legyünk továbbra is férj és nő a világ előtt, csak változtasd meg életmódodat.

— Nincs mit változtatnom életmódomon; úgy élek, úgy cselekszem, mint minden állásban hozzám hasonló rangú férfi szokott, a többi mind csak asszonyos képzelődés.

— Ez az utolsó szavad? Gondold meg, mit teszesz. Gondold meg, mi vár reád. Elhagyatva, megcsalva egyedül fogsz élni. Azok, kik feléd mosolyogtak eddig, mig költekeztél, elfordulnak tőled, nem marad senkid, s én hű társnőd leendek ezen egész életen keresztül a nélkül, hogy kihűlt szerelmedet visszakérném, csak azt ígérd meg, hogy felhagysz ezen életmóddal, melyet eddig folytattál.

— Mit ártott az neked? Nem volt-e meg mindeged, a mit csak kívánhattál? Elegáns öltözékeid, fényes háztartásod, fogatod, udvarlóid . . . Mit kívánhatsz még tőlem többet, s melyik férj jobb neje iránt nálamnál?

— Mindezt nem akarom kétségbe vonni. Vannak nők, kiket mindezek tökéletesen kielégítenek, s a mit nem találnak férjöknel, azt megkeresik másutt. Csinos asszonynak mindig akad kárpótlása elég.

— Nos . . . mit kívánsz hát mást?

— E tekintetben semmit! Hisz mindez úgyis elmult már. Sem fogatom, sem öltözékeim, sem fényes háztartásom nem lesz többé, s csak arra kérlek, oszd meg velem a nélkülözést, ketten együtt könnyebben fogjuk azt viselni.

— Nem születtem nélkülözésre, nem szoktam meg, s azok a kilátások, miket élémbe társz, nem nagyon kecsegtetők.

Romána szomorú pillantással mérte végig férjét s elfordult tőle, nehogy elárulja a megvetést, melyet iránta érzett.

— Így nincs mit beszélünk többé együtt, — mondá tompán. — Elvégeztünk mindent — örökre!

Elemér bosszusan nézett reá, azután daczos mozdulattal hagyta el a szobát.

Romána szájalommal tekintett utána. Fogat, öltözékek, fényes háztartás, gondolá keserűen, igen, mindez megvolt nekem és mégis boldogtalan voltam. Miért? Hisz a legtöbb asszony így él. De a legtöbb asszony boldogtalan, szenved, vagy elaljasodik. Miért? Mert a férfiak nem ismerik, vagy nem akarják ismerni a jó házasság titkát, mely abban rejlik, hogy szeressenek bennünket s legyenek gyöngédek s odaadók irántunk . . . Ez jobban lánczol hozzájuk, mint a világ minden pénze, fénye, csillogása. Legalább az olyan asszonyokat, mint én

vagyok, ki mindenből kifosztattam férjem által. Megcsalva, elhagyatva, kijátszva általa, nem szeretve, megvetve őt, sőt mást szeretve, kész volnék egész életemet mellette tölteni, csak azért, mert azt hiszem, hogy ez kötelességem, azon eskü értelmében, melyet neki az oltár előtt esküdtem s melyet ő minden léptenyomon megszegett! De mindennek most már vége!

HATODIK FEJEZET.

A következő nap még zordabb és szomorúbb volt az előttevaló napoknál. Kemény hideg volt. Romána meleg prémes bundában állt a nagy teremben, hol a palota cselédeire várt, kik az ajtó előtt sírtak, megtudván, hogy asszonyuk örökre eltávozik a palotából, mely más birtokába ment át.

Mihály, az öreg komornyik, vezette be őket. Inasok, szakács, kertész, szobaleányok egymásután lesütött fővel kullogtak be, kisírt szemekkel s megálltak sorban egymás mellett várva, hogy a grófné megszólítsa őket.

— Nem akartam búcsú nélkül távozni; — kezdé Romána elfogult, reszkető hangon, — s azért hívtam fel mindnyájukat, hogy megmondjam, miként jó, hű cselédeim voltak, szolgálatukkal meg voltam elégedve, s ha körülményeim nem kényszerítenének, soha sem váltunk volna meg egymástól.

— Vigyen magával, grófné! — kiálták sírva majdnem mindnyájan egyszerre.

— Mihály megmondta maguknak, hogy ez lehetetlen, de Udalrique herczeg, e ház új tulajdonosa, megtartja mindnyájokat szolgálatában, s ez megnyugtat engem, mert szívből kívánom, hogy sorsunk változása által senki sem szenvedjen és károsodjék. Legyenek jó és hű szolgálói új uruknak, mint voltak nekünk. A herczeg kegyes, jó leend irántuk, és most Isten áldja meg mindnyájokat.

Elfojtott zokogás hangzott föl a csendes teremben. Kint tombolt, üvöltött a szél, mintha hozzá akarna járulni a bentlevő szomorúsághoz. Romána kezét, ruháját megcsókolták mindnyájan, azután kivonultak, s midőn az ajtó becsukódott utánok, Romána meghatótan állt helyén és könnyek gördültek le halvány arczán.

Mihály az ajtó közelében állt, mint látszott, valamit akart még mondani úrnőjének.

— Legalább engem vigyen magával a grófné, — mondá azután zokogva. — Én már öreg ember vagyok, harminczhat éve a család szolgálatában, nem tudok más gazdához szokni.

— Maga visszamegy az öreg grófhhoz, Mihály, ő megígérte ezt nekem.

— Nem, asszonyom, oda nem megyek. Örültem, midőn eljöhöttem tőle. Azt az életmódot, mit az öreg gróf folytat, nem nézhetem, s kísért ama kastélyban engem a szegény boldogtalan Clementina grófné árnya, kit férje könnyelműsége vitt a sírba s kit szenvedni és meghalni láttam.

— Maga jó ember, Mihály, s ha tehetném, nem válnék el magától. De velem nem jöhet senki, a komor-

nát kivéve. Itt kell maradnia a hercegnél, ki nemes-szívű, nagylelkű férfiú s meglássa, mily jó ura lesz.

— Ilyennek ismerem én is a herceget, s ha megtart szolgálatában, inkább itt maradok, mint az öreg grófhhoz menjek, ha a grófné nem vihet magával.

— Irok neki, megkérem, hogy tekintse hosszú szolgálatát nálunk érdemének s legyen kegyes és jó ura.

— Köszönöm, grófné. Méltóságod pusztá szava a legjobb ajánlat a hercegnél, — mondá Mihály s elhagyta a termet, hol Romána meglepetve pillantott utána.

— Mily jelentőséggel mondá ezt, — gondolá. — Sejt ez az öreg ember valamit? Nem, nem, Udalrique sohasem árulta el magát, s csak pusztá véletlen volt a hang-lejtése, de az, a mit itt érzek belől a herceg iránt, félenkké, óvatossá, sőt gyanakodóvá tesz... Ez a lelki-ismeret nyugtalansága. Oh pedig mily igaza van e szívnek.

Még egyszer körültekintett a teremben, hol minden oly ismerősen intett felé. Azután gyorsan letörlé könyeit. — Hátam mögött a múlt, a jövő felé kell tekintenem, — gondolá. — Nem szabad eltántorodnom. Az erősökön csak egy valaki diadalmaskodhatik: a halál! Minden mással szembe kell néznünk...

A mellékszoba felé sietett és Nellit hitta, ki már köpenyegben, kalapban várt reá, Ninával beszélgetve, ki útításkát tartott kezében.

Romána hívására azonnal beléptek és sietve mentek át a termen, le a lépcsőkön, hol az összegyűlt cselédség még egyszer üdvözölte őket, azután kocsiba szállva, elhajtattak.

A lakás, melyet Márton ügyvéd bérelt számukra, s melyet hármuk közül csak Nina, a komorna ismert, ki a grófnők apró holmijait vitte már a megelőző napokban oda, az Andrássy-út egy mellék-utcájában volt, szép, újonnan épült kétemeletes házban. Végig hajtatva az Andrássy-úton, befordultak az utcába, mely kétfelől fákkal szegve, csinos villákkal és bérházakkal beépítve, Románára kellemes hatást tett, míg Nelli duzzogva, komor arczczal ült helyén s egyetlen szót sem ejtett ki.

Romána koronként rosszaló, majd szomorú pillantást vetett reá.

— Neked nagyon nehezedre esik a palotát elhagyni, Nelli, — mondá végre szelid, nyájas hangon nővérenek.

— Képzelheted, hogy érezhetem magam, — viszonzá az, majdnem daczosan s élénk, szemrehányó hangon.

Romána elfordítá fejét. A komorna jelenlétében nem akart válaszolni e szavakra, pedig oly sokat lehetett volna azokra felelni.

— Miért is kellett azt elhagynunk, — folytatá heves kitöréssel a leány, nem törődve Nina jelenlétével, ki mindent sejtve, részvétellel tekintett úrnője halvány arczába. — Mi oka volt, hogy ily rögtön odahagyjuk azt! Most vége minden mulatságonak. Bár maradtam volna örökre a klastromban, hol nem ismertem az élet kellemeit.

— Majd visszatérhetsz oda egy időre, ha itt nem szeretsz lenni, — mondá Romána oly hangon, mely nővérét meglepte és elhallgattatá.

Midőn megállt kocsijok a ház kapujánál, Nelli duzogva szállt ki. Fitymálva tekintett körül a lépcsőházban és haladt föl a lépcsőkön, hol még minden új volt s friss méz- és vakolat-szaggal volt eltelve. A lakás ajtajában megpillantotta Miksát és Márton ügyvédet, kik már vártak reája, a midőn Miksa néhány szál rózsát nyújtott át neki, arcza felderült és vége volt minden rossz kedvének.

— Mily öröm e szomorú kocsikázás után s mily meglepetés önt látni e félreeső helyen! — kiáltott fel Nelli. Köpönyeget, kalapot a legelső székre dobta s körültekintett.

— Nem is oly rossz ez a lakás, mint gondoltam, — mondá, az ablakhoz futva. — Közelebb vagyunk a mennyországhoz mint azelőtt, de nyáron, ha a fák zöldek lesznek, szép a kilátás s illatot árasztanak még a padláslakásokba is.

— A nyáron! — kiáltott fel Miksa. — A fák illatát majd Ófalun fogják szívni; atyámhoz megyünk falura, mihelyt Romána itt dolgait elvégezte.

— Ófalura? — kérdé Nelli kellemetes meglepetéssel.

— Papa ma még eljön hozzád, — mondá Miksa, sógornőjéhez fordulva, — megkérni, hogy jöjj oda, s hogy meghatározzuk az indulás napját.

— Ez pompás gondolat! — kiáltott fel Nelli, de hirtelen elhallgatott, mert nővére komoly arczán semmi biztatót sem látott, ki lassan oldozta fel kalapja szalagjait s az egész idő alatt hallgatott.

— Nemde, Romána, nem tagadod meg papa kérését? — kérdé aggódva Miksa.

— Lehetetlen most elhagynunk Budapestet.

— Nem ma, nem ez órában; — kiáltott fel türelmetlenül Nelli. — Ha majd készen léssz azokkal az unalmas számadásokkal s nyilni kezdenek a virágok. Csak legalább ne végy el minden reményt, hisz úgysis meg vagyunk már fosztva minden élvezettől.

És nem tudva tovább uralkodni inkább haragján, mint fájdalmán, heves könnyekben tört ki.

— Csendesen, Nelli, — mondá Miksa megijedve a szenvedélyes kitöréstől, mintegy érezve Romána kellemetlen helyzetét s Nelli igazságtalanságát vele szemben. — Nem kell most semmit határoznunk. Atyám majd eljön, s akkor beszélünk a tervről. Hisz csak e perczben léptek ide be s már is el akarna menni. Gondolja meg . . .

— Nézzen csak Romána arczára! — kiáltá hevesen a leány. — Én már ismerem ezt a kifejezést s tudom, hogy nem lesz a faluramenetelből semmi.

— A grófnénak most nem lehet jó kedve, — sietett közbeszólni az ügyvéd. — A nyár még messze van s ki tudja, mi minden történhetik addig.

Romána hálásan pillantott reá, ki megkimélte őt a felelettől. Azután megnézték a lakást, mely őt szobából s előszobából állt és mindent tisztának, csinosnak, ízlésesnek találtak.

Egy idei társalgás után Aszlaghy kapitány és neje jöttek Romána látogatására, üdvözölni őt új lakásában. Amália attól tartott, hogy barátnője nagyon levert lesz, s vigasztalni szándékozott őt, de meglepetve látta, hogy az nyugodt, majdnem derültebb,

mint az utolsó időben a palotában volt, és ennek teljes szivéből örült s ezen öröm ki volt fejezve vonásain.

A társalgás leginkább közönyös tárgyacról folyt, mindenki őrizkedett valami olyat megpendíteni, a mi a grófné látszólagos nyugalmát megzavarhatta volna.

Az ügyvéd nem sokára távozott. Miksa és Nelli félrevonulva, halkán társalogtak együtt, Aszlaghy kapitány útjáról, a csendes Oczeánról, Khináról, hol legutóbb tartózkodott, beszélt. De férj és nő észrevette, hogy Romána gyakran mélázva tekint maga elé, mintha a beszédet nem is hallaná.

— Én is szeretnék elmenni Budapestről, — mondá azután egyszerre, minden bevezetés nélkül. — De fájdalom, erre most nem gondolhatok.

— Miért nem, — mondá, meghallva szavait Nelli. — Sőt ellenkezőleg, most volna a legalkalmasabb idő déli vidékre menni. Nemde, Miksa, ön is velünk jönne, ha Románának nincs kedve Ófalura menni.

— Kétségkívül. Azaz ha Romána . . .

— Megengedné, — egészíté ki az ifjú félbenmaradt mondatát Nelli.

— Majd beszélünk még erről, — mondá Romána kitérőleg.

Mindnyájan észrevették, hogy hangja reszket, hogy ideges és türelmetlen kezd lenni.

Az Aszlaghy-pár búcsúzott, Romána a mellékszobába vonult s rövid ideig Miksa és Nelli egyedül voltak.

Kevés idő múlva az öreg Szaniszlóy gróf lépett a szobába, ki pár napig távol volt a fővárostól. Vissza-

érkezve s a palotába hajtván, megtudta, mi történt és azonnal Romána látogatására sietett.

Arcza halvány, zavart volt s nagy felindulás látszott rajta.

— Azonnal előhívom nővéremet, — mondá Nelli s a mellékszobába futott.

Szaniszlóy egy közel álló székbe dőlt.

— Nem hittem volna, hogy ezt megérem, — mondá elfojtott hangon. — Ez a szégyen! Mit fognak mondani ismerőseim, mit az egész világ!

— Ne törődjünk velünk, atyám! Gondoljunk inkább arra, mint lehetne Románát rábeszélni, hogy hagyja el a fővárost s jöjjön hozzánk falura.

— Ezt akarom tenni. De végre is, Miksa, azt sem tudom, meddig lesz még az enyém Ófalu, hisz tudod, hogy ki van tűzve rá az árverés.

— Arra is? — kérde meglepetve, leverten az ifjabb Szaniszlóy gróf. — Mi lesz belőlünk, miből fogunk élni?

— Neked nem kell aggódnod, számodra megmarad Maritza, anyai részről öröklött kis birtokod. Nem sok, az igaz, de szerényen megéllhetsz belőle.

— Hát hiszi, atyám, hogy én hitelezőim megkárosításával megtartanám azt? Menjen minden utánuk, de nevünk maradjon tiszta s becsületünkre ne tapadjon folt.

— Együgyű beszéd. Egy csepp a tengerben az a birtok. Utána megy a többinek s adósságainknak harmadrésze sem lesz kifizetve.

— Borzasztó! — kiáltott fel Miksa, betakarva szemét, mintha nem akarná látni az iszonyú jövőt. —

Most már látom, hogy nem vehetem nőül Nellit s hogy Románának igaza van.

— Ellenkezőleg, fiam. Nelli gazdag. Nálunk az előkelő ifjaknak, ha elszegényedtek, nem marad más hátra, mint a gazdag házasság, vagy a kártya. Ez utóbbi bizonytalan, de az előbbi legalább biztos segítség . . .

— Soha! Ilyen eszközökhöz nem folyamodom. Lázasan szeretem Nellit, de lemondok róla inkább, mint-hogy vagyónából éljek s magamra vegyem azon gyanút, hogy pénzeért vettem nőül.

— Ez a legnagyobb esztelenség, mit életemben hallottam!

— Dolgozni fogok, hogy megélhessek.

— Nyelvmester, vagy lovász akarsz lenni?

— Majd csak akad valami számomra. Nem én vagyok az első, ki jó névvel, becsülettel kereste meg kenyerét. Ember leszek, ki nem szorul a mások segítségére.

— Egy második Killjén báró!

Miksa arcát sötét pír önté el e gúnyos szavakra, kemény szavakban kitörni készült, de visszafojtá.

— Nem én hasonlítok hozzá, hanem Elemér, — mondá aztán elfojtott hangon, — az ön kedvence, atyám, kit nem szünik meg védelmezni, s kit ha másként, ha szigorúbban nevelt volna . . .

— Szemrehányásokat téssz nekem, atyádnak? Leczkéztetni akarsz te . . .?

— Nem, atyám. Ne is beszéljünk róla. Csak annyit még, hogy Nelli kezéről ma még lemondok

örökre. Kis birtokomat, Maritzát a havasok tövében áruba bocsátom, hogy adósságot törleszszek vele. Azután állást keressek s dolgozni fogok, hogy megélhessek, mert tisztességesebb érzéssel bírok, semhogy öngyilkos legyek, s bátrabb vagyok, minthogy megfussak az élet küzdelmei elől...

— Ellenkezőleg, Miksa, — mondá belépve Romána, s arczán régen nem látott öröm kifejezése ült. — Éppen így nem kell lemondanod Nelli kezéről. Hallottam beszédedet, látom, hogy derék ember vagy s bizalommal teszem nővérem kezét kezedbe, mihelyt állásod lesz. Az ily ember, ki úgy gondolkozik és érez, mint te, csak előre mehet minden pályán s nejét boldoggá fogja tenni.

— Köszönöm a bókot — mondá keserűen az öreg Szaniszlóy gróf. — Ha hallottad beszédünket s Miksát így ítéled meg, ép nagyon rossz fogalmaid lehetnek rólam.

— Nem, atyám, — viszonzá szeliden Romána. — A mit ön mondott, az a multaktradícióinak kifejezése. Miksa fiatal ember, változtak az idők, s neki a korral haladni kell, a fejlődő eszméket követni; ma már dolgozni kell mindenkinek, s ebben a romlott világban csak egy óvhatja meg az embert a rossztól: a munka és folytonos elfoglaltság.

— Te túlzott vagy felfogásodban, — mondá zavarral az öreg gróf.

— Romanának teljesen igaza van, — mondá hévvel Miksa, sógornője kezét megragadva s melegen vonva ajkaihoz.

— Mi hozta ilyen gyorsan vissza, atyám, a fővárosba? — kérde Romána, sokkal derültebb hangon, mint milyet már hetek óta használt, mialatt helyet foglalt.

— Nem tudtam nyugodni otthon. Szüntelenül reád gondolva, elhatároztam, hogy magammal viszlek Ófalura.

A grófné erőltetve mosolygott.

— Köszönöm jóságát, de nem hagyom el a fővárost.

— Itt akarsz maradni e lakásban? itt fogadja Szaniszló grófné vendégeit, kik a pompás palotában jártak hozzá?

— Mindazok kerülni fognak ezután, kik estélyeinkben, báljainkban részt vettek. Nem leendek kitéve annak, hogy gúnyos mosolyaikat lássam sorsom változása fölött. Elvonulva fogok élni a nagy világtól Nellivel, kit úgy is nem sokára elveszitek.

— Ne hidd, hogy a világ oly könnyen feledjen valakit, ki hozzád hasonló — viszonzá élénken Miksa. — Keresni, kutatni fogják elvonultságát, s előbb tisztában lesznek azzal, mint gondolnád.

— Így legalább érdekes leszek nekik. Az embereknek csak érdekeseeknek kell lenni, és a szívnek még ma is hajlandók mentséget találni, — viszonzá Romána önkénytelen gúnnyal.

— Én öreg ember vagyok s más tapasztalatokat tettem a világban. Az embereknek csak az az érdekes, a kit fény és jólét vesz körül, minden más iránt érzéketlenek.

— Csalódik, atyám. Én az ellenkezőt tapasztaltam. Engem legalább mindig vonzott és bensőleg érdekelt az, a ki szenvedett.

— Te nem hasonlíthatod össze magadat másokkal s tapasztalataid úgyszólván csak elmélkedésen alapulnak. Kevés alkalmad volt ismerni a világot, hogy ítélhess róla, — mondá leverten az öreg gróf.

— Csalódik ebben; kevés asszony ismeri úgy az életet, mint én, ki csak azért birtam eddig fentartani magamat, mert azt hiszem, hogy a szenvedést mutatni gyávaság, s ki meg vagyok győződve, hogy annak elrejtésében rejlik az erő.

Szaniszlóy önkénytelenül lesüté fejét, hallgatott, e nyugodtan kiejtett szavak éles vádként hatottak reá.

Miksa nyugtalan mozdulatot tett.

— Jobb nem beszélni ezekről, — mondá gyorsan. Mindaz hátunk mögött van már, reméljük, hogy jobbat hoz a jövő.

— Miért ne beszéljünk arról, a mi belsönket foglalkoztatja. Mi hárman ugyanegy nyomás alatt szenvedünk, s jobb, ha őszinték vagyunk egymás iránt, legalább nem kívánunk oly dolgokat egymástól, a mik lehetetlenek . . .

— Mít értesz ez alatt?

— Többek között azt, hogy elhagyva ezt a lakást, Ófalura menjek.

— Mi gátolna ebben, ha akarnád?

— Mily címen mennék oda?

— Mint menyem, ki eddig is ott töltötte a nyárnak egy részét. Mi változott azóta?

— A sorsomban beállott nagy változást már magában az mutatja, hogy itt vagyok. És hol van az, kinek engem Ófalura kellene kísérni, hol van, kinek

oldalánál látva, mondhatná atyám: mint menyem jössz oda?

— Hol van Elemér? — kérdé meglepetve az öreg Szaniszlóy, mintha csak most lett volna figyelmes annak távollétére.

— Kérdezze Miksát.

— Elutazott, — viszonzá az leverten.

— Elutazott? . . . hová, mily czélből?

— Elemér nem mutatta magát, mióta egy hosszú párbeszédünk volt együtt. Ennek befejezése után ő úgy látszik megszűnt magát nős embernek tekinteni, — mondá keserűen Romána.

— Ne beszéljünk róla, — ismétlé nyugtalanul Miksa.

— Sőt jobb, ha mindent elmondunk. Elemér elutazott kedvese után, ki megszökött tőle valakivel. Azon személy után indult, hogy visszahozza magával, vagy talán, hogy vele maradjon.

— Ez rágalom! — kiáltott fel zavarral az öreg gróf; tudta, hogy fia mindenre képes, de Románának nem akarta ezt mutatni.

— Mindenki tudja a városban, s hozzám, nejéhez is eljutott a hír.

— Ez lehetetlen!

Miksa lesütött fővel hallgatott.

— Most láthatja atyám, hogy óhajtságát nem teljesíthetem.

— Megyek és sürgönyzök neki! — kiáltá helyéről felugorva az öreg gróf. — Megparancsolom, hogy térjen vissza azonnal, különben . . .

Hirtelen elhallgatott. Tehetetlennek érezte magát. A «külömben» szó után semmi sem következett. Ki volt merítve minden. Elemér jelleme, tettei minden következtetést engedtek, jövője teljesen reménytelen volt; még az atyai szeretet vakságának is be kellett azt látni.

— Ne fáradjon, — mondá nyugodtan a grófné. — Kár volna itt egyetlen lépést tenni; az, a mit ön jóvá tenni óhajt, lehetetlen. Elemér nem az az ember, kire hatni lehetne.

— Te sötétebben ítélsz, mint kellene, Romána! — kiálta majdnem kétségbeesve Szaniszló, azután Miksához fordult. — Hol van Elemér, merre utazott? Neked tudnod kell . . .

— Azt mondják Marseillebe utazott, nem beszéltem vele, senki sem látta elutazása előtt.

— Sürgönyözök neki s ha kell, utána megyek. Ő nem rossz, de könnyelmű és meggondolatlan, — mondá Szaniszló, s kalapját véve és Románát gyorsan futólag köszöntve, elhagyta a szobát, hol nemsokára Nelli jelent meg és szokott élénk társalgásával más tárgyakra terelte a beszédet.

HETEDIK FEJEZET.

Napok, sőt hetek multak de Elemér nem mutatta magát a neje lakásán.

Midőn Romána azt állítá ipjának, hogy régi ismerősei, barátai kerülni fogják sorsa változása miatt: csalódott. A világ, bár sok kegyetlenségre képes, mind amellet tesz kivételeket olyanok iránt, kik jellemben, modorban, egyéniségben Románéhoz hasonlók, s kik sohasem vétve senki ellen, csak jó emléket hagytak maguk után. Éveken át látták Románát némán szenvedni, megadással tűrni sorsát, látták azt a tiszta útat, melyen ez a nő, megcsalva, elhagyatva férje által, haladt. Sem közöny által, sem áljókedvvel nem hívta ki a bosszankodást és megrovást. Eltalálta a helyes középútat. Részt vett mindenben nővére kedvéért, de nemes komolysággal viselte sorsát a nélkül, hogy valakinek valaha szomorúsága vagy panaszával terhére lett volna. Férjéről sohasem beszélt. Nem akarta az embereket megbotránkoztatni azzal, hogy e méltatlan nevet ajkaira vegye s önmagát megalázza

a szájalmas pillantásokkal, mik Elemér nevének kiejtését felidézhettek volna. Mindenki tudta, hogy az már régen nem volt neki férje.

Midőn a palota eladásának története köztudomású lett, mindenki megtudta annak részleteit, s Romána általános csodálat tárgya lett. Ki akarták íranta mutatni részvétöket, csodálatukat, rokonszenvüket, s kis lakása valóságos ostrom tárgya lett. Egymást érték a csendes utcában a kapúja előtt megálló elegáns fogatok, látni kívánták a hösnőt, ki méltatlan férjeért lemondott mindenről. A szegénységet választá inkább, semhogy nevét odadobja a botránynak, szégyennek s nővére vagyonából csak egy fillért is feláldozzon. Azonkívül igazán kedvelte és szerette őt mindenki. Nemes magatartása, szelíd modora megnyerte számára a sziveket. Szépsége nem keltett írgységet, mert soha sem kérkedett vele, nem is látszott tudni, hogy bir e nagy kincscsel. Jó, elnéző volt mindig mindenki iránt. Sem büszkeség, sem kiméletlenséggel sohasem sértett senkit, s ez volt azon biztosíték, mit már előbb mintegy öntudatlanul szerzett meg magának. És ez most bőven kamatozott számára.

Jól esett neki ez a részvét, melegség és rokonszenv. Keveseket fogadott, de örömmel látta összes régi ismerőseinek névjegyét, kik ez által részvétüket akarták neki kifejezni. Kis társasága Aszlaghyék, Miksa és olykor Udalrique herczegből állt, kik nála tölték az estét; kellemes csevegéssel mult az idő, s a mennyiben helyzetében lehetett, boldognak és nyugodtnak érezte magát szerény körülményei között. Majdnem szemre-

hányást tett magának, hogy meg kellett vallania, miként sorsa változása nemcsak nem tette boldogtalanabbá, sőt kellemes hatással volt reá, s örömmel tekintett az esték elé, midőn kedves társaság gyűlt össze körülötte és nem volt kénytelen zajos társaságban résztvenni, hol hosszú idő óta belső fájdalomával már oly idegennek érezte magát.

Egy napon egyedül volt szobájában, midőn komornája az öreg Szaniszlóy grófot jelenté.

Mióta ama kellemetlen társalgás után a gróf elrohant tőle, hogy fiának sürgönyözzön s azt visszatérésre birja, nem találkozott ipjával és azt remélte, hogy az már nem is keresi fel őt többé. Ez a mai váratlan látogatás megzavarta Románát és megdöbenté őt. Nem utasíthatta vissza, ki név szerint még mindig ipja volt; eröltetett nyájassággal fogadta tehát és igyekezett ellenszenvét legalább nem mutatni az öreg könnyelmű ember iránt, ki fia jellemének rosszaságát nagyban elősegíté azzal, hogy sem jó példát nem adott neki, sem pedig fiát már gyermek és ifjú korában nem igyekezett korlátozni.

— Tegnap este érkeztem vissza, — kezdé Szaniszlóy, helyet foglalva menyé közelében — és első dolgom volt felkeresni téged s kérésemet megújítani, hogy jöjj hozzám Ófalura; ott voltam s minden készen áll fogadásodra.

— És nékem újra nemet kell mondanom. Dolgaimat rendbe szedtem, és nyugodtan élek itt. Kis lakásomat megkedveltem. Falura menni még korán is volna. A természet még alszik, a kikelet messze van s a levél-

telen fák és száraz ágú bokrok szomorú hatást tennének reám.

— Végleg szakítani akarsz velünk?

— Miksa naponként nálunk van, ez legnagyobb jele, hogy közel és kedves rokonnak tartom őt.

— És miért idegenkedel tőlem? Nem voltam-e mindig jó atyád, ki soha egyetlen tettel, vagy szóval sem bántottalak?

Romána önkéntelen meghatottsággal tekintett reá. Csak most tűnt fel neki az öreg ember szenvedő kifejezése s elképzelé azon fájdalmat és csalódást, mit annak éreznie kellett.

— Nem idegenkedem öntől, — mondá szeliden s melegebben, mint talán akarta volna; de jó szive minden szenvedés láttára részvétre gerjedt. — Ez kemény és túlhajtott elnevezése azon szomorúságnak, mit látása bennem minden találkozásnál felidéz. Ki kell mondanom, hogy teljesen szakítani akarok a multtal, és ez az ok, hogy szives ajánlatát nem fogadhatom el.

— Válni akarsz Elemértől?

— Nem vált-e el ő már tőlem?

— Férjhez menni Udalriquehez, mert csak ez lehet célod?

— Erre még nem gondoltam.

— Sőt meg vagyok győződve, hogy régen szereted őt, — folytatá fellobbanó haraggal és keserőséggel Szaniszlóy gróf. — Talán régebben, mint *szabad* lett volna.

— Nem veszem rossz néven szavait, mert ezt csak a keserőség mondatja önnel.

— És a meggyőződés! Pedig esküszöm, Romána, hogy ez az ember soha sem lesz férjed.

— És ki korlátozhatna ebben, ha szabad leszek?

— Én és Elemér, ki nem fog tőled elválni törvényesen.

— Elemér tehet, a mi neki tetszik, én nem gondoltam még a jövőre.

— Most nem mondasz valót s ez megdöbbsz és elkésersz engem, ki ajkaidról soha sem hallottam mást, mint a legszentebb igazságot eddig.

— Ezután is azt fogja hallani. A mit mondtam, az tiszta valóság. Elemér felbontá házasságunkat, de hogy mit akar ezután még tenni, azt ő határozza el. Rám nézve minden közönyös. Elfáradtam a hosszú küzdelemben. Önökre bízom a jövőt.

E szavak észre téríték és lefegyverzik a grófot.

Nem birt sok észszel, azonkívül egész élete önzésből állott, de most egy homályos kérdés támadt benne: vajjon szabad-e, van-e joga ezt a boldogtalan nőt egész életére szerencsétlenné tenni s oly emberhez lánczolni, mint Elemér? Önkénytelen szégyenérzet fogta el. Habozva, szó nélkül szemlélte a halvány, szép, szenvedő vonásokat és nem talált szavakat a harcz tovább folytatására.

Valószínűleg szó nélkül vette volna kalapját és távozik, ha e perczen a komorna Udalrique herceget nem jelentette volna.

Ez a név új dühbe hozta lecsillapult haragját.

— Mindig ez az ember! — sziszegé fogai között s még inkább elkésersz annak látása.

Udalrique szokott derült, kellemes mosolyával lépett be. Erő és szépség voltak kifejezve külsején, a férfi nemes öntudatával hajtá meg magát Romána előtt. Homlokán a nyugalom fölénye ragyogott, mely minden oly embert jellemez, ki biztosan halad az élet kiszabott egyenes útján, kinek nincs mitől tartania, mert soha sem tért le a helyes útról és a kötelesség ösvényéről. Szaniszlóy kétségbeesett irigységet érzett őt látva, ezt a modern Ulysses, kiért a nő, Penelope módjára, éveket várna, mert bízhatnék benne s mert az ilyen férfi szerelme a nő oltalma, vára, életének jutalma, koronája!

A herczeg meglátva Szaniszlóyt, hideg udvariassággal köszönté, de a gróf elkeseredésében azt találta, hogy az őt semmibe sem vette. Sőt annyira ment, hogy Udalrique üdvözlétén kicsinylést, megvetést vélt látni.

— Meg akartam kérdezni grófné, — kezdé helyet foglalva Udalrique, — hogy ily szép időben nem kívánna-e Nelli comtessel kikocsizni?

— Köszönöm, herczeg, ma nem megyek.

Udalrique látva a grófné halvány arcját, önkénytelen szemrehányó pillantást vetett Szaniszlóyra, ki kalapját kezében tartva, mozdulatlanul, komoran állt helyén.

— Azt hiszem e sétakocsizásra csak nekem vagy Miksának volna jogunk felhívni menyemet, — mondá alig fékezhetve dühét.

A herczeg meglepetve pillantott reá. Percz alatt világos volt előtte a gróf kedélyállapota s némán fordult el tőle.

Ez még inkább felharagítá ellene Szaniszlóyt.

— Egyáltalában ön nagyon különös szerepet játszik itt, herczeg, — folytatá megrovó, gúnyos hangon. — Nagyon szeretném tudni, mi célja önnek gyakori látogatásával *Szaniszlóy* grófnénál?

— Nem értem e kérdést, melyet külömben csak a grófné intézhetne hozzám.

— Én pedig felszólítom, hogy feleljen.

— És ha megtagadnám a feleletet?

— Én mint a család feje kérdezem ezt, ki fia visszatértéig köteles annak nejét a tolakodók ellen védelmezni.

Romána felugrott helyéről, Udalrique arczát sötét pír önté el e szavakra.

— Nem tudom, mi célja e szavaknak, — mondá elfojtott haraggal Udalrique, — de kérnem kell, hogy kimélje a grófnét ily jelenetektől, ha oltalmazójának hirdeti magát.

Szaniszlóy felelni akart.

— Én pedig arra kérem, atyám, hagyja el azonnal lakásomat, hol nem türhetem, hogy vendégemmel ily módon bánjanak.

Romána hangja erélyes, szavai határozottak voltak.

— Így beszélsz velem, férjed atyjával? — kérdé keserű dühvel Szaniszlóy.

— Kénytelen vagyok ezt tenni. Ez az *én* lakásom, Udalrique herczeg az *én* vendégem, s kénytelen vagyok minden őt illető sértést magamra venni.

Komoly, parancsoló hangon ejté ki e szavakat, de a nagy izgatottság elvette erejét. Ingadozni érzé maga

alatt a földet, azt kellett hinnie, hogy elájul s a legközelebb álló szék karjába kapaszkodott, hogy el ne essék.

— Rosszul van? — kérdé hozzá ugorva Udalrique.

— Nagyon rosszul... — dadogá Romána.

— Szabadba vezetek, — mondá hozzá sietve Szaniszlóy, karját nyujtván neki.

A fiatal nő szomorúan, hidegen pillantott rajta végig s a herczeg karjába ölté kezét, ki a szerető sziv gyengédségével vezette őt a küszöbig s megnyitá előtte az ajtót, mialatt Szaniszlóy megdermedve állt helyén.

— Ime, gróf Szaniszlóy, itt a válasz, — mondá Udalrique. Gyakran egy mozdulat, egy tekintet többet mond minden szónál!

— Hallgassa meg herczeg, a mit most mondok, — kezdé Szaniszlóy fenyegető hangon, de teljesen legyőzve előbbi dühét. — Esküszöm, hogy Romána soha sem lesz az ön neje. És ha ezt az esküt véremmel kellene megváltanom, sem haboznám! Ehhez tartsa magát és tartsa emlékezetében eskümet. Romána férjes nő, kihez nem szabad önnek közelednie, azért tanácslom, tartsa tőle távol magát, vagy...

Az utolsó szavakat elharapta, mialatt a herczeg helyeslőleg intett fejével, bizonyosságául annak, hogy e tanácsot tudomásul vette. Hideg, büszke és gúnyos pillantása azonban kifejezé, hogy mennyire szándékozik azt követni.

Szaniszlóy elhagyta a szobát és sietve ment le a lépcsőn, midőn Mihályt látta szemközt jönni, ki meg-

pillantva őt, levette kalapját s bizonytalanul állt meg előtte.

— Jó, hogy találom, — mondá erőt véve nagy felindulásán a gróf. — Beszédem van magával. Keresen fel mielőbb a szállodában.

— Parancsára, méltóságos úr.

— De mit keres itt, mi hozza a grófnéhoz?

— Meg akarom tőle kérdezni, hová szállíttassam a palotából a nagy podgyászt, mert az még mindig ott van. Ide, vagy Ófalura, mint azt akkor nekem méltóságod rendelte.

— Szállíttassa Ófalura. Ne is menjen fel, a grófné nem jól érzi magát.

— De mégis szeretném tudni . . .

— Mindenek előtt pedig jöjjön hozzám, sürgős és fontos ügyben kell beszélünk, melytől mindnyájunk nyugalma függ s különösen Romána grófné boldogsága.

— Akkor ott leszek mielőbb. Érte bármily perczben a tűzbe mennék.

— Úgy, úgy, öreg! Tudtam, hogy számíthatok magára, ki harmiczöt éve, hogy családunkban szolgál.

E szavak után Szaniszlóy futva rohant le a lépcsőkön, Mihályt ott hagyva helyén, ki gondolkodva tekintett utána s nem tudta elhatározni, felmenjen-e vagy kövesse rögtön az öreg gróf parancsát.

— Ha már itt vagyok, fel is megyek, gondolá. Megtudom, hogy vannak a grófnők? Felfelé haladva, mostani urát, a herczeget találta a küszöbön, ki akkor lépett ki az ajtón.

— Mihály? — kérdé az meglepetve. — Mi hozza ide.

A komornyik megmondá jövetelének okát s találkozását az öreg gróffal s annak rendeletét, hogy a podgyászt Ófalura küldje. A parancsot, hogy Mihály keresse föl őt haladék nélkül, elhallgatta.

— Ne tegyen addig semmit, míg a grófnéval nem beszélt, — mondá Udalrique. — A podgyász elküldése nem sietős.

E szavak után elváltak.

Mihály fölment, hogy a grófnéval beszéljen, de Nina a komorna azt mondta neki, hogy úrnője rosszul van, legfeljebb a comtessehoz vezetheti be.

— Úgy holnap jövök, — viszonzá Mihály. — A comtesse úgy sem tudna választ adni kérdésekre s a dolog nem sietős.

Köszönt és menni akart. De a komorna kíváncsi arczczal állta útját.

— Mit tud Elemér grófról? — kérdé tőle.

— Semmit, kedves kíváncsi kisasszony.

— Mintha a föld nyelte volna el, úgy tűnt el a fővárosból.

— Elutazott.

— De hova és kivel? nagyon különös dolgokat beszélnek . . .

— Ne törődjenek vele.

— Jó, jó, Mihály úr, magától nem tud meg az ember semmit, — viszonzá neheztelve a komorna. — Pedig fogadni mernék, hogy meg tudná mondani ha akarná.

— De nem akarom, — viszonzá nevetve Mihály, mialatt kilépett az előszobából.

NYOLCZADIK FEJEZET.

Romána néhány napig gyengélkedett s kivéve Miksát és Aszlaghy Amáliát nem fogadott senkit. Udalrique napról-napra tudakozódott Romána hogyléte felől, de mindig azt a választ nyerte, hogy a grófnénak, bár nem beteg, a legnagyobb nyugalomra van szüksége.

A herczeg, bár meleg és heves természettel bírt, ezúttal mindig igyekezett legyőzni szenvedélyességét s a keserőséget a fölött, hogy Románát nem láthatta. Nyugodt, higgadt és csendes akart lenni s várni míg a grófné leküzdi előítéleteit s mint ő nevezte: képzelgéseit a női kötelességekről. Tudta, hogy Romána szereti őt, tudta, hogy férjét meg kell vetnie s így volt türelme várakozni, mert a végeredmény nem lehetett más, mint a reá nézve várva-várt boldogító »igen« szó.

Ha már Románát nem láthatta, majdnem naponként felkereste Aszlaghyékat, hol Amáliával róla beszélhetett; a kapitányné örömmel mondott el neki minden apróságot, mert meg volt győződve, hogy barátnéját csak oly férfi tehetné boldoggá, mint Udalrique.

Az utolsó találkozás után az öreg Szaniszlóy grófot nem látták többé, mindenki meg volt győződve, hogy elutazott fia, Elemér után, ki eltünése óta nem halatott magáról. Miksa sohasem említé atyját Romána vagy Nelli előtt, de Udalriqueról sem beszélt, mert bár tisztelte, bámulta a herczeget, nem volt ment némi keserüségtől iránta, tudva, hogy sógornője szívét és szerelmét birja, melyre úgy hitte, ha Elemérnek nem is, de nekik, a családnak kizárólagos joguk van. Inkább írigy volt reá, mint féltékeny. Románát ő is imádtá, mint mindenki a ki ismeré s értékét fölfogni birta, és ha arra gondolt, hogy ez a kincs reájuk nézve el fog veszni, hogy más férj mellett más család tagja lesz, kettős keserüséget érzett bátyja iránt, ki ezt a rendkívüli asszonyt nem tudta megbecsülni; írigy volt Udalriquera, kiről meg kellett vallania, hogy Románát boldoggá fogja tenni.

Ez érzelmek miatt kerülte a herczeget; örült, hogy nem kell vele megosztani a két nő társaságát, kiket majdnem egyformán szeretett s kik most nem beszéltek arról, hogy kezdje meg a válás próbaévet. Mintha szükségük lett volna reá, ki egyedüli bizalmas emberük volt visszavonultságukban, és Aszlaghyékat kivéve, egyedül látogatója csendes házuknak.

Néhány nap mulva azután, hogy Mihály a podgyász kérdése miatt felkereste volt Romána grófnőt, újra eljött s most bebocsátották volt úrnőjéhez, ki szerette az öreg szolgát s mindig kegyes volt iránta.

Mihály elmondá jövetelének okát, de oly nyugtalan

és szórakozott módorban, mely feltűnt a grófnőnek s azért nem mulasztotta el megkérdezni annak okát.

— Miért oly levert és rosszkedvű, Mihály? — kérde tőle. — Remélem, meg van elégedve szolgálataival.

— Tökéletesen, asszonyom, — viszonzá az gyorsan, határozottan. — A herczeg a legnemesebb szívű ember a világon s én nem engedek ellene semmit tenni vagy mondani . . .

Romána meglepetve tekintett reá.

— Nem értem, mit akar mondani, Mihály, ki akarna a herczeg ellen valamit tenni?

— Csak úgy beszédképen mondtam ezt. A herczegnek is vannak ellenségei, mint mindenkinek, s neki több lehet, mint másnak, mert keveset árthatnak neki s nem igen férhetnek hozzá.

— Hogy érti ezt? — kérde Romána nyugtalanul, mert az öreg becsületes komornyikot úgy ismeré, mint a ki sohasem szokott ok nélkül beszélni.

— Nem mondhatok többet, asszonyom. Talán ennyit sem kellett volna. Azonban fordulhatnak elő oly dolgok az életben, hol méltóságod vissza fog gondolni e szavakra, miket az öreg Mihálytól hallott. És akkor megtudja azt, a mit én bővebben nem mondhattam meg.

Nelli, ki kézimunkával elfoglalva ült s végig hallgatta e társalgást, csodálkozva függeszté szemeit az öreg szolgára, kit még sohasem hallott ily hangon s a máihoz hasonló módorban beszélni. Megfoghatatlanok, érthetetlenek voltak neki annak szavai, de hogy valamely irányban nagy jelentőséggel bírtak, abban

sem ő, sem Romána nem kételkedtek. Azért szokott fiatalos hevével gyorsan közbeszólt, mielőtt nővére felelhetett volna.

— Ha már annyit mondott, Mihály, jobb, ha egészen őszinte irántunk. Látjuk, hogy tud valamit, a mit nem akar megmondani, de a herczegre vagy a grófnéra veszélyt lát ama titokban s figyelmeztetni kíván arra. Nem így van?

— Igenis, comtesse. Ezt nem tagadom. De ha többet mondanék, valakinek bizalmával visszaélnék s ezt nem tehetem és nem akarom tenni.

— Fogadása tiltja, hogy szóljon?

— Nem! Ezt nem állithatom, mert hazudnám. De becsületérzésemmel nem férne össze, bár . . .

— Nos, miért hagyja félbe mondatát?

— Meggyőződéseim szerint sokan nem érdemesek arra, hogy titkukat elhallgassam, de még sem akarok áruló lenni. Majd az idő eligazít mindent.

— Dehát mit kell neki eligazítani?

— Nem mondhatok többet. És most azt szeretném tudni, hova szállíttassam a málhát, mely még a palotában maradt?

— Ide, Mihály, mindent ide. Hova küldhetné más-hova? — mondá Romána.

— Az öreg gróf azt mondá Ófalura, hová méltóságtok nemsokára menni fognak.

— Mikor beszélt a gróffal?

— A multkor itt az előszobában, midőn ugyane kéréssel voltam itt, de nem bocsátottak be, mert méltóságod beteg volt. Azután később nála voltam a szállodában . . .

— Azóta nem látta őt?

— Ugy tudom elutazott, legalább akkor így mondta s nem kétkedem, hogy ez volt szándékában.

Mindezt különös hangon adta elő Mihály. Oly há-
tározottan beszélt, mintha el lett volna készülve előre
minden szavával és mégis nyugtalanság, tétovázás
látszott rajta, mi mind különösebb s feltünőbbé tette
viseletét a hölgyek előtt. Távozása után meglepetve
tekintének egymásra s hosszasan tárgyalták annak
szavainak lehető értelmét.

— Mit tud, és kiről vagy kikről beszélt? — kérde
gondolkodva Romána. — Még sohasem láttam így ez
egyenes s hü, igaz jellemű embert.

— Engem nyugtalanítanak szavai, — tevő hozzá
Nelli s eldobva kézi munkáját, az ablakhoz lépett.

— Most ment ki a kapun, lassan, lesütött fővel
halad . . . Az utcza sarkán Miksával találkozott,
élénken beszélnek. Csak nem ő róla beszélt? — kiáltá
egy kellemetlen gondolattól megkapatva.

— Minő beszéd? — mondá hasonlóan elhagyva helyét
Romána, de ugyanazon perczen az ajtó nyílásának
zöreijére visszafordult és Aszlaghyt nejével látta belépni.

Örömet sietett elébük és a két barátné melegen
ölelé meg egymást.

— Egészen jól vagy? — kérde Amália Románá-
tól, mialatt helyet foglaltak. Aszlaghy pedig ez alatt
Nellivel beszélgetett.

— A mennyiben nyugalmam visszatért, s pár nap
óta nem estem át semmi rázkódtatáson és ez hely-
zetemben mindig nyereség.

— Pedig most egy kellemetlen kérdést kell hozzád intéznem nagybátyám részéről, — mondá elfojtott hangon Amália.

— Tedd kérlek gyorsan, ha nem kerülhetjük el és kellemetlen, — mondá Romána.

— Lehetetlen elhallgatni grófné, — mondá Aszlaghy kapitány a hölgyekhez lépve. — Örömmel tettük volna, de csak kegyed tudhatja a valót azon követelésre nézve, mit Killjén báró támaszt férje ellen; egy pár fekete lóról van szó, melyeket Elemér elutazása előtt állítólag egy nappal vásárolt számára.

— Egy pár fekete lovat? . . . nem emlékezem. De ha Killjén mondja, úgy bizonynyal igaz.

— Ellenkezőleg, én nem hiszem. Nem sokat adok Amália rokonának állításaira s félek, hogy ez hasonlít azon követelésekhez, miket némely kereskedő valamely halálesetnél szokott támasztani, midőn az illetőtől már nem lehet a valót s a tartozás fönn- vagy fönn nem állását megtudni.

— Ugyan! — mondá megrázóan Amália, figyelemzetni akarva férjét szavainak különös voltára.

— De hát hol lehetnének azok a lovak, mikről senki sem tud? — kérde a kapitány.

— Talán Miksa adhatna felvilágosítást, — mondá Nelli.

— Vagy a herczeg, — folytatá Romána.

— Még nem beszéltünk erről vele, — mondá Amália. De neki tudni kell, miféle lovak maradtak istállójában.

— Minden, a mi Eleméré volt a palotában, az ő tulajdona is maradt. Ezekre nézve ily értelmű kikö-

tést tett az ügyvéd, s talán ő legjobban tudja, mi történt a lovak és kocsikkal, elvitte-e vagy ott hagyta azokat Elemér.

— Tőle kell tehát megkérdeznünk, — mondá Aszlaghy, — vagy Miksától.

Ha nem kerülnének elő, én kész vagyok azokat Killjénnek megfizetni, — mondá Romána. — Nem akarok, adósa maradni . . . Éppen neki!

— Nem, nem, grófné, addig semmit se tegyen, míg tisztán be nem lesz bizonyítva, hogy a báró követelése jogos.

— Ebben igaza van férjemnek, — mondá zavarral Amália, kinek rosszul esett e szavakban rejlő vád, de érezte, hogy az igazságnak tartozik ezzel.

E perczben lépett be Miksa, kinek a jelenlevők elmondák a szőnyegen levő ügyet s ki hasonlón a többiekhez semmit sem tudott a lovakról, de észrevehető nyugtalanság látszott rajta, mert arra gondolt, ha igaz Killjén követelése, úgy a kérdéses lovak csak egy valaki számára vásároltathattak, s erről a valakiről nem akart Romána előtt említést tenni.

Azért gyorsan más irányt adott a beszédnek, megígérve, hogy mielőbb meg fogja tudni e dolog mibenlétét, s ha csakugyan tartoznak Killjénnek, ő pénzt meg is fogja kapni. — Mondja meg neki, kérem kapitány, hogy ne aggódjék miatta.

— Én nem látom őt. Ha hozzánk jön, csak Amáliával találkozik, kit nem tudok rávenni, hogy csukja el ajtaját előle.

— Ő oly szerencsétlen és anyám fivére, — mondá

élénk mentegetéssel Amália. — Ha én is elhagyom, senkije se marad, pedig az elkeseredés csak rosszra ingerli az embert.

Senki sem felelt. Kivéve Románát, ki akarata ellenére lágyabb hangulatra gerjedt Killjén iránt, mióta hosszasan beszélt vele s az elmondá neki élete eseményeit.

Azután más dolgokról kezdtek beszélni. Miksa elmondá, hogy Mihálylyal találkozott s feltűnt neki annak különös izgatott kedély-állapota, melyet az öregnél azelőtt sohasem tapasztalt. Romána és Nelli is elbeszélték a komornyik csodálatos szavait s hosszasan tanácskoztak róla, mit érthetett s mit akart az velük sejtetni, de nem jutottak megoldásra.

Aszlaghyék távoztak. Mielőtt búcsúztak volna, Amália halkán kérdezé Románától, miért zárja el ajtaját a herczeg előtt, ki e miatt a legszomorúbb kedély-állapotban van.

— Nem vagyok magammal tisztában, mit mondjak neki, mit tegyek a közel jövőben, s mielőtt újra találkoznom vele, határozni akarok.

Ezzel a kapitány és neje távoztak s Romána, Nelli és Miksa egyedül maradtak.

A következő nap Romána levelet kapott ipjától, ki Marseilleből irt neki.

»A napokban visszatérek Elemérrel hozzád, kedves Romána, irá Szaniszlóy. Utólértem itt őt, ki elkeseredésében hosszabb útra készült, de komolyan beszélvén vele, felhagyott tervével, s Budapestre jön velem, hogy bocsánatot kérjen tőled.«

Románát nemcsak kellemetlenül érinté, de megdöbbsenté ez a levél. Tudta, hogy a mit atyja Elemérről s annak útitervéről irt, nem igaz, de mégis rettegett, ha a tudósítás második része valósulna s rábeszelnék őt, hogy férjével együtt éljen.

A következő órákat a legnagyobb izgatottságban tölté. Alig várta, hogy valakivel beszéljen e dolog felől, s azért irt Aszlaghynénak, hogy látogassa meg őt; de Amália azt válaszolta, hogy kis fia gyengélkedik s hogy gyermekét nem hagyhatja egyedül.

Romána tehát felkészült, hogy ő megy barátnőjéhez, mert érezte, hogy nem bir elég hidegvérrel határozni a fölött, mit tegyen, ha Elemér csakugyan visszajönne. Barátnéja tanácsát akarta meghallgatni, ki neki egyedüli bizalmasa volt e földön s ki, azt hitte, részrehajlatlanul tekinti a helyzetet, bár tudta, hogy mennyire kedveli Udalriqueot.

Belépve Amáliához, azt egyedül találta. Az örömmel sietett fogadására, mondván, hogy a kis Lajos ágyban van és gyengélkedik, de az orvos véleménye szerint semmi komolyabb baja nincs. — Ezért nem mehettem hozzád, kedves Romána, — végzé beszédét, miközben leültek.

— Nekem pedig fontos és halaszthatatlan dolgom van veled, — viszonzá gyors, ingatott lélegzettel Szaniszlóyné, — elmondva az ipja levelében foglalt hírt, kérő hangon tette hozzá:

— Tanácsodat s véleményedet jöttem kérni, arra nézve, hogy kerüljem ki a találkozást Elemérral?

— Semmi szín alatt sem akarsz vele kibékülni?

— Nincs rá eset! Azok után, a mik közöttünk történtek, lealázása volna ez önmagának.

— Úgy nincs más mód, mint elutaznod s levelet hagynod hátra, melyben tudtára adod, hogy válni akarsz?

— Erre gondoltam én is. De nem határoztam, mig tőled, ki nyugodtan itélsz, véleményt nem hallottam.

E perczben váratlanul és bejelentés nélkül Killjén báró lépett be a szobába.

Romána rögtön felemelkedett helyéről s levett bársony bundáját vállaira vonta.

— Látom, grófné, hogy alkalmatlan vagyok s ittlétét zavarom, — kezdé Killjén szokott affektált sértő udvariasságával, — azért távozom . . .

Romána szó nélkül hajtá meg fejét helyeslése jeléül.

Killjén azonban nem mozdult. Úgy látszott, szeretett volna valamit mondani.

— A lovak áráról kíván talán beszélni? — kérde Romána. — Ne aggódjék, meg fogja azt kapni.

Észrevehető volt, mennyire nehezebbre esik neki e tárgyat előhozni, de mielőbb végezni akart vele, hogy távozzék.

— Nem, grófné, — viszonzá Killjén. — A lovak miatt nem aggódom. Megkaptam azok árát s így minden rendben van arra nézve.

— Megkapta azok árát? — kérde meglepetve a grófné. — Kitől?

— Udalrique herczeg fizette ki.

— Nála vannak a lovak?

— Nincsenek.

Romána arczát sötét pír önté el e czélzással kiejtett feleletre.

— Úgy neki tartozom, — mondá hidegen. — Ma még megkérdeszem tőle, mennyit fizetett ki önnek?

Killjén nevetve vont vállat.

— Kár lesz azt tenni, grófné. A lovak külömben sem a kegyed számára voltak véve s a herczeg tudja ezt.

— Azt hiszem, bátyám, ahhoz semmi köze önnek, — vágott közbe gyorsan s határozott figyelmeztető hangon Amália.

— Csak azt értettem ezzel, — folytatá ingerkedve s nevetve Killjén, — hogy kár volna a herczeg pénzét megtéríteni, minthogy nekí úgy is annyi van, hogy nem tudja hová tenni.

— De az a herczeg pénze, — viszonzá Romána hidegen. — És neki Elemér adósságaihoz semmi köze.

— Nem egészen jól itéli meg a dolgot, grófné. Férje és Udalrique nagyon is gyakran mulattak együtt s a herczeg férjének nem egy adósságát, — melyből botrány lehetett volna — fizette ki. Külömben is, ki *olyan* mulatságokat adhat *olyan* társaságnak, mint ő azt tegnap este is tette új palotájában, melyben női részről az egész művészvilág képviselve volt, az pár ezer forinttal nem törődik.

Romána némán megrendülve nézett reá, egy szót sem volt képes kiejteni.

— Miféle mulatságot? kérdé nyugtalanul Aszlaghyné.

— Az új palota lön fölszentelve, melynek királynője Cavala kisasszony volt, a gyönyörű énekesnő, kinek tiszteletére adatott a multság.

-- Ön is ott volt? — kérdé közönyt és nyugodtságot erőltetve Romána.

— Oh nem. Ezzel a szerencsével nem dicsekedhetem. A herczeg haragszik reám, amaz esemény óta, mely a multkor itt történt s nem voltam szerencsés vendégei között lehetni.

— És mégis oly jól van értesülve?

— Az öreg Mihály beszélte nekem és a többi cselédség, kik azt állítják, hogy az ily multságok most egymást érik a palotában.

E beszélgetés után nemsoká Killjén kalapját véve elhagyta a szobát.

KILENCZEDIK FEJEZET.

Romána összetörve a fájdalomtól, esett vissza szé-
kébe s némán tekintett maga elé.

A mesterségesen magára erőltetett nyugalom Kill-
jén távoztával elhagyta s arczára szorítva kezeit heves
zokogásban tört ki.

— Oh Amália, mily nyomorultak a férfiak, — mondá
keserűen. — A legjobban, legkitünőbbben sem lehet bízni.
És én még hittem a herczeg szavainak, esküjének,
melyet nem egyszer erősíté, hogy szeret. . . .

— Csendesülj Romána — mondá hozzá sietve s
kezeit melegen megragadva Amália. — Én egy szót
sem hiszek ebből az egészből!

— Mi czélből hazudott volna nagybátyád?

— Isten tudja! Az ő tetteit fájdalom soha sem le-
het elemezni. Talán bosszú, talán érdek. Nem tudom
mit gondoljak, de ismerve Udalriquet, mondhatom,
hogy mindez nem hasonlít hozzá.

— Miért ne? — kérdé kétségbeesett fájdalommal
Romána. — Hisz férfi felfogás szerint azért szerethet

engem, ha üres óráit ledér nők társaságában tölti. Őszerintök kétféle a férfi szerelme s úgy látszik a herczeg is osztozik ezen nézetben.

— Nem, nem, Romána. Ne veszítsd el minden iránt hitedet. Gyakran a látszat mást mutat . . . Hidd el, nagybátyám szavaiban nem lehet bízni.

— Ne igyekezz ámítani, Amália! Te csak azért mondod mindezt, hogy vigasztalj. De magad is nő lévén, tudhatod, hogy az, a mit hallottunk, örökre elválaszt engem a herczegtől, nem kívánom őt többé látni.

— De gondold meg, ilyen még be sem bizonyított ok miatt.

— Mít tennél te, ha helyemben volnál?

— Mindenek előtt biztos tudomást szereznék a valóról.

— Lealacsonyítsam magamat kémkedésre? Tudakozódjam a herczeg tetteiről, ki a világ előtt idegen reám nézve?

— Megtudakozom én, még pedig mielőbb, ide hivatom az öreg Mihályt s elmondatok vele mindent.

— Ah! — kiáltott fel egy különös eszmétől megkapatva a grófné. — Várj csak, Amália. Tegnap nálam volt a komornyik s oly különös dolgokat beszélt, viselete oly nyugtalan és izgatott volt, mintha mondani akart volna valamit, de nem tudta arra elhatározni magát. Igen! Most már bizonyos. Ez bántotta őt. Kedvetlen és levert, hogy a palota most ily multságok színhelye. Szeretett volna panaszkodni, de nem volt bátorsága hozzá s nem akarta új ura tetteit pellengérré állítani előttem.

— Nem, nem, Romána. Csalódot! — kiáltá a kapitányné, látva barátnője halálos halványságát. — Ne ítélj addig, míg biztos nem vagy. Csendesülj és hallgass reám, ki tisztábban látok, mint te, mert nem vagyok érdekelve.

Romána tántorogva állt fel.

— Ez a büntetés, — mondá tompa fájdalommal, — hogy annyi csalódás után még bízni mertem. Szemeimet a körülöttem levő gyászos sötétségben egy fényes csillag felé irányzám, mely a reménység ígérete volt számomra. Ez is elveszett. A sorsban meg kell nyugodnom.

Meggörnyedve ment az ajtó felé, mintha ólomterhet vinne vállain, de Amália megragadta kezét s nem bocsátá.

— Így nem távozhatol, — mondá aggódva. — Le sem birnál menni a lépcsőkön. Még el sem mondtad, mi hozott ide. Oh, ez az átkozott találkozás. Férjemnek igaza van. Nagybátyámat nem kellene e ház küszöbére eresztetni.

Romána szó nélkül, majdnem önkívületben nézett reá. Maga is érzé, hogy ereje elhagyta s engedte magát egy székhöz vezetni, melybe behullt és lecsukva szemét, ájulásban látszott lenni.

— Segítség, segítség! — kiabálá Amália, remélve, hogy a mellékszobában meghallják hangját, mert barátnőjét nem merte egyedül hagyni; Romána azonban megfogta kezét s halk, kérő hangon mondá:

— Ne hívj senkit, már jobban vagyok, az idő mindent meg fog gyógyítani.

Amália örvendve tekintett reá.

— Hála Istennek, halálosan megijedtem. Csende-

sülj, édes Romána. Nem tudod, mennyire szeretlek s mily fájdalmat okozol nekem.

Szaniszlóyné hálásan szorítá meg társnöje kezét és látszott rajta, hogy mennyire igyekszik erőt venni magán.

Bármennyire szenvedett is az utolsó évek alatt, sohasem látta őt senki gyengének, de ez oly nagy és váratlan csapás volt reá nézve, hogy elszédült alatta. Összeszedte magát s mosolyogni erőlködött; derült arczkifejezését azonban meghazudta beesett szemeinek fájdalmas tekintete, de mégis mosolygott s ez Amáliát valamennyire megnyugtató.

— Némely emberre sokat mér a sors, de sokat is ad neki kárpótlásul, — kezdé a kapitányné, társnöje kezét kezébe véve s meleg szeretettel tekintve szemébe. — Te a nők kiváltságosai közé tartozol s nem szabad elbátortalanodnod a jövő iránt.

Romána szomorúan tekintett reá.

— A szenvedés csak közönséges természeteket sújt le, te nem tartozol ezek közé, — folytató hévvel Aszlaghyné.

— Miért ne? Nem látom át, miért képeznének e tekintetben kivételt a nemesebb jellemeik, milyenek te tartasz engem, — viszonzá hitetlenül a grófné. — És miért rejlenék a lelki nemesség a szenvedés legyőzésében? . . . Ellenkezőleg, Amália. A ki mélyen érez, az kétszeresen szenved s ezek közé tartozom én is.

— Nem, nem, nincs igazad. Kitünő jellemeik nagy eszmék, nagy tettek keresztülvitelére vannak teremtvé és kivételes erélylyel felruházva. Nem szabad nekik a

mindennapiasság sablonszerű szabályai szerint cselekedni. Ha csalódtál is az életben, le kell mondanod egy tekintetben reményeidről; van ezen más élet-körülmény, mikben az oly lények, mint te, vigasztalást találnak s lelkierővel győzik le fájdalukat.

— Köszönöm, Amália, a biztató szavakat, — mondá fáradtan Romána. — Igyekezni fogok megnyugodni a változhatatlanban s erőt venni fájdalمامon. Azt mondják, a gondviselés türelemre tanítja azokat, kiket szeret. A nap is sötét éjszakából kel föl... Talán az én számomra is létezik a körülöttem levő sötétségben valami jó, valami vigasztaló...

— Nagyon szomorúan mondd mindezt, arcod kifejezése meghazudtolja szavaidat.

— Ne beszéljünk róla, — viszonzá idegesen Romána.

— Mit fogsz tenni? Látom, hogy menni akarsz s még alig mondád el idejöveteled okát.

— Tanácsot akartam tőled kérni, mit tegyek, hogy a találkozást Elemérrel kikerüljem s hogyan kezdjem meg a válópört... Most erre már nincs többé szükség. Határoztam. Ma este elutazom!

— Ne oly gyorsan, Romána. Előbb beszélni fogok Mihálylyal. Kikérdezem őt mindenről, azután tudatni fogom veled a valót. De esküdni mernék, hogy a mit nagybátyám beszélt, mindabból egy szó sem igaz.

Romána hitetlenül rázta szép, nemes formájú fejét. Elhagyta helyét, hogy távozzék, meleg búcsút vett barátnőjétől, ki az ajtóig kísérte őt s új és új biztással vigasztalta.

Romána lehaladva a lépcsőn, kocsijába ült, hol új fájdalom vett rajta erőt.

Most érezte csak, mennyire szereti a herceget, kit eddig a férfiak eszményképének tartott; ez eszménykép a porba hullt előtte.

Kisirt szemekkel, halásápadt arczczal, dideregve a belső kintől, érkezett haza. Nelli rémülten tekintett reá, azt hitte, halálosan megbetegedett és remegő hangon tudakolta, mi történt vele, hol volt, mi baja? s orvosért akart küldeni.

— Semmit se tégy, Nelli, csak engedj pihennem. Ma este még, vagy holnap reggel elutazunk. Rendeld meg Ninának, hogy csomagoljon.

— Elutazunk? . . . Hova? Ily hirtelen, hisz tegnap még szó sem volt róla. Azonnal irok Miksának.

— Senkinek, Nelli, ha szeretsz. Útunkról nem szabad tudni senkinek, majd később útközben irhatsz neki.

— De hát mi történt?

— Majd elmondom később, ha nyugodtabb leszek, most képtelen vagyok a beszédre.

Szobája felé indult, kerülté nővére reászegzett rémült kérdő tekintetét; de hirtelen megállt, az előszobában férfigangokat hallott s a másik pillanatban Nina lépett a szobába.

— Udalrique herceg kívánja látogatását tenni, — mondá, de meglepetve látta úrnőjének haragtelt mozdulatát, melylyel az feléje fordult.

— Mondja meg a hercegnek, — mondá emelt, parancsoló hangon, — hogy nem vagyok honn, sem ma, sem soha az ő számára.

Nina megdöbbenve állt előtte, az ajtóra mutatott, jelezni akarva, hogy a herczeg az ajtó előtt áll s hallja e szavakat. De Romána nem törődve ezzel, szobájába sietett s hallhatóan zárta magára az ajtót.

Ugyan-e perczben Udalrique jelent meg a küszöbön halálsápadt arczczal s Nellihez sietett.

— Hallottam a grófné izenetét, — mondá a felindulástól reszkető hangon, mialatt Nina kisietett a szobából, — s öntől, comtesse, kérek magyarázatot.

A fiatal leány zavarral, megdöbbenve tekintett reá.

— És én nem adhatok felvilágosítást, — mondá akadozva. — Magam is a legnagyobb mértékben meg vagyok lepelve.

— A grófné haragszik reám, ez kétségtelen, — folytatá leverten Udalrique. — De miért, mit vétettem, miért e megvető bánásmód? Bármit tettem volna is, ezt nem érdelem.

Vágyó, fájdalmas tekintettel függeszté szép beszédes szemeit az ajtóra, hol Romána alakja eltűnt, egész tartása kifejezte lelkének belső háborgását.

— Azt hiszem, nővérem beteg. Az utolsó idők izgató eseményei károsan hatottak idegeire. Nem tudom magamnak megmagyarázni viseletét, mely, biztosítom herczeg, önnek nem lehet kellemetlenebb, mint nekem.

— Köszönöm e jó és részvevő szavakat, comtesse, — mondá leverten Udalrique. — Ha bűnösnek érezném magamat, úgy nem esnék ily rosszul nővére bánásmódja, de tudva, hogy neki nálam jobb barátja nincs, kétségbeejt haragja.

— Ej, herczeg, ne vegye Romána szavait ily komolyan. Azt mondják, a nők szeszélyesek, s én hajlandó vagyok az egészet ennek tulajdonítani. Foglaljon helyet és beszéljünk.

— De ez egyenesen a grófné tilalma ellen van, ki szavaival kiutasított lakásából.

— Ne törődjék vele. Ő szobájába zárkózott, én pedig egyedül vagyok, unatkozom s örülök, ha oly szellemes társaságban tölthetek néhány perczet, mint a kegyedé.

De Udalrique nem ült le. Nellinek a legkomolyabb dolgokról való könnyed felfogását ismeré, s egy belső szózat mondá neki, hogy itt valóban komoly dologról van szó és hogy neki nem szabad maradnia.

Nelli csaknem neheztelve tekintett reá, látva habozását.

— Kegyed úgy látszik nem tartja elégségesnek az én marasztalásomat, herczeg? — kérdé önkénytelen gúnynyal. — A mint jónak látja.

— Most már ön is neheztel? Biztosítom, hogy a legnagyobb örömmel maradnék, ha nem tartanám azt a történetek után tolakodásnak.

— De hát mi is történhetett Románával? — kérdé tünődve Nelli. — Ma délelőtt elment Aszlaghynéhoz, hol hosszú ideig maradt. Pár percz előtt jött onnét kisirt szemekkel, a legizgatottabb kedélyállapotban vissza s tudtomra adta, hogy ma este vagy holnap reggel elutazunk . . .

— Elutaznak . . . hová?

— Azt nem tudom. Valami nagy dolognak kellett öt érnie, mert eddig hallani sem akart arról, hogy elhagyja a fővárost.

— Így első teendőm, hogy Aszlaghynéhoz menjek s megtudjam tőle a történeteket, — mondá élénken Udalrique s köszöntve, gyorsan elhagyta a szobát.

— Halálosan szerelmes Románába, — mondá mosolyogva Nelli, azután nővére ajtajához ment kopogni, megkérdezendő tőle, mi baja a herczeggel, kivel szokása ellenére oly kiméletlenül bánt, mint az életben még soha senkivel. Ily bánásmódra ő nővérét nem is tartotta volna eddig képesnek.

Udalrique herczeg kocsijába vetve magát, Amáliához hajtatott, ki tartózkodással fogadta őt; a herczeg azonnal látta, hogy az ugyanazon ok miatt viseli így magát, mint Szaniszlóy grófné, s hogy itt kétségtelesen fölvilágosítást nyerhet a történekről.

— Egy csodálatos megfoghatatlan dolog miatt jövök önhöz, asszonyom, — mondá izgatott hangon.

— Foglaljon helyet, herczeg, — viszonzá Aszlaghyné szokatlan hideg udvariassággal.

— Köszönöm. Romána grófnőtől jövök.

— Ah! Beszélt vele?

— Nem. Egy percze láttam, de határtalan megvetéssel bánt velem s ennek az okát öntől akarnám megtudni.

— Honnét tudjam én azt?

— A grófné félóra előtt innét ment haza. Én még kalapban, köpenyegben találtam, de egy pillantást sem vetve reám, szobájába zárkózott.

Amália hallgatott.

— Mi ennek az oka, asszonyom?

— Azt igen nehéz önnek megmondanom a nélkül, hogy kényes dolgot ne érintsek.

— Tehát tudja, hatalmában van felelni?

— Nem mondanék igazat, ha nemmel válaszolnék, de . . .

— Szóljon kérem, kínpadra feszít. Hisz ön legjobban tudja, mit érezhetek Romána viselete miatt.

— Legyen. Megkísértem elmondani a mi történet, bár, legyen rá elkészülve, hogy nem fog kellemes dolgokat hallani . . .

— Folytassa, kérem folytassa.

— Romána azért jött, hogy tanácsot kérjen tőlem, mit tegyen, miután levelet kapott ipjától, hogy férjével együtt visszatérnek a napokban.

— Elemérrel? — kérdé hitetlenül a herczeg. — Ebben kételkedem.

— Miért?

— Mert Elemér azért utazott Marseillebe, hogy kedvesét kiragadja egyik barátja karjai közül, ki azt megszőktette s ha sikerült, úgy nem jön egyhamar vissza.

— És ha nem sikerült?

— Akkor, a milyen szenvedélyes ő, párbajt vívnak s a kimenetel kétséges, mert Tóni báró nagyon ügyes vívó és lövő.

— Nos mindegy. Ez alig tartozik ide. Mialatt erről beszéltünk, nagybátyám érkezett hozzám s különös dolgokat beszélt önről.

— Rólám, szabad tudnom mit?

— Először is, hogy ön egy pár ló árát megfizette neki, melyet Elemér számára vásárolt, s melyet ön sohasem látott.

— Ez igaz! Mi rossz van ebben?

— Romána azt sértőnek, megalázóknak találta.

— Kire nézve?

— Önmagára s a Szaniszlóy családra nézve. És engedje meg, ha azt mondom, hogy ebben igaza volt. Mily czímen tette ezt ön, mi a körülmények között meggondolatlanság volt, s beszédre ad okot, különösen, ha oly ember tud arról, mint Killjén báró?

— Ebben nem mondok ellent, de lehetetlen, hogy Romána grófnót ez a csekélység oly fokig ingerelte volna, hogy úgy bánják velem, a mint tette.

— Szükséges, hogy többet mondjak, herczeg? Nem találja el a többit, mit nagybátyám beszélt?

— Fogalmam sincsen róla?

— Szavát adja erre.

— Legünnepélyesebben.

— Hol tölté tegnap az estét?

Udalrique önkéntelen elmosolyodott.

— Ez különös kérdés, asszonyom, — mondá meglepetve. — De én zavar nélkül felelhetek, a kaszinóban ebédeltem.

— Nem otthon?

— Nincs rendes háztartásom, bár az összes cselédség nálam maradt a palotában, de úntat egyedül ebédelnem.

— Néha vendégeket hív.

— Párszor megtörtént, de mire ez a különös kérdés?

— Olykor női társaságot?

— Soha! — kiáltott fel Udalrique tiltakozva. — Ezt beszélte Killjén? Hazudott!

Aszlaghyné vonásait örömtelt kifejezés borítá.

— Mondtam ezt Románának, de ő kételkedett, — mondá élénken. — Vagy szereti őt s ekkor az lehetetlen, vagy ha ily társaságokban tölti idejét, úgy...

— Ezt tehettek fel rólam? Hisz ez rám nézve olyan sértés, mintha szemembe mondanák, hogy becsstelen vagyok.

— Csendesüljön, herczeg, — mondá Amália örömtől reszkető hangon. — Így minden jól van. Kis fiam gyengélkedik, de mind a mellett ma még elmegyek Románához s tudatom vele, hogy egy szó sem igaz abból, a mit hallott s mi kétségbe ejté őt.

— De hát valóban ez az oka megvető bánásmódjának?

— Semmi más, és ez elmond önnek mindent. Romána szerelmét, reményét, melyet önhöz fűzött, féltékenységét és az iszonyú csalódást, mit e hírre érzett.

Udalrique levert kifejezését boldogság váltá fel e szavakra.

— Menjen, menjen mielőbb hozzá, asszonyom! — kiáltá kezeit kérően összetéve. — Mondja el neki, hogy imádom őt. Soha, mióta őt láttam, nőre nem is gondoltam s azon szent helyet, hol ő lakott, nem szennyezném be egy egész viláგért sem más nő jelenléte által.

— Mindezt szóról-szóra meg fogja tudni. Ilyennek tartom én önt, herczeg, s boldog vagyok, hogy ilyennek láthatom.

— De hát ön is elhitte rólam? Valóban jobb barátnőmnek tartottam, mint hogy ezt föltehettem

volna, — mondá elkomolyodva Udalrique. — Most legalább tegye jóvá, asszonyom és világosítsa fel barátnőjét.

— Nem megy be férjemhez? — kérde Amália, — nekem most beteg kis fiamnál van dolgom.

— Szívesen. Mikor megy kegyed Románához? Ne veszítsen sok időt s tudja meg tőle, mikor láthatom.

— Ma estefelé, előbb az orvost kell bevéárnom.

Ezzel elváltak. Udalrique a kapitány szobájába ment, Amália pedig beteg gyermekéhez sietett.

TIZEDIK FEJEZET.

Szép, meleg alkony volt, a tavasz gyorsan közeledett, enyhe áramlat lebegett az utcák fölött. A sétateretek bokrai bimbózni kezdtek a kikelet hívására.

Szombat este volt s a járókelők és sétálók serege hullámozott az Andrassy-úton, hol Aszlaghynénak menni kellett Romána lakása felé.

Megérkezve a ház elé, föltekintett az ablakra s nagy meglepetéssel látta, hogy ott minden függöny le van eresztve, holott még kint világosabb volt, mint-hogy a szobákban már lámpák éghettek volna.

Nem tudta miért, de rosszat sejtett. Gyorsan haladt fel a lépcsőkön s a lakás ajtaja előtt Miksa gróft látta állni, nyitott levéllel kezében, melyet a házfelügyelő pár perczzel előbb adott annak kezébe.

— Mit olvas ön, gróf úr s miért áll itt az ajtó előtt? — kérdé Aszlaghyné, mire az olvasásából fölriadva, megismeré az érkezettet, kit addig nem vett észre.

— Nézze ezt a levelet, asszonyom, — mondá Miksa, kinek hangja a keserűség és izgatottságtól reszketett.

— Miért nem megy be? — kérde Amália.

— Mert nem lehet. Sógornőm elutazott Nellivel és a komornával. Ime olvassa ezt.

A levél Nellitől volt s így hangzott:

»Csak pár sort vethetek titokban és sietve e papirosra, kedves Miksa. Elutazunk, még pedig nem tudom hova. Romána nem akarja megmondani hova, de én nem mehetek el a nélkül, hogy önnek Istenhozzádat ne mondjak. Bárhol leszek is, tudósítani fogom, addig legyen türelemmel és gondoljon Nellire.«

— Mit mond ehhez? — kérde Miksa izgatottan, midőn Aszlaghyné az olvasással készen volt.

— Meg nem foghatom Románát.

— Ily gyorsan és ily titokszerűen! Mi juthatott eszébe s mi indíthatta, hogy ily titkon, szökve utazzék el?

— Csengetett? Az inasnak itthon kell lennie.

— Senki sincs, megkísértém kétszer, háromszor, senki sem nyitotta ki. Megfoghatatlan!

— Jöjjön velem, — mondá a kapitányné. — Kisérjen haza. Az úton elmondom, a mi ma történt, ebből legalább megtudja az előzményeket s valamennyire megérti ezt a gyors elutazást.

Miksa örömmel engedett e felszólításnak.

Együtt mentek tehát végig a csendes utcán, ki az Andrassy-útra, lassú lépésben, mialatt Aszlaghyné elmondá a nála történeteket s a későbbi párbeszédet Udalriquekkel.

— Most már értem az okot, mely Románát ez el-

tűnésre indította, — mondá leverten Miksa. — Nem akart sem Elemérrel, sem a herczeggel találkozni s így nem maradt más hátra, mint elhagyni Budapestet.

— Szegény barátnőm, — sóhajtott őszinte részvéttel a kapitányné. — Milyen érzelmekkel távozhattott... Csak pár órát várt volna még, hogy felvilágosíthattam volna, mert bár nehezemre esik önnek, Elemér gróf fivérének, megmondani, de Romána lázasan szereti a herczeget és félek, hogy a csalódás, melyet nagybátyám előidézett benne, nagy bánatot okoz neki s talán beteggé teszi.

— De hát mi oka volt Killjénnek ez új alávalóságra? — kérdé heves megbotránkozással az ifjabb Szaniszlóy, megjegyzés nélkül hagyva társnője beszédének első részét.

— Félek, hogy valami különös cél vezette őt. De hogy mi, azt természetesen nem tudom.]

Egy ideig hallgatva mentek egymás mellett. Egymást érték a robogó kocsik mellettük. Miksa minden perczen kalapjához nyúlt, gépiesen köszönté ismerőseit, de elmerült vonásain látszott, hogy lelke egészen más irányban van elfoglalva.

— Meg vagyok győződve, hogy Nelli ír nekem, bárhol legyenek is, — mondá aztán mintegy önmagát vigasztalva. — Türelmesen fogok várni, a míg levele megérkezik.

— És ha talán nem tenné, vagy Romána nem engedné meg neki, még egy ember van Budapesten, ki okvetetlen tudni fogja holtartózkodásukat, az ügyvéd,

Márton Benő, kinél Romána pénze van elhelyezve, — mondá Amália.

— Igaz, de fog-e szólni, ha meg van neki tiltva? Nem, nem, én Nelli vonzalmára építem egész reményemet. Ő nem fog engem tudósítás nélkül hagyni.

Megérkeztek Aszlaghyné lakásához s nyomott kedélyhangulatban mondtak egymásnak búcsút. A kapitányné még egyszer türelemre inté fiatal társát, ki elválva tőle, lesütött, könnyes szemekkel folytatta útját, s csak későn este tért haza lakására. Álmatlanul tölté az éjszakát s a legnagyobb izgatottságban a következő napokat, mert a várva várt tudósítás menyasszonyától még mindig nem jött.

Időközben fölkereste az ügyvédet, de az erősen állítá, hogy nem tud a grófnők hollétéről semmit. Nem tudva idejével mit kezdeni, Miksa komolyan kezdett gondolkodni azon ígéretről, mit sógornőjének tett: hogy valamely munkához fog s valamely pályára való előkészületeknek fogja szentelni idejét.

Mindenekelőtt Márton ügyvéd által akarta informáltatni magát vagyoni állása felől. A nyert felvilágosítások után szomorúbbnak s reménytelenebbnek látta anyagi helyzetét, mint valaha. Ófalu, a büszke családi birtok árverésre volt kitézve. Atyja váltói megszámlálhatatlan mennyiségben keringtek a pénzpiaczon, az ő kis anyai részről örökölt birtoka tisztán állt s ezt meg is menthette volna a veszedelmes ártól, melyben a többi elveszett, de ugyanazt ismétlé Márton ügyvéd előtt, mit már atyjának mondott, hogy veszeszen inkább minden vagyona, mint hogy hitelezői-

ket megkárosítsák s még nevük is be legyen szennyezve.

Az ügyvéd meg akarta czáfolni nézetét, mondván, hogy az ő vagyona az övé s az adósságcsinálásban ő nem vett részt, így nem is felelős a fizetetlenül maradó váltókért. De Miksa hallani sem akart róla. Kérte az ügyvédet, hogy rendezze mielőbb ügyeiket s feltette magában, hogy valamely tisztességes állást keres . . .

De ezt könnyebb volt gondolni, mint elérni. Most látta csak, hogy mily hiányos volt nevelése s hogy mily kevés barátja van az embernek, ha reájuk szorul. Előkelő és gazdag rokonai kinevették őt, midőn kenyérkeresetről beszélt, gazdag házasságot ajánlottak neki, elmondván, hogy hány szép és gazdag leány van a világon, kik örömmel lennének Szaniszlóy grófnék, azután hogy hozzá nem méltók az ilyen tervek, képzelődések. Mi lehetne ő, Szaniszlóy gróf?! Hol találna nevéhez, rangjához megfelelő állást, mit mondanának rokonai és ismerősei? Minden szalon bezárulnék előtte. Ő maga is kezdte belátni, hogy semmi pályára sincs készülsége és a legkétségbeesettebb kedélyállapotban töltötte napjait, majdnem rettegve attól, ha atyja és bátyja csakugyan megérkeznének, kikkel még találkozni sem óhajtott, szivben-lélekben elidegenedvén tőlük.

Mély tünődésben töltötte napjait, míg végre egy reggel nyájas napsugár lopózkodott lelkének sötétségébe egy levél alakjában, melyet inasa adott át neki.

Azonnal felismeré Romána irását, a boritékra pillantva látta, hogy azt Meránban adták postára.

— Végre, végre! — kiáltá, reszkető kezekkel bontván fel a levelet s mohón kezdett olvasásához.

»Kedves Miksa!

»Tudom, hogy neheztelsz reám gyors távozásomért, de akkor oly kedélyállapotban voltam, hogy nem tehettem mást, mint rögtön elhagyni Budapestet s kikerülni a találkozást atyáddal és Elemérrel, mi semmi jó eredményre nem vezethetett volna; csak új rázkódtatásoknak lettem volna kitéve. Ide jöttem tehát pár hétre Nellivel, ki szívből köszöntet s a napokban írni fog neked, én pedig arra kérlek, hogy várd be nyugodtan visszatértünket és ne neheztelj téged szerető sógornődre

Románára.«

— Tehát Meránban vannak! — kiáltott fel örömmel Miksa. — Ma este még odautazom. — És vége volt minden búnak, bánatnak, pálya és munka után való keresésnek, tünődésnek. Azonnal csomagolni parancsolt inasának.

Magához vette Romána levelét és ragyogó arczczal futott Aszlaghyékhoz, hogy közölje velük a jó hírt és utazási tervét s hogy egyszersmind búcsút vegyen tőlük.

A kapitány végig hallgatva a levél tartalmát, figyelmeztette azon kérésre, hogy várja be visszajöttüket Budapesten, mi — úgy látszott soraiból, — Románának határozott kívánsága volt.

— Nem lehet, nem tehetem... — viszonzá Miksa. — Megörülnék a várakozásban. Most, hogy tudom hol vannak, utánok kell mennem.

— Én pedig azt mondom, Miksa gróf, maradjon, — mondá Amália. — Mint Romána írja, nem sokára visszajönnek s meglehet, hogy kellemetlen lenne neki a nem várt látogatás, melyet egyenesen ellenezett.

A fiatal Szaniszlóy kissé elbátortalanodott e figyelemzetetésre. Sok tanácskozás és ellentmondás után végre mégis engedett. Lemondott utazási szándékáról s megígérte Aszlaghyéknak, hogy bevárja Nelli levelét.

Alig hogy búcsút vett tőlük, a kapitányné Udalrique herczegnek irt néhány sort, melyben tudatta vele az ujdonságot, nem kételkedve, hogy azzal örömet okoz neki azon nagy nyugtalanság után, miben a herczeg már napok óta élt Romána eltűnése miatt.

Miksa csakugyan várt, nem utazott el s az ígért levél két nap mulva meg is érkezett, de nem nagyon megnyugtatólag hangzott.

»Kedves Miksa!

»Mennyire örülök, hogy végre szabad irnom önnek s tudatnom, hogy jól vagyok és jól mulatok, de azért sokat gondolok az én kedves vőlegényemre, bár nem tagadom, hogy volna alkalmam elfelejteni őt.

»De hogy előlről kezdjem és sorrendben mondjam el az ideérkeztünk óta történeteket, azon kezdem, hogy az első napok nagyon szomorúan és egyhangúan teltek. Romána nem akart a szobából kilépni s engem sem akart kiereszteni, míg végre Ninával megszöktünk egy reggel, midőn ő még aludt, mert végre is látni akartam ezt a gyönyörű helyet, hol már teljes virágzásukban díszelgnek a rózsák s az

ég olyan kék, minő csak a hűség színe lehet. Gyönyörű idő volt. Az egész vidék mosolygott. A hegyek csúcsain tündöklött a napsugár s mi ketten végigmenve a városon, kíváncsian tekintettünk meg mindent. Bekukucsáltunk a boltokba és a gyönyörű villák zöld repkénnyel befuttatott erkélyei alá, midőn egy ismerős hang jó reggelt kívánt magyarul, bár rossz kiejtéssel, és képzelje: Hartenegg gróf dragonyos főhadnagy állt előttünk.

»Milyen meglepetés! — kiáltám. — Mily öröm, — mondá ő s kezet fogtunk és együtt tettük meg hazáig az utat, mely, ne nehezteljen, kedves Miksa, nagyon rövidnek látszott (tudja, hogy szívem az öné). De hogy Hartenegg igen csinos és mulatságos ember, azt maga sem tagadhatja. A dragonyos ruha is igen jól áll rajta, szóval: ha szívem már el nem lett volna ajándékozva, most bizonyosan neki adom. De ne nyugtalankodjék, mert nekem nagyon hű természetem van. Hisz ismer erről az oldalról! Szóval, Harteneggrel nagyon jól mulattam...

»Természetesen Romána ezért ismét megszidott. De azt nem tilthatta el, hogy a gróffal minden lépten-nyomon ne találkozzunk, ki valami rokonságot is emleget a Szaniszlóyakkal, s mint mondja, önök iskolatársak voltak a kadet-iskolában. Apropos, nem volna kedve a hadseregbe lépni, mily jól állna önnek a dragonyos egyenruha?

«De most már elég Harteneggről, mert még féltékeny lesz. Annál inkább, mert ő valóban forma szerint udvarol nekem, Romána nagy bosszúságára, ki

azt hitte, hogy itt nem találunk ismerőst; Hartenegg minden lépten-nyomon velünk van. Mihelyt kilépünk a házból, a láthatáron kék és sárga színek tűnnek fel, s utánuk egy nyájasan mosolygó derült piros arcz . . .

«Ha Romána el nem tiltotta volna, hogy hívjam, azt mondanám jöjjön, kedves Miksa. Mulasson és örüljön velünk, már mint velem és a dragonyossal, mert Romána itt is, mint rendesen, szomorú és levert; de így csak azt mondom, a kedves és boldog viszontlátásig minden szépet küld önnek

Nelli.»

Ez elég nyugtalanító és kétségbeejtő tudósítás volt. Miksa bármennyire szerelmes volt is Nellibe, ismerte változékony természetét, könnyelműségre valló hajlamát. Dühös szitkot röpített ki ajkain s haraggal dobta le a levelet, melynek érkeztére oly meleg reménynyel és sovárgó türelmetlenséggel várt már napok óta . . .

— Oh, mily különbség e két nővér között, — sohajtá önkénytelenül. — Mily törpének látszott előtte menyasszonya, Romána eszményi jelleme, magasztos szive mellett.

Most már valóban elhatározta, hogy utazik. Hartenegg veszélyes vetélytárs lehetett. Előkelő, csinos, gazdag, bár úgy emlékezett, hogy igen egyszerű észtehetségű volt, de ez a leányok előtt nem hiba, mihelyt udvarolni tud, jó lovas és jó tánczos.

Újra csomagoltatott. A következő nap akart elutazni, de az éjszakán át más határozatra jutott. Nemes érzése azt mondá neki, hogy férfiatlanság volna ily levél után

Nelli után futni, Romána egyenes tilalma ellenére. És bár mily féltékenységet érzett is s bármint szerette is Nellit minden hibái daczára, nem utazott el. Sötét komor gondolatokkal tölté napjait, és Nelli leveleire nem felelt. Nagy levertségében eszébe jutott Udalrique, kit régen nem látott; levert kedélyállapotában elképzelé annak helyzetét, kiről meg volt győződve, hogy változatlanul s meleg szívének egész odaadásával szereti Románát.

Maga sem tudta, miért kerülté eddig a herczeget, kivel azelőtt a legjobb barátságban volt. Valami különös megmagyarázhatatlan érzés tartá őt távol tőle annak a tudatában, hogy a herczeg fivére nejét szereti, ki végre is férjes nő volt s az ő sógornője. Legkevésebbé sem kárhoztathatta őt ezért, sőt Románát sem, ki oly boldogtalan volt férjével, de rokonsági szempontból helyteleníté e viszonyt.

Most azonban maga sem tudta miért, vágyat érzett a herczeggel találkozni. Szenvedőtársának tekinté, ezért különösen tisztelte, becsülte, sőt vonzódott hozzá. Oly kifogástalan férfinek tartá, a melyet keveset ismert, s elhatározta, hogy felkeresi őt palotájában, mely egykor Románáé volt s hol annyi felejthetlen szép napot, annyi boldog órát töltött, mialatt a család feje fölött oly sötéten és gyorsan tornyosultak a felhők...

Igazi szívfájdalmat érzett, midőn a kapun belépve, a régi portás ismerős arcza fogadta őt, mondván, hogy a herczeg otthon van.

A lépcsőkön, minden lépten, régi emlékre talált. A szőnyegek, virágok, minden a régi helyen, mint azt

Romána rendezte. Az előszoba bútorai, a salon ismerős csillárja, melynek fényénél oly gyakran tánczolt, a mellékszoba, hová Mihály, a komornyik örvendő arczzal vezette, mely azelőtt Romána boudoirja volt, most pedig kevés változtatással a herczeg nappali szobája, mintha Udalrique félt volna abban valamit változtatni.

Udalrique belépni látva őt, némi meglepetéssel, de örvendő arczzal ment elébe. Miksa elfogultan szorított vele kezét s pillanatig nem tudott szólni, nem volt képes felelni a háziúr nyájas kérdezősködésére jövelele iránt.

— Hogy pusztán látogatási szándékból keresett volna fel, kedves Miksa, — mondá a herczeg, — azt alig merem hinni azon tartózkodás után, mit irányomban tanusított, s így azt kell hinnem, hogy valamely ügy vagy cél vezette hozzám.

— Semmi, herczeg, — viszonzá élénken Miksa. — Biztosítom, hogy egyedül azon vágy, látni önt, oly hosszú idő után. Nagyon szomorú napokat töltöttem az utolsó időben, s vágytam az ön kellemes társasága után.

— Nagyon örülök e nyilatkozatnak s jövetelének nem kevésbé, — viszonzá a herczeg, szivarral kínálva meg vendégét. — Mily hírei vannak a grófnőkről, kiknek hollétéről Aszlaghyné beszélt nekem. Meránban vannak.

— Tegnap kaptam levelet Nellitől, melyben tudatja, hogy nemsokára visszajönnek.

Udalrique arcza észrevehetőleg felderült e hírre.

— Nagy öröm ez önnek, kire nézve oly sokat jelent ez a visszatérés, — mondá mosolygva.

Miksa nem felelt.

— Vagy nincs igazam? — kérde meglepetve Udalrique.

— Sőt ellenkezőleg, ön tudja, hogy mennyire szeretem Nellit, de az sem lehet titok kegyed előtt, hogy körülményeim egy ideig még nem engednek nősülnöm.

— Én pedig nem helyeslem az ily hosszadalmas mátkaságot, — viszonzá gyorsan a herczeg, mintha nem kívánná társa utóbbi nyilatkozatára reflektálni. — Önök el vannak jegyezve, Nelli gazdag s nincs mire várniok és miért halasztani az esküvőt?

— Romána kívánja így s én nem tehetek ellene.

— Lépjen fel erélyesen. Úgy tudom, a grófné hosszabb útra akar indulni a tavasz vége felé, előbb mindenesetre tartsák meg az esküvőt.

Miksa meglepetve pillantott reá. Oly különös hévvel ejté az ki e szavakat, mintha ez ügyben személyes érdekei volnának.

— Honnét tudja, herczeg, Romána tervét.

— Aszlaghynének irt arról levelében.

— A kapitányné levelet kapott tőle?

— Csak néhány sort, melyeket tegnap közölt velem. A kapitányné szeretett volna neki válaszolni, de miután azt írta a grófné, hogy pár nap mulva itt lesz, nem válaszolt.

Miksa gondolkozva függeszté szemeit társára, ki szemközt ült vele s hömpölygő füstfelhőket eresztett ki szép formájú ajkai körül, mik mindig készen vol-

tak a mosolyra, bár most kissé erőltetettnek látszott arczán a derülség.

— Mondja meg, herczeg, tulajdonképen mi tartóztatja önt ily hosszasan Magyarországon. Úgy tudom, csak mint átutazó kereste fel a tél elején Budapestet? — kérdé Miksa.

— Eleinte a farsang, később másféle érdekek, megszerettem ez országot, megvettem ezt a palotát, s nekem mindegy akár hol vagyok, egyedül állok a világon.

— Nincsenek szülei, testvérei?

— Senkim, egyetlen gyermek voltam. Atyám korán meghalt s anyám nevelt, ki pár év előtt szintén elköltözött e földről.

Oly mély, igazi meleg fájdalommal ejté ki e szavakat, hogy Miksa, ki mindig nagyon fölületes emberek között forgott, csodálkozva nézett reá.

— Ön nagyon melegszívű ember lehet, — mondá önkénytelen meggyőződéssel.

— Mi spanyolok meleg éghajlatban születvén, melegben is érzünk mint mások.

— Anyja halála által nagy veszteséget szenvedett? kezdé Miksa mind nagyobb érdeket érezve a herczeg és annak szavai iránt.

— Kimondhatatlan nagyot. Az oly férfiak, kik anyjuk mellett nőnek fel, rendesen jobbak, gyengédebbek, magukba szívják a női finomságot s mélyebben éreznek.

— És könnyebben ébred fel szivükben a szerelem. Nemde herczeg? — kérdé nem minden vonatkozás nélkül Miksa.

— Azt nem mondhatom. Legalább magamról nem. Közel harmincz éves vagyok s egyetlen egyszer szerettem. Meglehet, hogy olyan anya után, mint az enyém volt, válogatósabb vagyok, mint más férfiak, de nem könnyen tudtam felhevülni. . . .

— Tökélyt kerestem, s azt a mai nőknél nagyon ritkán találni.

— Igaza van. Tökélyt kerestem, valódi nőt, s a futó kalandok sohasem elégitettek ki, még pillanatra sem. Egyszer anyámmal beszéltem ily dolgokról s ő idézte nekem Claudius Mátyás uram mondását? Ne felejtsd el, hogy egykor a te anyád is leány volt! Ez oly mély benyomást tett reám, hogy sohasem tudtam elfelejteni.

— És sohasem voltak tartósabb női összeköttetései.

— Igenis nem. Melyik férfinak ne volnának. De nem elégitettek ki. Nagyon üres, felületes és érdekhajhászóknak találtam a nőket; *szerintem a mit pénzért meg lehet kapni, annak nincs értéke*. Azután az ilyféle összeköttetéseket nagyon nehéz lerázni.

Miksa még szerette volna e tárgyat folytatni, de félt tolakodónak látszani, azután egy kényes határ is volt közöttük, melyet átlépni, de még megközelíteni is kényes dolog volt, s így Miksa elhallgatott, várva, hogy Udalrique folytassa vagy elejtse a társalgást. De az úgylátszott nem érzett kedvet tovább társalogni; pár pillanatnyi csend állt be, mialatt Miksa elhagyta helyét.

— Kegyed tehát egyhamar nem szándékozik hazájába visszatérni? — kérdé kezét szorítva Udalriquel.

— Miért kérdezi ezt?

— Mert meglehet, hogy együtt mentünk volna.

— Hogyan, nem értem, ön elutaznék?

Az ifjabb Szaniszlóy önkéntelen lesüté szemeit társa kutató tekintete előtt.

— Jól tudok nyelveket, a francziát és spanyolt meglehetősen birom, hazámban ennek kevésbbé vehetem hasznát, s arra gondoltam, ha ez ismereteket érvényesíthetném külföldön. Például az ön szülővárosában Barcellónában, vagy Madridban egy nagyobb czégnél mint levelező. . . .

Akadozva mondá e szavakat s finom arisztokratikus arczát sötét pír önté el. A szégyen pírja. Egész életében nem hallott mást, minthogy a munka csak alant álló és születésű embereknek való. És ezen hitet még nem tudta egészen elfojtani, bár a munkára való szándék már megérlelődött benne.

Udalrique elrejté meglepetését e nyilatkozat fölött, nehogy még inkább zavarba hozza társát.

— Ha nem utazom is még most hamarjában, — mondá nyájasan, — összeköttetéseimnél fogva önnek Párisban és hazám minden városában segítségére lehetek. Ha elhatározta magát, tudassa velem s én a legnagyobb örömmel járok kezére.

— Köszönöm, — viszonzá titkolhatatlan meghatottsággal Miksa; gyorsan búcsút vett s különös érzelmekkel hagyta el a palotát.

Útközben hazafelé önkéntelen összehasonlítást tett Udalrique és más férfiak között, mi annak összehasonlíthatatlan előnyére ütött ki. A legtöbb férfi nem is tartotta volna másnak a herczeg beszédét szenvel-

gésnél. Mert a minék hiányát érezzük magunkban annak létezését rendszeren másnál sem akarjuk hinni, s az írigység nem engedi, hogy azt máskép mint gúnynyal tekintsük vagy egyenesen kétségbevonjuk.

De Miksánál nem így volt. Ő születésével csodálatos jó hajlamokat hozott a világra s csak a ferde nevelés és a folytonos rossz környezet volt oka, hogy csak eddig nem juthattak érvényre. Egy oly katasztrófára volt szüksége, mint a minő családját érte, hogy jó ösztöne felébredhessen benne. A tapasztalat pedig megmutassa neki, a mi helyes, s a szemüveg, melyen át egyoldalulag nézte az életet, lehulljon szeméről.

TIZENEGYEDIK FEJEZET.

Néhány nap mulva e látogatás után, mely idő alatt nem válaszolt Nelli levelére, levelet kapott menyasszonyától, mely mutatá, hogy a grófnők már a fővárosban vannak.

Majdnem reszkető kezekkel gyorsan bontá föl a borítékot.

A tudósítás rövid volt.

«Ma reggel megérkeztünk, várjuk, jöjjön mielőbb.
Nelli.»

Mire egy szóval válaszolt, mely így hangzott:

«Röpülök.
Miksa.»

Azután átadta levelét az inasnak s pár percz mulva útban volt Romána lakása felé; dobogó szívvel haladt végig az Andrássy-úton, föl a lépcsőkön, maga sem tudva, mit fog mondani s mit hall ott a nőktől, mert a dragonyos főhadnagy nem ment ki a fejéből, és elhatározta, hogy ha Nelli szabadulni akar tőle, egy szóval sem kívánja őt ígéretére emlékeztetni. Ő, a

szegény Szaniszlóy gróf, a dúsgazdag Hartenegg főhadnagygal nem akart vetélkedni.

A nőket egyedül találta. Romána külseje feltünően megváltozott, azelőtt is nagy halványságát beteges szín váltotta fel. Tekintete fáradt, egész lénye kimerült volt, azt a hatást tette a szemlélőre, mintha nagy betegségből lábadozót látna maga előtt.

Szokott nyájasságával fogadta sógorát, ki melegen szorítá ajkaihoz kezét, azután Miksa Nellit üdvözlé nem minden tartózkodás nélkül, majdnem hidegen; a leány viruló színben volt s a legjobb kedvben látszott lenni.

— Miért nem válaszolt levelemre? — kérde tettetett nehezteléssel s kihívó mosolylyal.

— Nem akartam terhére lenni.

— Miféle felelet ez? Nem fogadom el mentségnek, mondjon más, okosabb és elfogadhatóbb okot.

— Ez az igazi.

— Komolyan?

— Szavamra mondom.

Nelli hátat fordított neki. Tehát heves neheztelés... ezzel fogad. Jó, legyen kívánsága szerint. Félre ült egy karszékbe s könyvet vett kezébe, mintha olvasna.

Miksa Románához fordult, kinek finom szemöldökei önkénytelen összébb huzódtak nagy beszédes szemei fölött, vonásai aggodalmat, elégedetlenséget fejeztek ki.

— Mennyire örülök, hogy látlak, — kezdé Miksa kettős melegséggel sógornőjének. — Nem is mondhatom, mily nehezemre esett váratlan és gyors elutazásod.

— Beteg, izgatott voltam, legjobbnak tartám levegőt változtatni, — viszonzá Romána.

— És ismét hosszabb útra készülsz?

— Ha körülményeim engedik. Kitől hallottad?

— Udalrique herczeg mondta nekem, ki Aszlaghy-nétől hallott róla.

— A herczeg még Budapesten van.

— Nem is szándékozik elutazni. A napokban beszéltem vele.

Pillanatnyi hallgatás állt be, mely alatt Nelli kíváncsian felpillantott könyvéből.

— Nem tudnak nálam nélkül semmire menni, — mondá gúnyos, ingerkedő hangon, azután tovább olvasott.

— Mít tud atyjáról és . . . .

— Elemérről? — kérdé Miksa. — Semmit. Mintha a föld nyelte volna őket el. Semmi híruk azóta.

Romána önkénytelen sohajtott. Fájó sebet érintett ez a két név szívében.

Egy ideig nagyon lassan, akadozva ment a társalgás. Végre Nelli, mintha megúnta volna a csendet, ledobta könyvét s elhagyta a szobát. Alig hogy becsukódott utánna az ajtó, Romána élénken fordult Miksához.

— Azért jöttem vissza, — mondá, — hogy mielőbb megtartsuk az esküvőt.

— Az es—kü—vőt?

— Igen, — folytatá határozottan a grófné. — Belátom, hogy nincs miért halasztani azt s elhatározott szándékom, mielőbb neked adni Nellit.

— Ha ugyan ő még akarja ezt.

— Tudom, hogy levelében megsértett. Miután nem válaszoltál neki, elmondá, mit irt. De biztosítlak, hogy nem volt semmi rossz szándéka vele. Ő ma is úgy szeret téged, mint azelőtt, s ha te nem változtál, nincs semmi akadály a házasság ellen.

Majdnem hévvel, rábeszélőleg ejté ki e szavakat Romána, a mi nem került ki Miksa figyelmét.

— Mi változtatta meg szándékodat? — kérde tartózkodva Miksa, — elutazásod előtt nem voltál oly hajlandó.

— Biztosítva akarom látni Nelli jövőjét. Ő jószivű, nemes gondolkozású, de kissé szeles, talán hajlamokkal bir a könnyelműségre s meggyőződtem, hogy jobb mielőbb férjhez adni.

Az ifjú gyanakvó tekintettel szemlélte a beszélőt.

— Ha ugyan neki még kedve van e házassághoz — mondá kételkedve.

— Mily különös szavak, Miksa, — viszonzá csodálkozva s kellemetlen meglepetéssel Romána, — kételkedhetnél Nelli szerelmében?

— Nem bízom benne.

— Miért, mi okozza ezt a kételkedést?

— Oh Romána, — viszonzá fájdalmas kitöréssel az ifjú, — ha ő hozzád hasonló volna. . . .

— Ő nővérem s felügyeiletem alatt nevelkedett.

— A klastromban volt. Azelőtt pedig anyjánál, ki miatt te annyit szenvedtél. Az utolsó évben volt ő csak veled s ez nem sokat változhatott rajta.

— Nem szereted őt többé? — kérde, majdnem fájdalmas hangon Romána.

— Nem változtam érzelmekben iránta, de ama levél által bizalmam ingott meg. Hisz' előttem van egy szerencsétlen házasság minden borzalma! Oh ha, ő csak egy kicsit, egy parányit hasonlítana hozzád.

Betakará kezeivel arcát s Romána látta, hogy igazán mélyen érzi, a mit mond és hogy kimondhatatlanul szenved.

Önkénytelen elhagyta helyét, az ifjúhoz lépett s annak vállára tette kezét.

— Hiszesz annak, a mit én mondok? kérdé nyájas bensőségteljes hangon tőle, mire az megragadta a finom ujjakat s ajkaihoz vonta.

— Szentségnek tartom minden szavadat, imádlak és bámullak, — viszonzá lelkesülten.

— Úgy hallgass reám. Ne kínozd magad, ne kételkedjél. . . Nelliiben a legjobb alap van, de jó embernek kell őt vezetni, helyes példát kell látnia maga előtt; olyan természet ő, mint a legtöbb ember; gyenge, el-tántorítható; vigyázni, ügyelni kell reá s a legjobb nő és anya lesz belőle, kivel boldog leendesz, ha — szereted.

Miksa tekintetében öröm villant fel e szavakra, mert úgy érezte, hogy sógornője igazat mondott. Romána állításában vakon bízott, annak komoly, meggyőződésteljes hangja visszaadták neki bizalmát.

— Menj be Nellihez, — mondá kérő hangon Romána. — Beszélj vele. Értsétek meg egymást. Ő örömmel, boldogsággal jött vissza, s ha nem volt ideje ezt neked megmutatni, hideg szavaid tették, mikkel első tréfás kérdését vizonoztad, mire ő egy csókot, vagy nyájas ölelést várt volna. . . .

Miksa boldogan sietett a mellékszobába s Romána fáradtan hullt egy székbe és kezeibe temette arczát, mintha a beszéd teljesen kifárasztotta volna.

Hosszú ideig ült így. A nyitott ablakon meleg tavaszi levegő áramlott be, s az átelleni földszintes ház ereszből vidám fecskecsiripelés hangzott be hozzá. Az üde természet összes jelképe a város rideg köházai között, hova a tündöklő nap, mely erdőt, mezőt eláraszt fényes melegével, csak lopva küld be egy-egy sugarat, hogy emlékeztesse a lakosokat a kint duzzadó életre és a megérkezett kikeletre.

Kikelet! Hány ember nem tud arról semmit. Románát szomorú sötétség vette körül. Egész élete gyorsan távozó reményből és hosszú csalódásból állt. Rideg mult, fájdalmas jelen és kietlen jövő. Így töltve napjait, nem várt, nem kívánt, nem remélt egyebet, mint a halált. Forró könnyek hulltak arczára, midőn halk ajtónyílást hallott háta mögött s mielőtt visszafordulhatott volna, szerető karok ölelték őt át és Aszlaghyné állt előtte.

— Amália! — kiáltá gyorsan letörülve könnyeit Szaniszlóyné örömteljes meleg hangon.

— Te sirsz? — kérde az megcsókolva selyemhaját s melegen megszorítva kezeit. — Félre e kínos könnyekkel. Azért jöttem, hogy megvigasztaljalak s megmondjam, hogy egy szó sem igaz abból, a mit nagybátyám Udalriqueról beszélt. Úgy él ő, mint az egykori Toggenburg. Egyedül érted és neked, ezt esküvel erősíthetem.

— Mit, hogyan? — hebegé föllángoló tekintettel Romána, míg arczán kétség és remény váltakozott.

— Az egész rege és koholmány volt. Soha női láb át nem lépte a palota küszöbét, mióta az a herczeg tulajdona. Beszéltem Mihálylyal s magával Udalriqueval. Bámult e föltevésen, hogy én és különösen, hogy te képes voltál ezt róla elhinni.

Romána szemében most új könnyek jelentek meg, az öröm könnyei.

— De hát mily célból beszélte ezt nagybátyád nekünk? — kérdé csodálkozva.

— Azt nem tudom. Mióta veled utoljára nálam találkozott, többé nem mutatta magát, azt hiszem elutazott a fővárosból.

— De úgy van-e, a hogy mondd? — kérdé a grófné, kinek a hosszú bánat után megfoghatatlannak látszott ez az örömhír.

— Kétkelkedhetel? Mily célból akarnálak megcsalni? — Udalrique elutazásod óta naponként vendégünk. Nem szűnik meg rólad beszélni, felőled álmodozni. Sohasem láttam férfit, ki hozzá hasonlóan tudott volna szeretni.

Romána átszellemülten mosolygott. Szelíd, bájos arcza percz alatt virulásnak látszott indulni. Halvány-ságát égő pirosság váltotta föl, szemei tündököltek a belső boldogság érzetében.

— Szabad neki ma eljönnie? — kérdé a grófnőtől Amália.

— Ma nem. — Oly kimondhatatlan boldog vagyok, hogy félek gyengeségemtől, minek ma még nem szabad átengednem magam, s ha a herczeg e perczben belépne, keblére, karjaiba borulnék.

— És ő megérdemelné azért a kínért, a mit neki kételkedésed és távolléteddel okoztál.

— Ha szabad volnék, — mondá vágyó sóhajjal Szaniszlóyné. — Ha azt tehetném, a mit óhajtok, akkor egy perczig sem haboznám Udalriquot fogadni s megmondani neki, hogy szeretem, azon kettős szerelemmel, mely az ifjuság első varázsából s a csalódás keservéből támadt remény hitvallásából áll. De még nem jött el e vallomásnak az ideje.

Amália felelni akart, de e perczben felnyilt a mellékszoba ajtaja s Nelli és Miksa léptek ki, ragyogó kifejezéssel arczukon. Mindketten a legjobb kedvben siettek Aszlaghyné üdvözetére. Romána látta, hogy minden rendben van köztük is, nagy kő esett le aggódó szivéről.

Azután kevésbbé izgató dolgokról folyt a társalgás. A kapitányné tudakozódott Meránban töltött napjaikról, szórakozásaikról, mire Nelli nagy ékes-szólással írta le az ottani szép vidéket, de a kirándulások s multságok elbeszélésénél őrizkedett Harte-negg gróf nevét említeni.

Mintegy félóra mulva búcsút vett Aszlaghyné s halkan megkérde Románától, mikor jöhet el Udalrique herczeg.

— Holnap, — viszonzá az, majdnem remegve a kilátásra, hogy a herczeget viszontlátja. Az egész napot új izgatottságban tölté, azon tudatra, hogy a következő nap elhatározó lesz életében.

Gyakran különös előérzeteink vannak, miket meg nem magyarázhatunk magunknak, de határozottan

sejtjük, hogy valami különös nagy eseménynek állunk küszöbén.

Igy volt Romána is. Egész napját Nellivel és Miksával töltvén, látszólag érdekelte őt azoknak társalgása. Élénk részt vett a jegyesek tervében a jövőre nézve. Megbeszélte velük az esküvő napját, a nászutazást, letelepedésüknek helyét, de gondolatai koronként messze kalandoztak, ez nem tűnt fel az ifjú párnak. Megszokták Románának álmodozását s mindketten tudták, hogy van arra elég oka.

A következő nap hűvös, szeles volt, mint tavasszal szokott lenni, midőn majd nap-fényesre, majd borultra változik az idő, mint az emberi kebel remény és kétely közötti hullámozása.

A délelőtt egyhangúan telt el; mintegy három órákor Nelli a komornával bevásárlásokat ment tenni.

Romána egyedül volt honn. Gondolatokba merülve ült az ablaknál s minden kívül hallott neszre összereszt, mert tudta, hogy Udalrique jön nemsokára.

Csengetést hallott kívülről; önkénytelen felugrott helyéről, a nyugtalanság kergeté fel őt, örömtelt kifejezéssel függeszté tekintetét az ajtóra, hangos beszédet hallott, de ismeretlen hangot, mely nem a hercegé volt

Várakozásteljesen figyelt.

Pár pillanat múlva megnyílt az ajtó s nagy meglepetésére és haragjára, az inastól követve Killjén bárót látta belépni.

— Kegyed itt? Hogy merészel hozzám jönni?
— tört ki sokkal élesebben, mint szokása volt,

A báró alázatossággal hajtá meg magát.

— Mondtam ennek az úrnak, hogy szoros tilalmam van . . . hebegé rémülten az inas, de asszonyának egy intésére távozott.

— Mit kíván?

— A sors úgy akarja grófné, hogy mindig kellemtelen hirt mondjak önnek, pedig Isten látja . . .

— Térjen a dologra.

— Marseilleből jövök.

A grófné nem felelt, elfordítá fejét, várta, hogy folytassa.

— Hiób postája vagyok.

— A mi önnek nagy örömet okoz. Mit vétetem ön ellen?

— Éltemet adnám boldogságáért, de tudja, hogy csak eszköz vagyok a sors kezében.

— Akar ön beszélni, s tudatni velem idejövételének célját vagy . . .

— Távozzék, — folytatá keserűen Killjén. — Tehát elmondom a miért jöttem, férje három nap előtt párbajt vívott Tóni báróval s veszélyesen megsebesült.

Romána megdöbbenve tekintett reá.

— Igaz ez? — kérdé azután halk kételkedő hangon. — Okom van reá, hogy állításaiban kételkedjem.

— A legtisztább valóság. Az okot e párbajra eltalálhatja, grófné, nem kell elmondanom.

— Nem kívánom találgatni. Ha igaz, a mit mond, úgy ma még Marseillebe utazom.

Killjén meghatva pillantott reá.

— Ön angyal, grófné! — mondá önkénytelen bámulattal. — Ez a föld, ez a világ nem érdemes önre. Romána elhagyta helyét.

— Ha elvégezte mondandóját, távozzék kérem, — mondá hidegen.

— Nem végeztem el, — mondá Killjén: — még mondanom kell önnek valamit, grófné. Bűnös vagyok, s a ki önt látja, abban önkénytelenül föltámad a lelkiismeret, bocsásson meg nekem. Hisz az ön neve nem Romána, hanem Jóság és Bocsánat!

A grófné hallgatott.

— A mi kínt és szomorúságot okoztam önnek multkori beszédemmel Aszlaghynénál, felejtse el. Egy szó sem volt abból igaz, az olyan ember, mint én, sok mindenre reá vehető, s másnak a keze játszott bele a dologba, én csak eszköz voltam.

— Másnak a keze . . . Kinek?

— Szaniszlóy grófnak, az ön ipjának, ki féltette önt a herczegtől, fiáért tette, hogy önt elidegenítse Udalrique-től, s nekem oly jutalmat ígért, a miért mindenre vállalkoztam.

— Szabad tudnom e megnevezhetetlen tettnek az árát?

— Megigérte, hogy visszavezet azon körbe, hol születtem s melyből régóta ki vagyok zárva.

— Ez hiú ámitás volt. Ipamnak nincs arra hatalma, hogy ezt tegye addig, míg önmaga nem igyekszik visszanyerni egykori állását tisztességes munkával, mi tiszteletre gerjeszti majd azokat, kik most megvetik.

— Azt hiszi, grófné, lehetséges az még olyan embernek, mint én vagyok?

— Semmi sem lehetetlen, ha komoly akarattal fogunk hozzá. Nem ismeri D'Harlevillenek azon igaz és nagy lélektani mondását: »Impossible est un mot, que je ne dis jamais.« Kövesse ezt és megváltozik.

Killjén mindnagjobb bámulattal szemlélte Románát. Már magában hihetetlen volt neki, hogy az a nő, ki szépség, erény, jóság és minden irányban tökéletes, szóba áll vele azok után, mik közöttük történtek s most még tanácsot ad neki . . . Neki, az elveszett, megrovott bűnösnek! És felteszi róla, hogy ő még képes megjavulni. Ez már félig az ígretföldje volt neki, kezdte visszanyerni önbizalmát.

— Engedje, hogy megcsókoljam ruhája szélét, — mondá akaratosan, s mielőtt Romána megakadályozhatta volna, lehajlott és ajkaival érinté Romána ruháját.

— És most Isten önnel! — mondá reszkető hangon. — Ne induljon addig, míg ipjától sürgönyt nem kap, ki fia mellett van s tudatni fogja önnel, ha annak állapota rosszabbra fordulna.

Ezzel gyors léptekkel hagyta el a szobát, Románát a legnagyobb izgatottság és felindulásban hagyva. Hoszszasan csengtek fülébe e szavak: ha rosszabbra fordulna.

Néhány percz mulva Udalrique jelenteté magát, Romána pár lépést elébe ment s reszketve nyújtá neki kezét.

— Megbocsáthat-e nekem, herczeg? — kérdé szelíd, bűnbánó hangon.

— Mit véthetne ellenem, grófné, a mit meg nem bocsátanék?

— Tudom, hogy kishitűséggel sértettem önnek önérzetét, de vannak dolgok, mik oly nagy fájdalmat okoznak, hogy nem uralkodhatunk magunkon s ilyenkor félelmünk elrabolja hitünket.

— Romána! — kiáltá lázas melegséggel s boldog reménynyel Udalrique, de a nő hátrább húzódott tőle.

— Ne most... Ne mondjon semmit. Tudja, hogy nekem csak egy reményem, egy boldogságom van még e földön, — ön, s a csalódást ebben az egyben lehetetlennek tartám átélni. De mindennek elmondására most nincs idő, férjem nehéz sebesülten fekszik, talán a halállal vívódik.

— Elemér... Mi történt? — kiáltott fel meglepetve Udalrique.

— Párbaja volt Marseilleben. Miért, nem tudom. Nem is kérdezem, ha tudnám, talán visszatartana azon elhatározásomban, hogy hozzá utazzam..

— Kegyed, grófné, utána menne?

— Ez kötelességem.

A herczeg hallgatott.

— Gondolja meg, mit tehetnék mást, — folytató Romána nyugtalanul s majdnem félve társának feletétől.

— Nem gondolt arra, kit találhatna a beteg mellett?

— Ipamat! — viszonzá elfogultan a grófné, nem akarva Udalrique válaszát megérteni.

— Tegyen, a mint legjobbnak látja. Az, a mit kegyed akar, mindig a legjobb, mert itéletét, tetteit szive s Isten vezérli.

— Köszönöm, — mondá meghatva Romána. Sohasem felejttem el é szavakat. Ha újra találkozunk megmondom azt, a mit *ma* nem lehetett.

Udalrique elragadtatva pillantott reá s boldog érzelmekkel, nyájas reménnyel telve hagyta el a szobát.

TIZENKETTEDIK FEJEZET.

Komor várakozásban telt el a nap, de Marseilleből nem érkezett semmi tudósítás.

Nelli előttevaló nap hazaérkezvén vásárlásaiból, megtudta az Elemérről szóló hírt; midőn Miksa estefelé meglátogatta őket, sürgönyt mutatott a nőknek, melyben atyja tudatta vele, hogy Elemér veszélyes sebet kapott. Így meg volt erősítve az, mit Killjén beszélt Románával.

Midőn a következő nap Aszlaghyék meglátogatták a grófnőket, Románát a legtürelmetlenebb hangulatban találták. Udalrique beszélte nekik a Marseilleben történeteket s Amália azonnal barátnőjéhez sietett, tudva, hogy az mily kedélyállapotban lehet. Szórakoztatni akarta, de az alig volt képes annyira erőt venni nyugtalanságán, hogy az általános társalgásban résztvegyen.

A kapitány elmondá, hogy egészsége teljesen helyreállt s nemsokára visszatér a tengerre, Miksa beszélt arról, hogy Udalriqueot kérte, miként Barcellona- vagy

Madridban szerezzon állást neki. Amália kis fiáról beszélt s minden tárgyat kimerítettek, hogy Románát elvonják kínos gondolataitól . . . Csak Aszlaghyné tudta valósággal, hogy barátnője miféle válság előtt áll.

Lomha lassúsággal teltek az órák. Romána megemlíté, hogy kötelességének tartaná elutazni Mar-seillebe, ha ipja csak egy szóval is tudatta volna vele férje betegségét, de a hallgatásból az látszik, hogy jövetelét sem ő, sem Elemér nem óhajtják.

Senki sem mondott ellent e következtetésnek. Oly titokszerű volt az egész esemény, hogy a valót egészen tisztán senki sem tudta, talán csak Killjén, kit azonban Aszlaghyék nem láttak, Miksa őrizkedett őt felkeresni, Romána pedig tudta, hogy nem mutatja magát nála többé.

Igyekezett tehát más gondolatokkal foglalkozni, mi-ben környezete teljes erővel támogatta. Az estét csendes, közönyös társalgással tölték, míg késő este nem lett s a thea után Aszlaghyék és Miksa búcsút vettek.

Midőn a kapitány nejével kilépett a kapun s Miksa gróftól elváltak, ki ellenkező irányban lakott tőlök, nemsokára Udalrique herczeg lépett elébök, ki a ház-tól, hol Szaniszlóy grófné lakott, néhány lépésnyire várt reájuk.

— Honnét ily későn, herczeg? — kérdé kezét fogva vele a kapitány.

— Önökre vártam, megtudni a történeteket. Mi hír van a sebesültről? — mondá a herczeg, gyors lépés-ben haladva mellettük.

— Semmi! Vagy jobban van Elemér, vagy meg-

halt s az öreg gróf útban van hazafelé s érdemesnek sem tartja, hogy tudósítsa az özvegyet; ezektől a könnyelmű emberektől minden kitelik.

— Azt nem hiszem, — sietett közbeszólni férje megjegyzésére Amália.

Az »özvegy« szóra a herczeg arcza lángpiros lett, de a házaspár a sötétség miatt nem vehette azt észre.

Hullámzó sokaságon haladtak keresztül, az operának éppen vége volt s éneklő, füttyülő tömeg között kellett keresztül törniök, kik a hallott zene- és énekáriákat ismételték.

Halkan beszélgetve haladtak tovább . . .

— Ha Elemér meg talál halni, — kezdé kis idő mulva Aszlaghy, — a sors valóban kegyesen bánnék vele. Tegnap hallottam az ügyvédtől, hogy egész láncczolata a szégyen- és kellemetlenségeknek vár reájok s hogy Miksa vagyona is rámegy az adósságokra.

— Pedig Miksa jobb sorsra volna érdemes, — viszonzá melegen Udalrique, visszaemlékezve együttlétök-re, midőn az ifjú Szaniszlóyt oly oldalról ismeré meg, a minőről, ítélve családjá után, sohasem hihette volna.

— Említé, önnek hogy pártfogását kérte, herczeg, — mondá Aszlaghyéné, de azt hiszem, most nem lesz erre szükség... Romána eljegyezte neki nővérét s Nelli gazdag.

— Nem férfias dolog neje vagyonából élni, — mondá a kapitány, — s a hogy én ismerem Miksát, ezt nem is szándékozik tenni.

Ilyen és több más dolgokról beszélve haladtak végig az Andrássy- és ország-úton s befordultak a hatvani-utczába, hol Aszlaghyék lakása volt.

Elhaladva a kaszinó előtt, annak homlokzatára fekete zászlót erősített két ember, kik közül az egyik fönt állt, a másik az utczáról a kapu előtt segíté a gyász jelét felhúzni.

— Ki halt meg? — kérde Udalrique feltünő halk, elfojtott hangon.

— Nem tudom, uram, — viszonzá a szolga. — Most érkezett sürgöny valahonnét a halálesetről s nekünk kiadták a parancsot, hogy ma még, vagy holnap korán reggel tüzzük ki a zászlót.

Mindhármukat csodás sejtelem szállta meg e szavakra.

— Fölmegek és megkérdem, — mondá izgatottan a herczeg. — Várjanak reám néhány perczig itt.

És futott be a kapun, de a lépcsőn szembejövő ismerősöket talált, kik mind egy és ugyanazon eseményről látszottak beszélni.

— És azért a közkézen forgó Valentineért? — kérde a férfiak egyike, szivarra gyújtva.

— Megfoghatatlan, — folytató a másik.

— Örülten dobálta pénzét, könnyelmű és az utolsó időben már majdnem számbavehetetlen volt! Ha tovább él, aljasságba keveredik.

— És az a gyönyörű asszony! — kiáltott föl egy másik. — Nincs hamarjában hozzá hasonló.

— De az a felesége volt s ez nem érdekes, — mondá nevetve egy harmadik, de egyszerre megpillantva Udalriquet, elhallgattak.

Mindenki tudta a herczeg őszinte csodálatát Romána iránt.

— Ki halt meg? — kérde Udalrique, mert bár gyanítá, még mindig nem volt bizonyos, annál is inkább, mert a társalgás magyarul folyott s ő keveset értett abból; a »Valentine« név megzavarta.

— Hát nem tudja, herczeg? Szaniszló Elemér Marseilleben. Egy óra előtt jött a sürgöny.

— Párbajban kapott sebében. Tónival vívott, ki megszőktette szeretőjét, — magyarázá egy másik.

A herczeg nem felelt.

Némán haladt le mellettük. Azok csodálkozva szemléltek.

— Hát ezt a spanyolt mi lelte? — sűgá a társaság egyik tagja. Oly halálsápadt, mintha őt ölték volna meg.

Néhányan jelentősegteljesen néztek össze. Azután elváltak a kapunál.

— Jó fiú, de nagyon könnyelmű volt s ez a legjobb, a mi történhetett vele, — hangzott még vissza a távozók ajkairól Aszlaghyékhoz, kik a herczegre várakoztak s azonnal gyaníták, hogy kiről van szó.

Ez volt Szaniszló Elemér sírbeszéde, így ítelt róla minden komolyan és lovagiasan gondolkozó ember.

Udalrique nem tudott szólni, midőn kilépett a kapun s Aszlaghyékhoz csatlakozva, megindult.

— Tehát meghalt? — kérde a kapitány.

Udalrique fejével intett.

— És Romána még nem is tudja, — folytatá Aszlaghy. — Miksa bizonyosan talál lakásán sürgönyt, midőn haza érkezik.

Amália hallgatott. Különös érzelmek szállták meg szívét. Tudta, hogy ez a halál visszaadja barátője

életének boldogságát; a sors megszánta őt, ki annyi szenvedésre volt eddig kárhozhatóva s elküldé megváltását férje halála képében.

Különböző érzelmek között mondtak egymásnak »jó éjszakát«, bár Amália tudta, hogy Udalrique nem hűnyja be ez éjen át szemeit . . .

A következő reggel Románához sietett a kapitányné. Halálsápadt volt az, de nyugodt. Már gyászruhában fogadta őt, az éj folyamán sürgöny érkezett hozzá az öreg Szaniszlóy gróftól, melyben fia halálát tudatta. Amália az egész napot vele tölté. Nelli nem tudván a valót, de sejtven, hogy különös körülmények között halt meg sógora, nem mert róla beszélni; Miksa sem készült a temetésre menni, s így aznap és a következőkön látszólag semmi változás sem történt a különben is egyhangú, csendes háztartásukban.

Harmadnap a haláleset tudósításának megérkezte után, Romána egyedül ült szobájában, midőn megnyilt az ajtó s az öreg Szaniszlóy gróf megtört alakja vánszorgott be rajta.

Romána felugrott helyéről s elébe sietve, melegen ölelte meg a szerencsétlen atyát, ki testben, lélekben össze volt törve; oly vakon szerette fiát, hogy hibáit és könnyelműségeit sohasem látta, és arra nem is gondolt, hogy ez az életmód mire fogja Elemért vezetni. Most bekövetkezett a természetes büntetés.

— Meghalt! — mondá zokogva rogyván egy közel álló székbe s betakarta arcját.

— Vigasztalódjék, atyám. Itt van Miksa, másik fia, ki még megmaradt önnek.

— Soha! — kiáltá fájdalommal Szaniszlóy. — Elemért nem pótolhatja nekem senki . . . — De hirtelen elhallgatott, mert Miksa lépett be Nellivel az ajtón.

Az egész napot együtt töltötte a család s Romána és a többiek minden módon igyekeztek enyhíteni az öreg gróf fájdalmát.

A következő napok egyikén Miksa tudatta vele eljegyzését Nellivel, minek látszólag örült, mert fiára nézve segítséget látott e házasságban. Nagyon érezte megváltozott helyzetét s talán felébredt benne egy intő szózat, mely igazságtalansággal és könnyelműséggel vádolta őt második fia iránt.

Udalrique herczeg csak hetek mulva kereste fel Románát. Ugy jelent meg előtte, mint helyzetében meleg szívű, lovagias, gyöngéd érzelmű férfi tehette. Nem említett semmit a jövőre nézve, s midőn bemutatatták neki a mátkapárt, örömmel szorítá meg Miksa kezét, sok boldogságot kívánva nekik; a nászutazásra felajánlotta a Guadalquivir mellett fekvő kastélyát, mely gesztenyefák árnyékában, cyprus és myrtustól környezve, a legköltőibb magánynak kínálkozott, mintha csak a mézeshetek számára lett volna építve.

Midőn egy idő mulva távoztak a szobából s Romána és Udalrique egyedül maradtak, csodálatos elfogultság vett rajtuk erőt, nem mertek egymás szemébe nézni. Romána eddig megismerte a házasság szerencsétlenségének titkát; a szerelem boldogságáról s a jövő reményéről még nem beszélhettek egymással.

„SZÉPIRODALMI KÖNYVTÁR.”

(A «MÚBARÁTOK KÖRE» védnöksége alatt álló könyvkiadó-vállalat.)

Sajnálatos, szinte megmagyarázhatatlan ellentét mutatkozik Magyarország közmívelődési haladása és a magyar szépirodalom viszonyai között.

Látjuk hódítani és diadalmasan tért foglalni nemzeti nyelvünket a Kárpátok fenséges bérczvidékétől a Quarnero kies öbleig. Látjuk öntudatra jutni, fejlődni és megízmosodni a magyar társadalmat.

Csak a magyar szépirodalom nem tud felvirágozni. Csak a magyar író «nem leli még honját a hazában.» Csak az irodalom küzd még mindegyre a megszaporodott magyar olvasóközönség dermedt közönyével.

Pedig míg ezen a földön magyar fog élni, nemzetünk, mely hálával és kegyelettel adózik jelesei emlékének, sohasem fog megfélekedezni arról, mit köszönhet hazánk íróinak.

Egy évszázaddal ezelőtt Magyarország nemzeti ujjáébredésének hajnala azoknak a férfiaknak munkáiban kezdett derengeni, a kiket erős hazafias érzelme készítetett elhanyagolt irodalmunk művelésére.

Geniusuk besugározta az országot. Lelkesítő daluk bátorított a harcban és kitartásra biztatott az elnyomatás szomorú napjaiban. Munkáikból tanulta először megismerni a külföld nemzetünk vágyait és panaszait, reményeit és szenvedéseit, a magyar szellem erőteljességét és eredetiségét. Nemzeti fénykorunk, nagy királyaink és dicső hőseink emlékét ők tették valósággal elévülhetetlenné műveikben. Gyönyörködtetnek és oktatnak, buzdítanak és vigasztalnak, együtt zokognak és ujjonganak nemzetükkel.

Mily sokan tudják és érzik ezt országszerte — s a magyar irodalom mégis vergődik, mint a szárnyaszegett sas!

Ki csodálkoznék ily körülmények között azon, hogy kiadóink elvesztik bátorságukat? Mostani viszonyaink között a munkája számára kiadót kereső író útja többé-kevésbé golgothai vándorlás, mely közben ritkán vár rá egyéb, mint a családások töviskoronája.

Fényes tehetségek vesztek már el így a magyar szépirodalomra nézve. Nagy reményekre jogosító talentumok vonattak el a viszonyok e mostohasága által a maradandóbb becsű alkotástól. Sokaknak pályafutása emlékeztet az itt-ott látható csonkatornyokra.

Ez elszomorító viszonyok meg nem állhatnak, nem maradhatnak így. A magyar társadalom elsőrendű feladatai közé tartozik: pártolni a hazai irodalmat. Nem áldozatokat kérünk tőle, csak érdeklődést és jóakaratot a magyar szépirodalom ügye iránt. Csak azt, hogy tekintse hazafias kötelességének évenként jó könyveket olcsó áron beszerezni.

Sohasem kínálkozott erre kedvezőbb alkalom, mint most.

A főúri társaságból alakult «múbarátok köre», mely mélyen érzi jelenlegi irodalmi viszonyaink tarthatatlanságát és meg van győződve, hogy a magyar társadalom hazafiassága joga van számítani irodalmunknak, számos kitűnő író ajánlatára, szívesen elvállalta védnökségét a «Szépirodalmi könyvtár» cím alatt alakult irodalmi vállalatnak.

Nem kevesebről van szó, mint arról, hogy a közönség évenként tíz forintért legalább is tizenkét kötet eredeti munkát kapjon legjobb nevű régibb és fiatalabb íróinktól: regényeket, beszély-, tárcza- és rajzgyűjteményeket, költeményeket, színműveket, irodalom- és művelődéstörténeti, művészeti, kritikai stb. tanulmányokat.

A vállalatnak az levén célja, hogy az irodalmi termelést növelje és mentől több hivatott tevékenységnek nyújtson tért a munkálkodásra: a tizenkét kötet minimumát képezi annak, a mit a műbarátok könyvtárának tagjai évenként tíz forint tagsági díjért kapni fognak.

Ép azért a vállalat úgy van tervezve, hogy minden további ezer tag után az évenként kiadandó kötetek száma kettővel szaporodni fog.

E szerint nincs kizárva az a lehetőség, hogy a tagok évenként tíz forintért tizenhat-husz kötet eredeti munkát kapjanak legkiválóbb tollú íróinktól.

A tagok számának emelkedésével fog arányban állani az írói tiszteletdíjak növekedése is. Az alapítók szemei előtt lebegő cél első sorban az, hogy a szellemi munkának legmagasztosabb neme, az irodalmi termelés előmozdítassék oly tiszteletdíjak által, melyek legalább némi arányban állanak a magyar értelmiség számával s az illető munkák becsével.

Vissza kell terelnünk a hivatott tehetségeket a magyar szépirodalom elcsendesedő berkébe.

Lehetséggé kell tenni a magyar íróknak, hogy idejét és munkakedvét, ambícióját és lelkesedését a biztos jutalom tudatában nyugodtan szentelje nagyobb alkotásokra.

A közönségnek hatalmában áll minden nagyobb anyagi áldozat nélkül, megvalósítani a «Szépirodalmi könyvtár» alapítóinak tervét. Mert nem áldozat, hanem gyümölcsöző befektetés megszerezni tíz forint évi tagsági díjért legkevesebb tizenkét kötet eredeti magyar művet, mely ha könyv-árusi úton hozatnék forgalomba, legalább is 25—30 forintba kerülne.

A tagok évenként oly csinos kis könyvtár birtokába jutnak, mely díszes lesz minden úri háznak s ékessége a családi olvasóasztalnak. Sorra megszólalnak e vállalatban régibb és újabb íróink legtehetségesebbjei, s remélhetőleg rövid idő alatt meghódítják a vállalat számára az olvasóközönség minden rétegét.

Lehetetlen, hogy a magyar értelmiség, mely ismeri az irodalom rendkívüli hatását a nemzeti életre, ne méltányolja a «Szépirodalmi könyvtár» alapítóinak kezdeményezését.

Azért reméljük, hogy a magyar intelligencia és a közélet összes tényezői, a szép és nemes írást lelkesülő művelt hölgyközönség saját ismerősei körében lelkesen fogja ajánlani e nagy fontossággal bíró magyar irodalom-terjesztő vállalatot és nem lesz senki a ki elutasítja magától az eszmét, melyhez hazai szépirodalmunk felvirágzása van kötve.

A tagsági díjakat kérjük az alábbi címre küldeni: «Szépirodalmi könyvtár» Budapest, VII., Dohány-utcza 12.

A könyvkiadó vállalat védnökségét a MŰBARÁTOK KÖRE, választmányának f. é. május hó 16-án tartott gyűlésén hozott határozata értelmében, elfogadta, s a vállalat pártolását tagjai s a nagy közönség szives figyelmébe ajánlja.

Budapesten, 1890. évi június hó.

Dr. K. Lippich Elek

mint a Műbarátok Körének titkára.

Gróf Desseffy Aurélné

mint a Műbarátok Körének elnöke.

Gróf Csáky Albinné

a Műbarátok Köre irodalmi szakosztályának elnöke.

OSZK

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

